TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA'DAKİ KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ VE YUMUŞAK GÜÇ UNSURU

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Ezgi KURTCU

Ankara, 2021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA'DAKİ KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ VE YUMUŞAK GÜÇ UNSURU

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Ezgi KURTCU

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Aslı YAĞMURLU DARA

Ankara, 2021

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA'DAKİ KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ VE YUMUŞAK GÜÇ UNSURU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI: Doç. Dr. Aslı YAĞMURLU DARA

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

ADI SOYADI İMZA

1. Doç. Dr. Aslı Yağmurlu Dara

2. Doç. Dr. Sonay Bayramoğlu Özuğurlu

3. Dr. Öğr. Üyesi Yaşar Pınar Özmen

TEZ SAVUNMASI TARİHİ

15.06.2021

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Doç. Dr. Aslı YAĞMURLU DARA danışmanlığında hazırladığım "TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA'DAKİ KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ VE YUMUŞAK GÜÇ UNSURU (Ankara, 2021) " adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih:

Adı-Soyadı ve İmza:

TEŞEKKÜR

Sayısız uykusuz gecenin sahibi bu metin, kariyer basamaklarımın ilk adımı olmasından ötürü gönlümde hep ayrı bir yere sahip olacaktır. Geçirdiğim zorlu süreçte başta ailem, ailem kadar yakın olan arkadaşlarım ve çok değerli danışman hocam Aslı Yağmurlu olmak üzere kahrımı çeken herkese teşekkürlerimi sunarım.

Ezgi KURTCU

Ankara, 2021

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR……...……...i

İÇİNDEKİLER……..……..ii

KISALTMALAR……..……...……v

TABLOLAR LİSTESİ…….…….……vi

ŞEKİLLER LİSTESİ…….……...vii

GİRİŞ……...……1

BİRİNCİ BÖLÜM……..……4

KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE……...…….4

1. Uluslararası Sistem……5

1.1. İki Kutuplu Sistem……..6

1.2. Çok Kutuplu Sistem……7

2. Küreselleşme Süreci ve Uluslararası Sistemin Günümüzdeki Şekli…….……...8

3. Diplomasi Kavramı……12

3.1. Bir Kavram Olarak Diplomasi……..12

3.2. Diplomasinin Tarihsel Süreçteki Değişimi……...14

3.3. Modern Diplomasi Anlayışı……..19

4. Kamu Diplomasisi…….20

4.1. Bir Kavram Olarak Kamu Diplomasisi…….20

4.2. Kamu Diplomasisi – Geleneksel Diplomasi Farkı……....24

4.3. Kamu Diplomasisi – Yumuşak Güç İlişkisi……..25

4.4. Kamu Diplomasisinin Tarihsel Gelişimi……...27

4.5. Kamu Diplomasisinin Uygulama Alanları ve Türleri……33

4.5.1. Kültürel Diplomasisi……....34

4.5.2. Eğitim Diplomasi…….37

4.5.3. İnanç Diplomasisi……38

4.5.4. İnsani Diplomasi……..39

4.5.5. Dijital Diplomasi……41

İKİNCİ BÖLÜM……...…….42

TÜRK DIŞ POLİTİKASININ DEĞİŞEN DİNAMİKLERİ VE LATİN AMERİKA İLE İLİŞKİLER……...……..42

1. Türk Dış Politikasının Değişen Dinamikleri ve 21. Yüzyıldaki Genel Görünümü……42

1.1. Proaktif ve Ritmik Diplomasi, Çok Yönlü Dış Politika ve Açılımlar……..45

1.2. Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi……...46

1.3. Merkez Ülke ve Küresel Güç Olma İddiaları……...49

2. Türkiye ve Latin Amerika…….50

2.1. Latin Amerika Kavramı ve Bölgenin Etnik, Dini ve Ekonomik Yapısı…..50

2.2. Türkiye – Latin Amerika İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı……..54

2.3. 21. Yüzyılda Türkiye – Latin Amerika İlişkileri……..59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM……...…….67

TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA'DAKİ KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ……..…….67

1. Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)……....68

1.1. TİKA'nın Tarihçesi……..68

1.2. TİKA – Kamu Diplomasisi İlişkisi……...69

1.3. TİKA'nın Latin Amerika'daki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri……...70

2. Yunus Emre Enstitüsü (YEE)……..74

2.1. YEE – Kamu Diplomasisi İlişkisi……76

2.2. YEE'nin Latin Amerika'daki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri…….77

3. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)……...79

3.1. YTB – Kamu Diplomasisi İlişkisi……80

3.2. YTB'nin Latin Amerika'daki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri…….82

4. Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları ve Uygulama Merkezi (LAMER)…….85

5. Türk Radyo ve Televizyon Kurulu (TRT) ve Anadolu Ajansı (AA)……..87

5.1. TRT ve AA'nın Tarihçesi…….87

5.2. TRT – AA – Kamu Diplomasisi İlişkisi……...88

5.3. TRT ve AA'nın Latin Amerika'daki Faaliyetleri……89

6. Türk Hava Yolları (THY)……90

6.1. THY'nin Tarihçesi……90

6.2. THY – Kamu Diplomasisi İlişkisi……90

6.3. THY'nin Latin Amerika'daki Faaliyetleri……91

SONUÇ……...……94

KAYNAKÇA……..98

ÖZET……...…….126

ABSTRACT……...……..……127

KISALTMALAR

AA – Anadolu Ajansı

ABD – Amerika Birleşik Devletleri

AKP – Adalet ve Kalkınma Partisi

BBC – British Broadcasting Corporation (Britanya Yayın Kuruluşu)

BM – Birleşmiş Milletler

BRICS – Brazil & Russia & India & China & South Africa

CIA – Central Intelligence Agency (Merkezi İstihbarat Teşkilatı)

MERCOSUR – Mercado Común del Sur (Güney Amerika Ortak Pazarı)

NATO – North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü)

İİT – İslam İşbirliği Teşkilatı

SSCB – Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TİKA – Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

THY – Türk Hava Yolları

TRT – Türkiye Radyo Televizyon Kurulu

YEE – Yunus Emre Enstitüsü

YTB – Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Sert Güç ve Yumuşak Güç Karşılaştırması……26

Tablo 2: Eski Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi Karşılaştırması…….33

Tablo 3: Başlıca Kültür Enstitüleri……...36

Tablo 4: Latin Amerika Ülkeleri, Bulundukları Coğrafi Bölgeler, Başkentleri ve Güncel Nüfusları……..52

Tablo 5: Latin Amerika'daki Önemli Bölgesel Örgütler……..54

Tablo 6: Türkiye'nin Latin Amerika Ülkelerinde Büyükelçilik Açma Tarihleri……..56

Tablo 7: 2008 – 2019 Yılları Arası Türkiye – Latin Amerika Ülkeleri Arasındaki İhracat Rakamları…….65

Tablo 8: 2008 – 2019 Yılları Arası Türkiye – Latin Amerika Ülkeleri Arasındaki İthalat Rakamları…….66

Tablo 9: 2015 – 2019 Yılları Arası Türkiye'nin Latin Amerika Ülkelerine Yaptığı Kalkınma Yardımları……...71

Tablo 10: TİKA'nın 2015-2021 Yılları Arası Latin Amerika'da Gerçekleştirdiği Faaliyetler……72

Tablo 11: YEE'nin Latin Amerika'daki Faaliyetleri……77

Tablo 12: YTB'nin Kamu Diplomasisi Faaliyeti Yürüten Daireleri, Çalışma Alanları ve Görevleri……..80

Tablo 13: 2013-2020 Yılları Arasında Türkiye'de Öğrenim Gören Latin Amerikalı Öğrenci Sayıları……..……82

Tablo 14: 2019-2020 Öğrenim Yılında Türk Üniversitelerinde Öğrenim Gören Latin Amerika Öğrenci Sayıları……83

Tablo 15: THY'nin Latin Amerika'ya Düzenlediği Uçuş Noktaları……92

Tablo 16: 2012-2020 Yılları Arası Türkiye'yi Ziyarete Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Sayısı……...92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Geleneksel Diplomasi ve Kamu Diplomasisi İlişkisi……..24

Şekil 2: Türk Dış Politikasının Yeni Dinamikleri…….44

Şekil 3: Latin Amerika Haritası……51

Şekil 4: TİKA'nın Latin Amerika'daki Faaliyetlerinin Kelime Bulutu ile Gösterimi…...74

GİRİŞ

Uluslararası ilişkiler disiplini, Soğuk Savaş sonrası dönemde başlayan küreselleşme süreciyle birlikte kendini büyük bir değişim ve dönüşümün içinde bulmuştur. Gelişen iletişim teknolojileri ve bu gelişimin sayesinde insanlar ve ülkeler arasında giderek yapaylaşan sınırlar, uluslararası sistemi devlet merkezli, yekpare bir yapı olmaktan çıkarıp, sivil toplumu bir aktör olarak bu sistemin içine dahil eden, çok aktörlü bir yapı haline getirmeye başlamıştır. Uluslararası alanda demokrasi, insan hakları, hukuk gibi kavramların kullanımının giderek yaygınlaşması devletleri, politikalarını meşrulaştırmak için çeşitli yol ve yöntemler geliştirme arayışına itmiştir. İstenilen meşruiyeti sağlamak adına, artık sivil toplumun daha etkin bir rol oynadığı uluslararası sistemde, bu sivil toplumu etkilemek ve kamuoyu oluşturmak için "yumuşak güç" araçları ve bu araçların etkin şekilde kullanımını sağlayan "kamu diplomasisi" faaliyetleri uygulanmaya başlanmıştır. Kamu diplomasisi, yumuşak güç araçlarının kullanımı ile kamuoyuna ve sivil topluma dayalı yeni bir diplomasi anlayışını teşkil etmektedir. Geleneksel diplomasiden farklı olarak kamu diplomasisi, devletler ve devletlerin kamu diplomasisi uygulayıcısı kurumlar tarafından, başka devletlerin halklarına ve devlet dışı aktörlerine yönelik olarak gerçekleştirilmektedir.

Küreselleşme sürecinin beraberinde getirdiği bu yeni uluslararası sistemde "küresel güç" olma iddiası ileri süren Türkiye, kamu diplomasisi ve yumuşak gücü de dış politika gündemine dahil ederek çok yönlü bir dış politika izlemeye başlamıştır. 2000'lerden günümüze, dış politikada ihmal edilmiş bölge ve devletlere yönelik uygulanmaya başlayan yeni dış politika anlayışı, Türkiye'nin ikili ve bölgesel ilişkileri geliştirme niyetinde olduğunun bir göstergesidir. 1990'ların ortalarında liberal ekonomik temelde inşa edilen Türkiye – Latin Amerika ilişkileri, 2000'lerden itibaren yumuşak güç araçları ve kamu diplomasisi faaliyetlerinin aktif rol oynadığı yeni bir şekle bürünmüştür. Türkiye'nin Latin Amerika'daki kamu diplomasisi faaliyetleri Türkiye İşbirliği ve

Koordinasyon Ajansı, Yunus Emre Enstitüsü, Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Topluluğu Başkanlığı, TRT, Anadolu Ajansı, THY gibi kurumlar aracılığıyla yürütülmektedir.

Bu tez çalışmasının amacı, küreselleşme sürecinin etkisiyle birlikte 2000'ler sonrası dönemde Türk dış politikasının değişen dinamiklerinden yola çıkarak, bu yeni dış politika anlayışının yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramları üzerinden Latin Amerika'da nasıl ve ne yönde şekillendiğidir. Türk dış politikasındaki yeni yaklaşımlar incelendiğinde Türkiye'nin mesafe olarak hem kendine yakın hem de kendinden uzak coğrafyalarda kamu diplomasisi faaliyetlerini etkin bir dış politika aracı olarak kullanmaya başladığı görülmektedir. Bu doğrultuda bu tez çalışması, "Uluslararası sistemde, politika yapıcıların ileri sürmüş olduğu söylemlerden yola çıkılarak, 'küresel güç' olma iddiası taşıyan bir aktörün, dünya üzerindeki hiçbir bölgeyi ihmal etme lüksü bulunmamaktadır", "Türkiye'nin 'bölgesel güç' olma hedefinin yanında 'küresel güç' olma iddiasını da gerçekleştirme niyetindedir", "Türkiye, 2000 sonrası dönemde dış politikasını çok boyutlu hale getirerek yeniden şekillendirmiştir ve bu yeni çok boyutlu dış politikada Latin Amerika önemli bir yer teşkil etmektedir", "Türkiye 'küresel güç' olma iddiasını ve diğer dış politika amaçlarını gerçekleştirmek adına kamu diplomasisini ve kendi yumuşak gücünü, Latin Amerika'da etkin bir şekilde kullanmak istemektedir" varsayımlarından yola çıkarak, Türkiye'nin Latin Amerika'da yürütmekte olduğu kamu diplomasisi faaliyetlerinin etkinliğini, yoğunlaştığı noktaları ve eksiklikleri değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu değerlendirme yapılırken literatür taraması, Türk kamu diplomasisinin uygulayıcısı olan kurumların resmi internet sayfalarının, faaliyet ve kalkınma raporlarının ve yayınlarının incelenmesi yöntemleri kullanılmıştır. Literatür taraması gerçekleştirilirken, araştırma konusu bilimsel dergi, makale, kitap ve internet veri tabanlarından taranmıştır. Türk dış politikasının kamu diplomasisi faaliyetlerini yürüten kurum ve kuruluşların mevzuatları, teşkilat yapıları, faaliyet raporları incelenerek bu doğrultuda Latin Amerika'da gerçekleştirilen faaliyetler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu noktada, örnek olay olarak tek bir Latin Amerika ülkesini ele almak yerine, kamu diplomasisi kurumları tarafından Latin Amerika bölgesinin tamamında gerçekleştirilen faaliyetleri incelemek, tezin daha geniş kapsamlı tutulması, bölgeyle olan ilişkileri daha net yansıtması ve Türk dış politikasının Latin Amerika'da hangi ülkeler üzerinde yoğunlaştığının gösterilmesi açısından daha uygun bulunmuştur.

Türkiye'nin Latin Amerika ile ilişkilerini ve bu ilişkilerin geleceğini anlamak için mevcut durumu incelemek ve ortaya koymak Türk dış politikası açısından önemlidir. Bu tez çalışması, hem akademik literatürde Türkiye – Latin Amerika ilişkileri üzerine, diğer bölgelere oranla daha az olan çalışmalara bir yenisini eklemek hem de Türkiye açısından yeni bir kavram olan kamu diplomasisinin uygulanış biçimlerini tespit etmek ve bu doğrultuda Latin Amerika'daki faaliyetleri ortaya koyan geniş kapsamlı bir çalışma sunmak açısından önem arz etmektedir. Nitekim, Türk akademisinde nispeten yeni bir alan olan Latin Amerika çalışmalarına katkı sağlama ve ileride bu alanda yapılacak olan akademik çalışmalara kaynaklık etme isteği, bu tez çalışmasının hazırlanmasındaki başlıca motivasyonlardan biridir. Google scholar, DergiPark, Academia.edu, Jstor gibi veri tabanlarında "Türkiye", "Latin Amerika", "yumuşak güç", "kamu diplomasisi" anahtar kelimeleri aratıldığında herhangi bir çalışma gözükmemektedir. Küreselleşme süreci, uzak coğrafyalarda yaşayan toplumları bir araya getirdiğinden, Latin Amerika artık Türkiye'ye yabancı bir aktör değil; dış politikada iletişim kurmak ve ilişki geliştirmek istenilen bir aktör niteliği taşımaktadır. Bu çalışma, aynı zamanda, Latin Amerika ülkelerinin sahip olduğu potansiyelin daha net anlaşılması ve bu nedenle Türkiye'nin yumuşak güç araçlarının etkin kullanımını sağlayarak Latin Amerika ülkeleri ile müttefik olma yolunda ilerlemesinin ekonomik, siyasi, kültürel pek çok açıdan doğuracağı olumlu etkilerin gözler önüne serilmesi açısından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU DİPLOMASİSİ VE YUMUŞAK GÜÇ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bir disiplin olarak uluslararası ilişkiler gerek analiz düzeyleri gerekse de aktörler açısından oldukça geniş bir çeşitliliğe sahiptir. Bu çeşitliliğin ortaya çıkarabileceği karmaşayı önlemek adına çalışmanın ilk bölümünde metodolojik ve kavramsal incelemelerde bulunmak, çalışmanın zemininin daha anlaşılır olmasına imkan tanımaktadır.

Uluslararası ilişkilerin analiz düzeylerinden biri olan sistemsel analiz, en kapsamlı inceleme düzeyini teşkil eder ve içinde ve çevresinde yaşanan tüm etkileşimleri çevreleyen bir yapıya sahiptir (Singer, 2006: 7). Esasında uluslararası alanda yaşanan büyük çaplı olayların, uluslararası sistemin yapısında radikal değişikliklere yol açtığı görülmektedir. Bu durumun en önemli örneğini, Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu yapısının dönemin bitimiyle yerini çok kutuplu sisteme bırakması teşkil etmektedir. Uluslararası sistemin yapısında yaşanan bu dönüşüm, uluslararası ilişkilerin aktörlerinin hem sayıca artarak çeşitlenmesine hem de etkinliklerinin hız kazanarak daha aktif roller oynamasına yol açmıştır. Bu değişimlerin yanı sıra, ulus-devletlerin dış politikalarını yürütürken kullandıkları araç ve yöntemler de farklılaşmıştır; bu doğrultuda uluslararası ilişkilerde yeni kavramlar ve uygulamalar ortaya çıkmıştır.

Tez çalışmasının ilk bölümünde uluslararası sistemde yaşanan değişimleri, bu değişimler sonucu ulus-devletlerin farklılaşan dış politika anlayışlarını ve dış politika uygulamalarında nispeten yeni sayılabilecek kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramlarını daha anlaşılır kılmak adına kavramsal bir çerçeve çizilecektir.

1. Uluslararası Sistem

Modern anlamda uluslararası ilişkiler, 1648 yılında imzalanan Vestfalya Barış Antlaşması sonrasında ulus-devletlerin ortaya çıkması ile başlamıştır ve Vestfalya'dan günümüze hem aktörler hem de aktörler arasındaki etkileşimler açısından önemli bir değişim geçirmiştir. Uluslararası ilişkileri analiz edebilmenin başlıca yolu uluslararası sistemi analiz etmekten geçmektedir.

Bir kavram olarak uluslararası sistem, uluslararası ilişkiler literatüründe II. Dünya Savaşı sonrasında kullanılmaya başlanmış ve 1955'ten itibaren Richard Rosecrance, Kenneth Waltz, David Singer, Karl Deustch gibi önemli düşünürler "uluslararası sistem" kavramını uluslararası ilişkiler analizinin birincil önem sahip ögesi olarak değerlendirmeye başlamıştır (Yıldırım, 2015: 182). Uluslararası sistemin tanımı konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Kenneth Waltz (1993, 44-45) uluslararası sistemin devletler, etkileşimler ve yapıdan oluştuğunu söylerken, Morton A. Kaplan (1957: 685) uluslararası sistemi aktörlerin ya da ögelerin etkileşimlerini düzenleyen sistem olarak tanımlamıştır. Hedley Bull (1977) ise uluslararası sistemi tanımlarken uluslararası toplumun ön koşul olmasına dikkat çekmiş ve uluslararası toplum olmadan dünyadaki temel siyasi birimler arasındaki ilişkilerinin tarihinden söz edilemeyeceğini ileri sürmüştür.

Holsti (1985) uluslararası sistemi kabileler, şehir devletleri, imparatorluklar ve ulus-devletler gibi bağımsız varlıkların toplamı şeklinde nitelendirmiş ve buradan yola çıkarak beş çeşit uluslararası sistem ortaya koymuştur. Bunlar güç dengesi sistemi, hiyerarşik sistem, gevşek iki kutuplu sistem, sıkı iki kutuplu sistem ve çok kutuplu sistemdir. Kaplan (1957) ise daha farklı bir sınıflandırma yaparak altı tür uluslararası sistem olduğunu ileri sürmüştür. Bunlar güç dengesi sistemi, gevşek iki kutuplu sistem, sıkı iki kutuplu sistem, evrensel sistem, hiyerarşik sistem ve birim veto sistemidir. Waltz (1979: 163-170) iki

kutuplu ve çok kutuplu sistem olmak üzere incelenmesi gereken başlıca iki sistem olduğunu savunarak, sadece iyi büyük gücün olduğu bir uluslararası sistemi iki kutuplu sistem, ikiden fazla büyük gücün olduğu bir uluslararası sistemi ise çok kutuplu sistem olarak tanımlamıştır. Bu tez çalışmasının temel çıkış noktalarından biri iki kutuplu sistemden çok kutuplu sisteme geçiştir.

1.1. İki Kutuplu Sistem

İki kutuplu sistem, iki büyük süper gücün birbirleriyle yarış halinde olduğu bir uluslararası yapıya işaret etmektedir. İki süper gücün birbiriyle çatışması ihtimali nedeniyle güvenlik kaygısı yaşayan diğer ulus-devletler, iki süper gücün etrafında toplanır ve böylelikle iki kutuplu uluslararası sistem ortaya çıkmış olur. 1945 – 1990 yılları yaşanan ve ABD ve SSCB'nin mücadelesine ev sahipliği yapan Soğuk Savaş dönemi, iki kutuplu uluslararası sistemin en iyi örneğini teşkil etmektedir. Bu dönemde gerek ABD gerekse de SSCB kendi ideolojilerinden devletlerle işbirliği kurarak NATO ve Varşova Paktı etrafında iki kutbun oluşmasını sağlamıştır. Soğuk Savaş'ın iki kutuplu yapısında hem ABD hem de SSCB'nin sahip olduğu siyasal sistemler müttefikleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olmuş, bu nedenle de iki taraf da kutuplar arasında önemli sapmalara müsamaha göstermemiştir (Väyrynen, 1995: 364).

Soğuk Savaş'ın ABD üstünlüğü ile sonuçlanması, ABD'nin sahip olduğu siyasi ve ekonomik değerlerin ticarileşmesine ve bu doğrultuda da küreselleşmeye bağlı olarak uluslararası sistemde kültürün değişimine yol açmıştır (Duignan & Gann, 1992). Bazı düşünürler (Muravchik, 1991) ABD'nin galibiyetinden yola çıkarak Soğuk Savaş sonrası dönemi "Pax – Americana", bazıları ise (Layne & Benjamin, 1993) "Amerikan hegemonyası (American hegemony)" olarak tanımlamıştır. Konuyla ilgili en yerinde öngörü 1990'da "Tek Kutupluluk Anı (The Unipolar Moment)" adlı makaleyi yazan Charles Krauthammer tarafından yapılmıştır. Bu makalesinde Krauthammer (1990), çok

kutuplu sistemin ortaya çıkmasından evvel tek kutuplu "anın" yaklaşık on yıl kadar süreceği öngörüsünde bulunmuştur. ABD dış politikasında Bush dönemine kadar, uluslararası sistemin yeni şeklini "tek kutuplu" olarak adlandırma girişiminin olmadığı görülmektedir (Gaiser & Kovač, 2012: 54). Böyle bir adlandırma girişimi 2001'e kadar olmamasına karşın, 11 Eylül 2001'de yaşanan saldırılara dek ABD uluslararası sistemin tek hegemonu olmayı başarmıştır.

1.2. Çok Kutuplu Sistem

Soğuk Savaş ortaya çıkardığı sonuçlar açısından uluslararası ilişkiler için önemli bir dönüm noktasıdır. Uluslararası sistem Soğuk Savaş'ın bitimiyle yeni bir boyut kazanmış, 11 Eylül 2001 saldırılarına kadar ABD tek süper güç olarak hegemonya kurmuş olsa da saldırılardan sonra bu durum değişmiştir (Aydın & Bakıncak, 2016: 101). 11 Eylül olayları, süper gücün kırılganlığını göstermesi açısından büyük önem taşımaktadır; nitekim bu dönemde yürütülen dış politika, özellikle de Afganistan'a ve Irak'a yapılan askeri müdahaleler, ABD'nin yumuşak gücünün zedelenmesine yol açmıştır (Huntington, 1999: 42). 11 Eylül sonrası dönemde Çin, Rusya, İran, Hindistan, Japonya, Türkiye, Brezilya, Meksika gibi yükselişe geçen devletlerin uluslararası sistemde etkin bir aktör olmaya başlamasıyla uluslararası sistem günümüzdeki şekline, yani çok kutupluluğa, dönüşmüştür. Bu yeni dönemde yalnız ulus-devletler değil; kamu diplomasisi adı verilen olgunun gelişmesiyle bireyler, çok uluslu şirketler gibi uluslararası ilişkilerin diğer aktörleri de uluslararası sistemin önemli parçaları haline gelmiştir.

Soğuk Savaş'ın bitimi yalnızca uluslararası ilişkilerin sistematik yapısını değil; o dönemki teorik yaklaşımları da sorgulatmıştır. Uluslararası ilişkiler teorilerine bakıldığında, neo-idealizm (Kegley, 1993), neo-Wilsoncu idealizm (Fukuyama, 1992), idealpolitik (Kober, 1990), neo-liberalizm (Nye, 1988) ve karşılıklı bağımlılık (Keohane & Nye, 1977) gibi yeni teorilerin ortaya atıldığı görülmektedir. Pek çok düşünür

günümüzü genel anlamda kabul gören "Soğuk Savaş sonrası dünya (post-Cold War world)" olarak tanımlarken; kimi düşünürler ise (Cossa, 2001; Haass, 2002) ise 11 Eylül 2001'in Soğuk Savaş sonrası dönemi bitirdiğine işaret ederek bugünü "Soğuk Savaş sonrasının sonrası dünya (post-post-Cold War world)" olarak tanımlamaktadır (Gaiser & Kovač, 2012: 50).

Bir diğer teori ise, 1999'da Samuel Huntington tarafından ortaya atılmıştır. Huntington (1999: 34-35), artık sadece tek bir süper gücün olduğunu ileri sürmüş ancak bunun dünyanın tek kutupluluğu anlamına gelmediğini belirtmiştir. Huntington'ın bu düşüncesinin altında yatan neden, dönemin uluslararası sisteminin ne tek kutupluluğa ne de çok kutupluluğa uygun olmasıdır; bu nedenle ortaya tek bir süper gücün ve birkaç büyük gücün olduğu "tek-çok kutuplu sistem (uni-multipolar system)" kavramını ortaya atmıştır (Huntington, 1999).

Tüm bu farklı yaklaşımlara rağmen, uluslararası alandaki yükselen güçler ve artık daha aktif bir rol üstelenen aktörler göz önünde bulundurulduğunda, genel kabul gören varsayıma da uyarak, günümüzü "çok kutuplu sistem" olarak değerlendirmek uygun olacaktır.

2. Küreselleşme Süreci ve Uluslararası Sistemin Günümüzdeki Şekli:

Günümüz dünyası, yaşanan teknolojik gelişmelerin de etkisiyle birlikte, gün geçtikçe artan ekonomik, siyasi ve sosyal ilişkileri ortaya çıkaran ve "küreselleşme" olarak adlandırılan bir süreçten geçmektedir. Holton'a göre (1998: 1) küreselleşme, çağdaş yaşamı tanımlayan başlıca niteliklerden biridir. Pek çok alanı ilgilendiren bir kavram olmasından kaynaklıdır ki akademik alanda küreselleşme kavramının tanımı üzerinde henüz bir uzlaşıya varılmamıştır. Nitekim Zengingönül (2004: 12) küreselleşme tanımlarının ortak özelliğinin ortak bir tanım üzerinde anlaşmaya varamaması olduğunu belirmiştir. Hugo Radice (2000, 6) bu konuyla ilgili olarak "Küreselleşme olgusu,

coğrafyacılar ve sosyologlardan tutun da iktisatçılar ve siyaset bilimcilere kadar değişik uzmanlık alanlarının merkezinde yer alan bir kavram olmuş, neo-klasik iktisat ve post modern sosyal kurumdan, uluslararası ilişkiler realist kuramı ve marksizme kadar farklı paradigmalarda ele alınmıştır" ifadelerini kullanmıştır. Küreselleşmenin net ve tam bir tanımını vermek mümkün olmasa da genel anlamda, teknolojik alanda yaşanan gelişmelerin sonucunda, ekonomik olarak mal, hizmet ve sermayenin serbestleşmesi, bu nedenle dünya üzerinde hareketliliğin artması, ekonomik bir bütünleşmenin yaşanması, dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan insanlar arasındaki iletişimin kolaylaşması ve bu bağlamda etkileşimin ve karşılıklı bağımlılığın artması olarak tanımlanabilir. Bu açıdan bakıldığında küreselleşme oldukça dinamik ve değişken bir yapıya sahiptir.

Küreselleşme sürecinin uluslararası ilişkiler alanındaki en önemli etkisi, İspanya ve Hollanda arasında gerçekleşen Seksen Yıl Savaşları ve bu savaşın Almanya boyutunu oluşturan Otuz Yıl Savaşları neticesinde imzalanan 1648 – Vestfalya Barış Antlaşması ile ortaya çıkan ulus-devletin merkezde olduğu Vestfalyen dönemi değiştirerek, onun yerine bu yekpare özelliğini kaybeden ve ulus-devlet dışındaki aktörlerin etkin katılımının sağlandığı bir uluslararası sistemi ortaya çıkarması olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan köklü değişimler ve hükümet dışı aktörlerin ve çevre, demokrasi, insan hakları, terörizm gibi konuların giderek yaygın hale gelmesi, "yüksek politika (high politics)" ve "alçak politika (low politics)" olarak adlandırılan konular arasındaki farkı azaltmış, iç ve dış politikayı daha iç içe bir duruma getirmiş ve devlet merkezli paradigmayı sorgulatmaya başlamıştır (Rana, 2015: 291). Küreselleşme sürecinde insanlar, toplumlar ve ulus-devletler arasında giderek artan etkileşim ve iletişim, ülkeler arasındaki sınırların da aynı ortanda yapaylaşmasını sonucunu beraberinde getirmiştir.

Bir diğer anlamda küreselleşme, Soğuk Savaş dönemine ait batı ve doğu bloklarını karşı karşıya getiren iki kutuplu uluslararası sistemin, savaşın sona ermesiyle birlikte

yıkılması ve yerini çok kutuplu sisteme bırakmasını ifade etmek için kullanılmaktadır. Ian Clark'a göre küreselleşmenin böyle bir anlamda kullanılmasının nedeni, küresel sermaye, iletişim, kültür gibi olguların bloklar arası sınırların kalkmasıyla minimum seviyeden iç içe geçmeye başlayarak maksimum seviyeye çıkmasından kaynaklanmaktadır (Clark, 2001: 635 – 647). Küreselleşme sürecinin Soğuk Savaş sonrası dönemle ilişkilendirilmesine ilişkin bir diğer akademik katkı da Robert Kolb'dan gelmiştir. Kolb'a göre (2005) komünist rejimlerin yıkılması ve bunun bir sonucu olarak iki kutuplu sistemin ortadan kalkması, yaşanan önemli teknolojik gelişmeler ve uluslararası toplumlar arasındaki iç içe geçmişlik seviyesinin artması bu nedenle de sınırların giderek önemini kaybetmesi, dünya üzerindeki önemli olguların aynı anda dünyanın pek çok yerinde hissediliyor oluşu "küreselleşme" adı verilen yeni ve baskın bir gerçeğin habercisidir (aktaran Sevim, 2016: 96). Bu açıdan bakıldığında, SSCB'nin çözülmesi ve Doğu Bloku'nun tarihten silinmesinin sonuçları, Soğuk Savaş'ın bitiminden çok daha derin ve sistemsel bir niteliğe sahiptir (Keyman, 2006: 6).

Küreselleşme süreci başlayıncaya dek uluslararası ilişkiler alanı, teorik olarak, devlet ve sistem temel alınarak incelenmiştir. Realizme göre uluslararası siyaset, güç ve çıkar mücadelesidir ve bu mücadelenin geçtiği uluslararası sistemde temel aktör, egemen ulus – devletlerdir. Uluslararası alanda bireyler, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler gibi aktörlerin küreselleşme süreci ile birlikte artan etkinliği, uluslararası ilişkilerin artık yalnızca ulus – devleti merkeze alan realist bakış açısında değişim yaşanmasını zorunlu kılmıştır. Uluslararası sistemin bahsi geçen yeni aktörleri, devletlere mutlak egemenliklerini kullanması hususunda meydan okumakta ve realizm tarafından konumlandırılan hiyerarşik ve merkezi pozisyonunu giderek kaybetmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda uluslararası ilişkiler, artık sadece ulus-devletler arasındaki ilişkileri değil; sermayeler ve kültürler arası güç ilişkilerini ve yarışı içeren "global" ilişkileri temsil etmektedir. Sonuç olarak Post Vestfalyen dönemde ulus-devlet,

uluslararası sistemin yegâne aktörü değil; uluslararası sistemin pek çok aktöründen yalnızca biridir. Küreselleşmenin de etkisiyle çeşitli ağlarla iç içe geçmiş, karmaşık bir uluslararası yapıyı oluşturan bu aktörler, yerel, uluslararası, ulus aşırı düzeyde güçlü bir etkileşim oluşturmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak İçduygu ve Keyman "Küresel/yerel bağlantılar tarafından yoğunlaşan sosyal ilişkiler, toplumlararası karşılıklı bağımlılıkların artma sürecini sağlamaktadır, bu durum da sosyal eylemin bir toprak veya ulus yapısını ortadan kaldırmaktadır" demiştir (İçduygu & Keyman, 2000, 387). Küreselleşme süreci ile bağlantılı olan ve ona paralellik gösteren "karşılıklı bağımlılık" olgusu ilk kez Robert O. Keohane ve Joseph S. Nye tarafından 1977 yılında yayınlanan "Power and Interdependence" adlı kitapta ortaya atılmıştır. Karşılıklı bağımlılık, devletler ve toplumlar arasında mevcut çok sayıda etkileşim kanalının yarattığı bağlantıların ve ilişkilerin, hiyerarşiden yoksun olan uluslararası sistemde yol açtığı karmaşık koşullar bütünü olarak tanımlanmıştır (Keohane & Nye: 2001: 7). Bu açıdan bakıldığında karşılıklı bağımlılıkta her iki taraf için de belirli bir maliyet söz konusudur. Karşılıklı bağımlılığın seviyesi ilişkisinde taraflardan birinin diğeri üzerindeki pazarlık gücü, diğer tarafın bu karşılıklı bağımlılık ilişkisine hassasiyeti ve etkilenme derecesine bağlı olarak değişmektedir (Kroll, 1993: 322-323). Keohane ve Nye, uluslararası sistemde ulus-devletler dışındaki diğer tüm aktörlerin önemine dikkat çekerek, ulus-devlet merkezli realist paradigmanın değiştirilmesi gerekliliğini ileri sürmüştür. Bu konuyla ilgili olarak, hızla gelişen kitle iletişim teknolojilerinin katalizör rolü oynadığını ve bu katalizörün etkisiyle de uluslararası sistemin yeni aktörleri arasında bir etkileşimin yaşandığını belirterek "karmaşık karşılıklı bağımlılık" olgusunun ortaya çıktığını ifade etmiştir. Gün geçtikçe daha da karmaşık hale gelen uluslararası sistem, aktörlerini birbirlerine karşı daha savunmasız ve hassas bir hale getirmektedir. 20. yüzyılın sonlarına doğru farklı toplumlar arasındaki etkileşimi sağlayan kanallarının sayısında yaşanan artış, uluslararası ilişkiler gündeminin belli bir öncelikler hiyerarşisinden yoksun oluşu, askeri gücün

öneminin önceye oranla gözle görülür bir biçimde azalması karmaşık karşılıklı bağımlılığın ortaya çıkmasındaki önemli faktörlerdir (Keohane & Nye, 2001; Işıksal, 2004).

Tüm bu hususlar yeni bir uluslararası sistemi ortaya çıkarmış ve bu yeni uluslararası sistemde ulus-devletler dış politikalarını küreselleşme sürecini ve karşılıklı bağımlılık koşullarını göz önünde bulundurarak şekillendirmeye başlamıştır. Ekonomik alanda sermayenin serbest dolaşımı sağlanarak ülkeler arasındaki sınırlar mümkün olduğunca şeffaf tutulmaya çalışılmaktadır. Küreselleşen dünyada tek başına "ulus-devlet" olarak ayakta kalamayacağını anlayan devletler, uluslararası sistemin diğer aktörleriyle ilişkilerini geliştirerek kendi dış politika çıkarlarını maksimum seviyede tutmak için çaba göstermektedir. Değişen ve dönüşen uluslararası sistem, artık geleneksel diplomasinin tek başına yeterli düzeyde etkili olmadığını, bu nedenle diplomasinin yeni bir çeşidi olarak "kamu diplomasisi" faaliyetlerinin ulus-devletler tarafından uygulanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

3. Diplomasi

3.1. Bir Kavram Olarak Diplomasi

Diplomasi kelimesine etimolojik açıdan bakıldığında, Antik Yunanca "katlanmış kâğıt" anlamına gelen "diploma" kelimesinden geldiği görülür (Tuncer, 1995: 13). Kelimenin bu anlamda kullanılmasının nedeni, Antik dönemde devletler arasında gerçekleşen yazışmaların gizli tutulmak istenmesi nedeniyle kağıtların katlanılarak gönderilmesidir. Katlanılarak gönderilen kağıtlar sayesinde kağıdın içinde yer alan bilgileri sadece kağıdı gönderen ve teslim alan kişiler bilmekteydi. Nitekim Antik Yunan ve Roma'da devlete ait bütün resmi belgeler "diploma" olarak adlandırılırdı. Dahası, 18. yüzyıla dek "diplomasi" kelimesi "belgeleri inceleme bilimi" anlamında kullanılmıştır (Tuncer, 1995: 13). Diplomasinin modern anlamda, yani "uluslararası ilişkilerin

yürütülmesi" anlamında ilk kez 1796 yılında İrlandalı devlet adamı ve düşünür Edmund Burke tarafından kullanılmıştır. Burke, diplomasi kelimesini devletler arası ilişkilerin ve görüşmelerin yürütülmesinde uygulanan taktik ve beceri anlamında kullanmıştır.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre "diplomasi" Fransızca "diplomatie" kelimesinden gelmekte ve "uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü; yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı; bu işte çalışan kimsenin görevi, mesleği; bu görevlilerin oluşturduğu topluluk, güç bir görüşme sırasında gösterilen ustalık ve beceriklilik" olarak tanımlanmaktadır ("TDK Sözlük"). Oxford İngilizce sözlükte ise diplomasi "farklı ülkeler arasındaki ilişkileri yönetme faaliyeti; bunu yapma becerisi" olarak tanımlanmıştır ("Oxford Dictionary").

Diplomasi, her zaman merak uyandıran bir alan olmuştur. İçeriğinin ve uygulama yöntemlerinin demokratik anlayış, teknolojik gelişmeler, devletlerarası ikili ilişkiler gibi pek çok farklı değişken tarafından etkilendiği ve değiştiği göz önünde bulundurulduğunda bu merakın gayet olağan olduğu sonucuna varılabilir. Bir çalışma alanı olarak diplomasi, akademisyenlerden ziyade uygulayıcıları tarafından daha çok incelemeye tabi tutulmuş ve konu üzerinde daha fazla araştırma yürütülmüştür. Diplomasi alanına dair temel çalışmalar Ernest Satow (1917), Harold Nicolson (1939), Henry Kissenger (1994) gibi diplomatlar ve devlet adamları tarafından ortaya konulmuştur. Ancak, diplomatik çalışmaların yalnızca elçiliklerin, büyükelçilerin ve kokteyl partilerinin çalışmasına adanmış bir alt alan olarak görüldüğü günler geride kalmıştır (Murray vd. 2011: 717). Özellikle de Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte diplomasi, Büyük Strateji'nin (Grand Strategy) pençesinden kurtularak büyük bir sıçrama gerçekleştirmiştir. Yani politika yapıcılar artık yalnızca stratejinin askeri boyutundan ziyade, stratejinin politik amaçlarına da odaklanan bir yaklaşımı benimsemeye başlamıştır (Yükselen, 2018: 11).

Akademik alanda hemen hemen her düşünürün farklı bir diplomasi tanımı vardır ve bu nedenle üzerinde uzlaşılmış bir tanım yoktur. Sık kullanılan bir tanımıyla diplomasi, birbirini tanıyan siyasi birimler arasındaki temsil ve müzakereye dayalı bir diyalogdur (Watson, 1982). Örneğin, Gönlübol (1993: 116) diplomasiyi "bir hükümetin belli konulardaki kanı ve görüşlerinin doğrudan doğruya öteki devletlerin karar vericilerine iletilmesi" olarak tanımlamıştır. Ünlü düşünür Hedley Bull'a göre (1977, 162-163) diplomasi, dünya siyasetinde yer alan devletler ve diğer varlıklar arasındaki ilişkilerin resmi temsilciler tarafından ve barışçıl yollarla yürütülmesidir. Esas olarak diplomasi, devletler tarafından yürütülen dış politikanın uygulanmasını sağlayan araçlarından biridir; yani diplomasi bir gaye değil, metottur (Versan, 1995: 89). Diplomasi, dış politikayı müzakereler yoluyla uygular, devletin dış politikasının anlaşılmasını ve mümkünse diğer uluslar tarafından kabul edilmesini sağlar. Devletlerin birbiriyle çelişen çıkarları ve uluslararası siyasette sağduyunun korunması arasındaki uzlaşmayı sağlayan bir aracıdır. Uluslararası bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda diplomasiyi dış politika aracı olarak kullanmayı tercih eden devletler, bu uyuşmazlığı çözmek amacıyla karşılıklı diyalog kurarak müzakereler gerçekleştirirler. Buradan yola çıkarak diplomasinin bir çeşit ikna yöntemi olduğu söylenebilir.

Ünlü Fransız siyasetçi Albert de Broglie'ye göre diplomasi "devletler arası ilişkilerde sadece gücün hâkim olmasını önlemek için medeniyetin yarattığı en iyi şeydir" (aktaran Roberts, 2017: 6). Nitekim diplomasinin bittiği noktada devletler genel olarak güç kullanmaya meyillidir. Bu nedenle diplomasi, uluslararası ilişkilerde iletişimi oluşturan temel unsurdur. Kimi düşünürlere göre bir sanat ve incelik gerektiren bir iş olarak görülen diplomasi, devletlerin büyükelçilik ve konsoloslukları aracılığıyla yürütülür.

3.2. Diplomasinin Tarihsel Süreçteki Değişimi

Diplomasi, en az insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. İlkel kabileler arasında yaşanan uyuşmazlıkların savaş yoluyla çözüldüğü ve savaş sonrası kazançların ve kayıpların tespit edilmesi hususunda aracıların kullanıldığı ve bu aracıların da savaşçılardan daha farklı bir statüde konumlandırıldığı bilinmektedir (Nicolson, 1970: 33). Bu durum diplomasinin ilk örneklerini teşkil etmektedir. Bu dönemle ilgili yapılan arkeolojik kazılarda ortaya çıkan belgeler, o dönemde diplomasinin tek taraflı ve geçici bir özellik taşıdığını, can ve mal güvenlikleri karşılıklı bir şekilde korunan habercilerin görevleri biter bitmez kendi ülkelerine geri döndüklerini ortaya çıkarmıştır ki bu da esas olarak "ad hoc diplomasi" adı verilen ve sorunun çözülmesiyle sona eren diplomasi çeşidinin ilk örneğini teşkil etmektedir (Acar, 2006: 421).

İlkel kabilelerin örgütlenerek yerini devlete bırakmasıyla birlikte diplomasi anlayışı kurumsal bir nitelik kazanmıştır. Kurumsal anlamda ilk diplomasi örneklerine Antik Yunan şehir devletlerinde rastlanır. Şehir devletleri arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin bir zaman sonra düzenli hale gelmesi diplomasinin kurumsallaşmasını zorunlu kılmıştır. Elbette ki Antik Yunan şehir devletlerinin aynı dile, dine, kültüre sahip olması diplomasinin gelişim sürecini oldukça kolaylaştırmıştır. Ortak bir anlayışa ve yapıya sahip olan şehir devletleri, sorunlarını çatışarak çözmek yerine diplomasiyi kullanarak barışçıl yollardan çözümler bulmayı tercih etmiştir. Antik Yunan şehir devletleri birbirine özel misyonlar göndermiştir. Thucydides'e göre gerçekleştirilen bu karşılıklı değişim Antik Yunan'da diplomatik faaliyetlerin başlangıcıdır ve birbirlerine diplomatik temsilci göndermeleriyle oluşturdukları temsil ilişkisi, M.Ö. 5. Yüzyılın başları itibariyle bir gelenek haline gelmişti (Nicolson, 1970).

Barışçıl yollardan birisi olarak gerçekleştirilen diplomatik görüşmelerin kamuoyunun bilgisi dahilinde ve halka açık bir şekilde yapılması "açık diplomasi" adı

verilen diplomasi çeşidinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yine Antik Yunan'da ortak sorunların tartışıldığı ve pek çok devletin katıldığı konferansların düzenlenmesiyle birlikte "çok taraflı diplomasi" ortaya çıkmıştır. Bu dönemde çok taraflı diplomasi girişimleri genellikle savaşlardan sonra gerçekleştirilirdi.

Antik Roma'nın diplomasiye yaptığı katkılara bakıldığında, o dönem "Fetialler Koleji" adı verilen ve günümüzde Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Antlaşmalar Genel Müdürlüğü'ne benzetilebilecek kurum antlaşma metinlerini saklamak, protokole ilişkin sorunlarla ilgilenmek ve barışın ve savaşın belli kurallara uyularak ilanının yapılmasını sağlamakla mükellefti (Tuncer, 2006: 29-30). Antik Roma'da oluşturulan ve uygulanan bu sisteme "Fetial Hukuku" da denir. Roma İmparatorluğu'nun sınırlarının genişlemesiyle birlikte dışarıyla olan ilişkileri de o derecede azalmıştı; nitekim dışarıda ilişki kurulacak devlet kalmamıştı. Roma İmparatorluğu ikiye ayrılınca diplomasi faaliyetleri de tekrar canlanmış ve bu canlanan ilişkileri yürütmek amacıyla ihtiyaç duyulan diplomatların sayısı artmıştır. İlk kez Doğu Roma dönenimde diplomasi bir meslek olarak kabul edilmeye başlanmış ve bu diplomatlar "temsilci" sıfatıyla ülke dışına gönderilmeye başlanmıştır (Versan, 1995: 92).

15. yüzyıla gelindiğinde İtalyan şehir devletlerinde, Makyavelist düşüncenin de ortaya çıkmasıyla birlikte diplomasi uygulamaları gelişmiştir. Bütün Avrupa'yı kasıp kavuran 30 Yıl Savaşları sonucu 1648'de imzalanan Vestfalya Barış Antlaşması ulus – devletleri ortaya çıkarmış ve buna paralel olarak modern diplomasi oluşmuştur. Vestfalya Barışı'nın uluslararası ilişkiler tarihi açısından önem teşkil ettiği bir diğer nokta, ilk büyük çok aktörlü uluslararası antlaşmaların düzenlendiği toplantı olmasıdır. 15. ve 16. yüzyılda Rönesans dönemi İtalya'sında Venedik, Milano ve Mantua şehir devletlerinde ilk daimî elçiliklerin açılması ve büyükelçilerin atanması modern anlamda diplomasinin uygulanmaya başlanmasının ilk göstergeleridir (Tuncer, 1995: 35). Francesco Sforza'nın 1446 yılında Pontremolili Nicodemo'yu Floransa'ya elçi olarak ataması bu durumun ilk

örneğidir, buradan yola çıkarak bugünkü anlamıyla diplomatik yetkilere sahip olarak yabancı bir ülkeye gönderilen ilk elçinin Nicodemo olduğu söylenebilir (Mattingly, 1937: 431). Aynı zamanda, o dönem daha güçlü olan Fransa'ya karşı İtalyan şehir devletlerinin kendilerini koruma amacıyla sürekli elçi göndermeleri, Fransa'da sürekli diplomasi anlayışının oluşmasına ve yerleşmesine yol açmıştır.

19. yüzyıl "diplomasinin altın çağı" olarak nitelenmektedir. Bunun en büyük nedeni, 1815 yılında düzenlenen "Avrupa uyumu" olarak da adlandırılan Viyana Kongresi'nde diplomasinin ilk kez bir yasal statü altına alınması ve bu bağlamda belli kuralları olması gerekliliğin kongreye katılan tüm devletler tarafından kabul edilmesidir. Rönesans döneminden başlayarak I. Dünya Savaşı'nın bitimine dek uygulanan geleneksel diplomasi faaliyetleri "eski diplomasi" olarak adlandırılmıştır.

Modern uluslararası ilişkiler literatüründe diplomasiyle ilgili iki popüler iddia vardır: birincisi, I. Dünya Savaşı, modern çağda belirleyici bir dönüm noktası teşkil etmiş ve hem içeriği hem de uygulanış biçimi olarak öncekinden daha farklı yeni bir diplomasinin ortaya çıkışına işaret etmiştir; ikincisi, diplomasinin sürekli bir düşüş halinde olduğunu savunmaktadır (Sofer, 1988: 195). I. Dünya Savaşı'nın sonunda insanlar ve politika yapıcılar eski diplomasinin artık kendilerine hizmet etmediğini ve yozlaşmış düşünce yapısının bir parçası olduğunu düşünmeye başlamış; bu nedenle de değiştirilmesi gerekliliğini ileri sürmüştür. Eski diplomasinin yerini yenisine bırakması hususunda ilk girişim SSCB ve ABD tarafından gerçekleştirilmiştir. Kasım 1917'de yürürlüğe giren Bolşevik Kararnamesi'ne göre diğer ülkelerle yapılacak müzakereler kesinlikle ve kesinlikle bütün insanlara açık olacak şekilde gerçekleştirilecekti (Sofer, 1988: 200). ABD başkanı Woodrow Wilson tarafından 8 Ocak 1918'de ortaya atılan "14 Madde" de diplomasi anlayışının artık eskisi gibi olmayacağının ilk göstergelerinden biri olmuştur. Nitekim bu 14 maddenin ilkinde, tıpkı Bolşevik Kararnamesi'nde olduğu gibi, "Tam bir açıklık içinde varılmış barış anlaşmalarından sonra hiçbir özel uluslararası

anlaşmaya gidilmemeli ve diplomatik etkinlik her zaman içtenlikle ve kamuoyunun gözü önünde yürütülmelidir" ifadesi yer almaktadır (The Editors of Encyclopaedia Britannica, 2019). Güç siyaseti, etki alanları, ittifaklar ve gizli diplomasi dönemi sona ermiş; tüm ulusların dayanışmasını tanıyan, uluslararası hukuka saygıya dayanan ve Milletler Cemiyeti adı verilen yeni bir örgütün araçsallığıyla işleyen yeni bir uluslararası ilişkiler anlayışı ortaya çıkmıştır (Morgenthau, 1946: 1608). Bu yeni anlayış, diplomasinin sadece sonuçları açısından değil; diplomasinin komple bir süreç olarak halka açık olması gerekliliğini vurgulamaktadır. Kamuoyu sürecin her noktasında haberdar edilmeli ve kamuoyunun görüş ve düşüncelerini oluşturup anlatabilmesi olanağı tanınmalıdır. Harold Nicolson'a göre esasında "yeni diplomasi" adı verilen bu olgu, iç politikada liberal demokrasinin temeli sayılan düşüncelerin, dış ilişkilerde uygulanmasından başka bir şey değildir (Nicolson, 1970: 73).

Woodrow Wilson'ın "açık diplomasi" anlayışı çerçevesinde fikir babalığını yaptığı Milletler Cemiyeti, uygulamada yeteri kadar başarılı olamamış, II. Dünya Savaşı'nın yaşanmasını engelleyememiş ve sonuç olarak ortadan kalkmıştır. II. Dünya Savaşı henüz sona ermeden çok taraflı uluslararası düzenin temelleri atılmış ve savaşın galipleri tarafından yönetilecek bir örgüt olan Birleşmiş Milletler'in kurulması kararlaştırılmıştır. BM'nin kurulmasıyla birlikte "parlamenter diplomasi" adı verilen, devletler arasındaki uzlaşmazlıkların uluslararası kurumlar aracılığıyla çözülmesini öngören bir diplomasi çeşidi uygulanmaya başlanmıştır. BM'nin büyük bir yaptırım gücüne sahip olması, devletlerin uluslararası alanda daha dikkatli hareket etmelerine yol açmış; bu sayede dış politikada barışçıl yöntemler kullanılması ve dolayısıyla diplomasinin etkinliğinin artması sağlanmıştır.

1980'lerden itibaren küreselleşme olgusuyla birlikte, uluslararası sistemin sivil toplum temelinde köklü bir değişim geçirmesi diplomasinin parametrelerini değiştirmiş ve "modern diplomasi" adı verilen yeni bir anlayış ortaya çıkmıştır. Nitekim,

küreselleşme, sosyal ilişkilerin ve politikaların aşamalı olarak "yersizyurtsuzlaşması" anlamına geliyorsa, o zaman diplomatın doğası ve rolü de değişmelidir (Scholte, 2001: 8). Yani, ilişkilerin ve siyasetin değişen yapısı, diplomasinin de değişmesini zorunlu kılmıştır.

3.3. Modern Diplomasi Anlayışı

İçinde bulunduğumuz dönem, uluslararası ilişkiler alanı da dahil olmak üzere hemen her şeyin hızla değiştiği bir dönemdir. 21. yüzyılın başlangıcıyla birlikte, hemen herkes diplomasinin değiştiği konusunda uzlaşıya varmış ancak pek azı nasıl ve nereye gittiği konusunu tam olarak belirleyebilmiştir (Sending, Pouliot & Neumann: 2011: 527). İlk kısımda detaylı olarak incelenen küreselleşme olgusu, günümüzde bilgi ve enformasyon çağının yaşanmasına ön ayak olmuştur. Kitle iletişim araçlarının yaygın hale gelmesi, insanların her an her şeye erişebilmesinin yolunu açmış; bu nedenle devletler iç ve dış politikalarını bu doğrultuda şekillendirmeye başlamıştır. Bilginin her an erişilebilir bir olgu olması insanları "siyasi vatandaşlar" haline getirip, uluslararası ilişkilerin önemli bir aktörü yapmıştır. Uluslararası sistemde yeni aktörlerin ortaya çıkması ile birlikte bir ulus-devletle diğer bir ulus-devlet arasında gerçekleştirilen klasik diplomasi anlayışına meydan okunmaya başlamıştır (Sharp, 1997: 609-632, Cooper: 1998: 173-178). Diplomatik aktörlerin gün geçtikçe heterojen bir yapıya dönüşmesiyle diplomasinin doğası ve işlevi de aynı yönde bir dönüşüm geçirmiştir. Diplomasiyi resmi olarak yürüten kurumların yanı sıra yeni aktörler küresel yönetişime dahil edildikçe ve yeni yönetim biçimleri geliştirilip kullanıldıkça diplomasi zaman içinde değişmiş ve uygulanan diplomasi yöntemleri çeşitlenmiştir. Diplomasi artık çok boyutlu ve çok katmanlı bir niteliğe büründüğünden, yalnızca diplomatlar tarafından icra edilen bir kavram olmanın ötesine geçmiştir (Yağmurlu, 2007: 11). Günümüzde sivil toplum kuruluşlarından ünlülere pek çok devlet dışı aktör, dünya siyasetinin yeni aktörleri ve güçleri olarak analiz edilmektedir. Yeni oluşmaya başlayan bu literatürün ilginç bir yönü,

bir dizi devlet dışı aktörün rolünü ve gücünü sergileyen uluslararası ilişkiler teorisindeki paralel literatüre henüz entegre edilmemiş gibi görünmesidir (Sending vd., 2011: 533). Özellikle 1990'lardan sonra uluslararası sistemin sivil toplum temelli inşa edilmesinin teorisi olan konstrüktivist yaklaşımla bakıldığında anlam ve bilgi, özneler arası etkileşim sonucu inşa edilmektedir. Yani konstrüktivizm, küresel politikayı özneler arası etkileşim aracılığıyla oluşan ve aktörlerin paylaştığı fikir ve değerler etrafında şekillenen sosyal ilişkiler neticesinde oluşan bir "dünya politikası" olarak değerlendirmektedir (Ekşi, 2018: 30). Bugün "modern diplomasi" denildiğinde akla gelen kamu diplomasisi anlayışı bu bakış açısından yola çıkarak siyasi vatandaş olarak bireylerin, devletlerin dış politika tutumlarını değiştirip yönlendirdiği anlayışına dayanmaktadır; nitekim diplomatik ilişkileri incelerken "birey" olgusunu göz ardı etmek, uluslararası ilişkilerin yapısını anlamak konusunda eksik bir yaklaşım sergilemeye yol açabilir. Bir sonraki bölümde kamu diplomasisi kavramı üzerinde daha detaylı bir inceleme yapılacaktır.

4. Kamu Diplomasisi

4.1. Bir Kavram Olarak Kamu Diplomasisi

Küreselleşme olgusunun etkisiyle birlikte değişim ve dönüşüme uğrayan diplomasi anlayışı "kamu diplomasisi" adı verilen diplomasi çeşidinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde kamu diplomasisi "Bir ulusun düşüncelerini, hedeflerini, ideallerini, güncel politikalarını, kurumlarını ve kültürünü yabancı ülkelerin kamuoylarına anlatma amacıyla uygulanan politika." olarak tanımlanmaktadır ("TDK Sözlük"). Kamu diplomasisi kavramının tarihteki ilk örneklerine ABD'de rastlanmaktadır. Kamu diplomasisi, günümüzdeki anlamına en yakın olacak şekilde, bir kavram olarak ilk kez 1965 yılında Amerikalı diplomat Edmund A. Gullion tarafından "bilgi ve fikirlerin uluslararası akışı" anlamında kullanılmıştır (aktaran Sancar, 2012: 79). Gullion'ın tanımına göre kamu diplomasisi, hükümetler, hükümet dışı gruplar ve bireylerin diğer bireylerin tutumları ve bu sayede de hükümetlerin dış politika kararları

üzerindeki etkilerini değiştirmeleri sağlayabilecek bir araçtır. Nicholas J. Cull'a göre (2006) Gullion'ın bu kullanımı ABD'de çok hızlı bir şekilde kabul görmüştür; bunun nedeni ABD'nin Soğuk Savaş döneminde uluslararası imajını korumak adına "propaganda" veya "psikolojik savaş" gibi kavramların yerine kullanabileceği daha iyimser bir kavrama ihtiyaç duymasıdır. Nitekim ABD Bilgi Ajansı (USIA) resmi faaliyetlerini tanımlamak için "kamu diplomasisi" kavramının kullanımını benimsemiştir (Gurgu & Cociuban, 2016: 127). Bu çerçeveden bakıldığında, kamu diplomasisi kavramının uluslararası ilişkiler alanındaki tartışmalara Soğuk Savaş dönemiyle birlikte girmeye başlaması, kavramın esasında ideolojik ve siyasi bir niteliğe sahip olduğunun göstergesidir.

ABD Dışişleri Bakanlığı kamu diplomasisini, yurtdışındaki kamuoyunu bilgilendirmek veya etkilemek için tasarlanmış ABD hükümeti tarafından finanse edilen programlar olarak tanımlamaktadır (Wolf & Rosen, 2004). Bu noktada şunu belirtmek gerekir ki; kamu diplomasisi ve propaganda birbirinden farklı kavramlardır. Nicholas J. Cull'a göre (2009: 12-13) kamu diplomasisi bir propaganda faaliyeti değil; uluslararası bir aktörün yabancı bir toplumla iletişime geçerek uluslararası siyaseti yönetme girişimidir. Kamu diplomasisi bilinen gerçeklere dayanırken, propaganda sahtecilik ile gerçekler arasında oluşturulmuş bir kombinasyona dayanır (Wolf & Rosen, 2004). Aynı zamanda kamu diplomasisi uzun vadeli ilişkiler kurmayı hedeflerken, propaganda aracılığıyla bu tarz ilişkilerin kurulması pek de mümkün değildir; bunun nedeni, propagandanın iki taraflı bir ilişkiden ziyade, tek taraflı bir etkileşim özelliği göstermesidir. Devletler kamu diplomasisi temelli bir dış politika yürütürken, diğer devletlere kendi ulusal kimliklerini tanıtmak ve bu kimliğin o devletler tarafından benimsenmesini bekleyerek ortak bir zemin oluşturma yoluyla dış politika hedeflerini gerçekleştirmeyi amaçlar. Jan Melissen (2005: 19-22) kamu diplomasisi ile propaganda

arasındaki temel farkın başkalarını ikna etmek için kullanılan iletişim yöntemi olduğunu ileri sürmektedir.

Kamu diplomasisi yalnızca diğer hükümetleri değil, onların halklarını etkilemek ve iletişim kurmak amacıyla kullanılan önemli bir araçtır. Kamu diplomasisi, Paul Sharp (2005: 106) tarafından "bir ülkedeki temsil edilenlerin çıkarlarını ilerletmek ve değerlerini genişletmek için o ülkedeki insanlarla doğrudan ilişkilerin kurulduğu süreç" olarak tanımlanmıştır. Hans Tuch (1990: 3) ise kamu diplomasisini "kendi ulusunun düşüncelerini ve ideallerini, kendi kurumlarını ve kültürünü aynı zamanda ulusal hedeflerini ve güncel politikalarını yabancı halklara anlatma amacı taşıyan bir hükümetin iletişim süreci" olarak tanımlamıştır. Tipik bir ifadeyle kamu diplomasisi, yabancı halkların düşüncelerini ve nihayetinde hükümetlerinin düşüncelerini etkilemek amacıyla onlarla kurulan doğrudan iletişimdir (Malone, 1985: 199). Devletlerin birbirleriyle farklı düzeylerde iletişim kurma biçimi olarak tanımlanabilecek resmi diplomasinin aksine kamu diplomasisi, devletlerin hem resmi makamlar hem de özel kişiler veya kurumlar aracılığıyla diğer devletlerin vatandaşları ile kasıtlı olarak nasıl iletişim kurduğuna odaklanır (Gurgu & Cocuiban, 2016: 132).

Kamu diplomasisi ile ilgili yapılan tanımlamalar ve değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda düşünürlerin kamuoyunu etkileme ve bu etkiyi en iyi şekilde oluşturabilmek adına medyanın ve kitle iletişim araçlarının etkin kullanımı konusunda ortak bir paydada buluştukları görülür; nitekim günümüzde yabancı ülkelerin halklarına ulaşmanın ve onlarla iletişim kurmanın yolu medya ve kitle iletişim araçlarından geçmektedir. Szondi (2008: 6) yurtdışındaki hedef kitlenin duygu ve düşüncelerinde değişim yaratmak için yürütülen kamusal iletişim faaliyetlerini kamu diplomasisi olarak adlandırmaktadır. Küreselleşmenin tam da bu noktada etkili olduğu ve gelişen iletişim teknolojilerinin küreselleşen dünyada farklı ülkelerin vatandaşları arasında kurulmak istenen iletişimi kolaylaştırdığı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında bir kavram olarak

kamu diplomasisi; uluslararası ilişkiler, halkla ilişkiler, sosyoloji gibi alanları bir araya getiren disiplinler arası bir özellik göstermektedir. Kamu diplomasisinin bu yönü, yeni bir diplomasi tarzı olarak çok yönlü işleve sahip bir dış politika uygulaması olduğunun göstergesidir (Ekşi, 2018: 32-33).

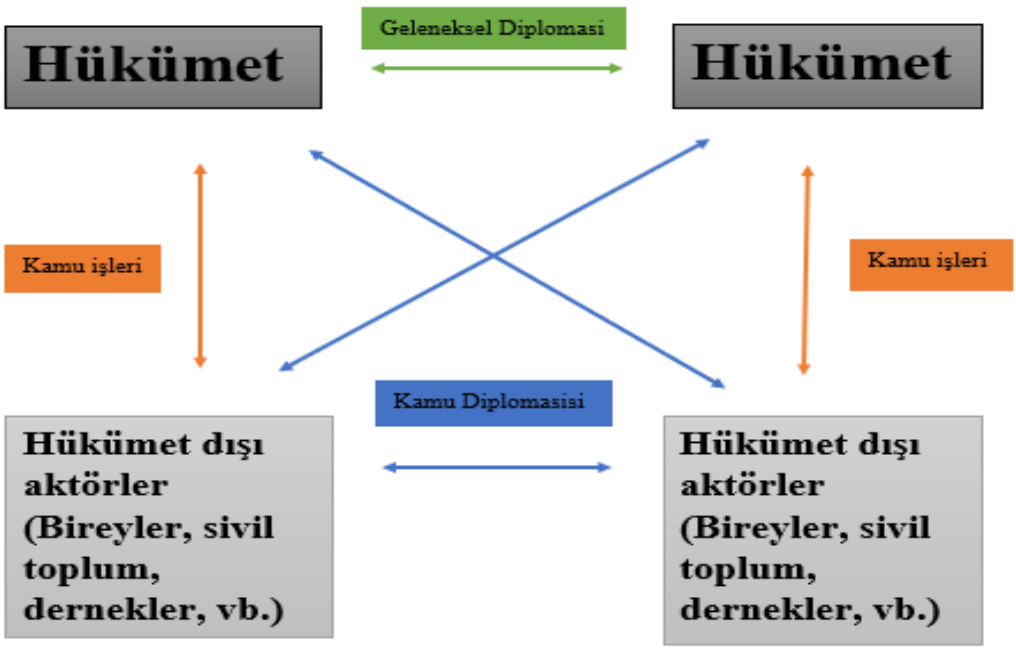
Kamu diplomasisinin önemi noktasında, kavramın ortaya çıkmış olduğu ABD'de 1987 yılında düzenlenen bir konferansta ABD başkanı Ronald Reagan tarafından söylenen şu açıklama önem teşkil etmektedir: "Bu bilgi, kitle iletişim ve mikroçip çağında, telekomünikasyon uyduları ve yeraltındaki fiber optik kablolarla bu yeni çağda tek başına geleneksel diplomasi yeterli değildir. ABD, toplayabildiğimiz bütün beceri ve kaynaklar ile kamu diplomasisine eğilerek, sadece yabancı hükümetlere değil; onların halklarına da hitap edebilmektedir. Zamanında Castlereagh ve Metternich birbirleriyle konuştu; ancak bugün liderlerin dünya insanlarıyla konuşması gerekiyor." ("Reagan Library").

Sonuç olarak kamu diplomasisi, geleneksel diplomasiden farklı olarak, doğrudan yabancı ülke halkları üzerinde medya ve kitle iletişim araçları kullanılarak, bilgilendirme ve etkileme yoluyla kamuoyu yaratma ve bu bağlamda dış politika hedeflerinin ulaşılmasına katkı sağlama amacıyla yürütülen faaliyetler olarak değerlendirilebilir. 21. yüzyılın başlarında uluslararası alanda yaşanan önemli gelişmeler, Batı dünyası için diğer yabancı toplumlarla, özellikle de Müslümanlarla ve Araplarla, ilişkileri geliştirmek için etkileşim kurmanın ne derece önemli olduğunu göstermiştir. 11 Eylül olayları ve devamında Afganistan'da ve Irak'ta yaşanan çatışmalar bir ulusun itibarının ne derece önemli olduğu konusundaki farkındalıkları artırmıştır. Bu gelişmeler kamu diplomasisi uygulamalarını diplomasinin merkezine yerleştirmiştir. Ulus markalamadan kalkınma yardımlarına kadar hemen hemen bütün diplomatik faaliyetlerde, bir diplomatın ek görevi olarak değerlendirilen "halklara ulaşmak" yerine kalpleri ve zihinleri kazanmak daha önemli bir bileşen haline gelmiştir (Van Doeveren, 2011: 5).

4.2. Kamu Diplomasisi – Geleneksel Diplomasi Farkı

Bir önceki kısımda değinildiği üzere, kamu diplomasisi geleneksel diplomasiden daha farklı bir anlayış ve yaklaşıma sahiptir. Kamu diplomasisinin geleneksel diplomasiden farklı üç maddede ayrıştırılabilir (Wolf & Rosen, 2004: 4). İlk olarak, kamu diplomasisi şeffaftır ve geniş çaplı bir yayılma özelliği gösterir; geleneksel diplomasi ise daha kapalı olmakla birlikte sınırlı bir yayılıma sahiptir. İkincisi, kamu diplomasisi kendine diğer ülkelerin vatandaşları ve kamuoyu temelli bir hedef kitle belirlerken geleneksel diplomaside bir hükümetten diğer bir hükümete etkileşim söz konusudur. Üçüncüsü, kamu diplomasisi genel anlamda yabancı halkların tutum ve davranışlarıyla ilgilenirken geleneksel diplomasi hükümetlerin davranış ve politikalarıyla ilgilenir. Sonuç olarak, geleneksel diplomasi, uluslararası sistemde, bir aktörün başka bir aktörle ilişki kurarak uluslararası sistemi yönetme çabası iken; kamu diplomasisi, bir aktörün yabancı bir halkla ilişki kurarak uluslararası sistemi yönetme çabasıdır (Cull, 2009: 12).

Şekil 1: Geleneksel Diplomasi ve Kamu Diplomasisi İlişkisi

Kaynak: Gurgu & Cociuban, 2016: 128

Şekil 1'de gösterildiği üzere, geleneksel diplomasi yalnızca bir hükümetle diğer bir hükümet arasında gerçekleşen bir etkileşim süreciyken; kamu diplomasisi çok daha farklı seçeneklere sahiptir. Kamu diplomasisinde etkileşim bir hükümet ve bir hükümet dışı aktör arasında olabilirken, bir hükümet dışı aktörle diğer bir hükümet dışı aktör arasında da gerçekleşebilir. Kamu işleri ise (public affairs) hükümetin, sivil toplum kuruluşları, dernekler gibi paydaşlarla olan ilişkisini temsil etmektedir.

4.3. Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç İlişkisi

Kamu diplomasisinin kullanımına ilişkin fikirleri ve uygulamaları şekillendirmede en fazla etkili olan kavram Joseph S. Nye tarafından ortaya atılmış yumuşak güç (soft power) paradigmasıdır. Nye (2004) kamu diplomasisini 1990'ların başında ortaya atmış olduğu yumuşak güç kavramının politik dışavurumu olarak tanımlamaktadır; yani kamu diplomasisi yumuşak gücün bir parçasıdır. Yumuşak güç kavramını anlayabilmek için öncelikle güç kavramına bakmak gerekir. Uluslararası politikada güç, bir aktörün bir diğer aktörü başka türlü üstlenmeyeceği eylemleri gerçekleştirmesi hususunda etkilemesi kabiliyetidir (Dahl, 1957: 201). Güç kullanılarak istenilen sonucun elde edilmesi için aktörler sert güç, yumuşak güç ve ikisinin birlikte kullanıldığı akıllı güç olmak üzere üç farklı yöntem kullanır.

Sert güç (hard power) diğer aktör üzerinde yaratılmak istenilen etkinin askeri müdahaleler, zorlayıcı diplomatik yöntemler ve ekonomik yaptırımlar yoluyla uygulanmasıdır ve çoğunlukla havuç ve sopa (carrots and sticks) yöntemini kullanır. Askeri güce sahip olmak devletler için çok önemli bir kaynak olsa da gücün sadece askeri unsurdan ibaret olmadığını fark etmek uluslararası sistemde tek başına sert gücün yetersizliğini ortaya koymuştur. Sert gücün tam tersi olarak nitelendirilebilecek olan yumuşak güç ise aktörleri eylemleri üstlenmeleri konusunda ikna etme kabiliyeti olarak tanımlanabilir. Joseph Nye (2008: 94) yumuşak gücü "birinin istediği sonuçları zorlama

olmaksızın, cezbetme yoluyla elde emek için başkalarını etkileme yeteneği" olarak tanımlamaktadır. Tanımdan anlaşıldığı üzere yumuşak gücün etkin kullanımı için bir çekiciliğe sahip olma en önemli unsurların başında gelmektedir. Bu çekicilik kaynağını genellikle bir ülkenin kültüründen, politik değerlerinden ve dış politikasından alır (Nye, 2009: 97). Bu kaynaklardan kültür başkalarına çekici geldiği müddetçe; siyasi değerler ulus-devlet hem iç hem dış politikada bu değerlere uygun davrandığı müddetçe ve dış politika ise diğerleri tarafından meşru ve etik bulunduğu müddetçe yumuşak gücün tam anlamıyla bir kaynağı olabilir.

Yumuşak güç aktörlerin zorlama yöntemler kullanması yerine iş birliği yapmasını sağlar (Gilboa, 2008: 61). Neticede bir aktör bir diğer aktörü istediği şeyleri istemesini sağlayabilirse, onu yapmak istediği şeyi yapması için zorlamasına gerek kalmaz (Nye, 2009: 95). Aynı zamanda yumuşak güç başlıca bir etkileme veya ikna yöntemi değil, etkileme ve ikna yöntemlerinin önemli bir kaynağıdır. Bu açıdan bakıldığında kamu diplomasisi, yumuşak gücün kullanımını sağlayan en önemli araçtır çünkü yabancı halkların tercihlerini şekillendirmek ve hedeflerine ulaşmak için onları etkilemek amacıyla yumuşak gücün kaynaklarını kullanır. Birçok akademisyene göre (Nye, 2004 & Bátora, 2006 & Melissen, 2005) kamu diplomasisi yumuşak gücün uygulama alanıdır.

Tablo 1: Sert Güç ve Yumuşak Güç Karşılaştırması

	Sert Güç		
Tür	**Askeri**	**Ekonomik**	**Yumuşak Güç**
Davranış	Zorlama, caydırma	Teşvik, baskı	Çekicilik, gündem oluşturma
Kaynaklar	Güç kullanımı, tehdit	Yaptırım	Değerler, kültür, politikalar, kurumlar
Hükümet Politikaları	Zorlayıcı diplomasi, savaş, ittifak	Ekonomik yardım, rüşvet	Kamu diplomasisi, ikili ve çok taraflı diplomasi

Kaynak: Gilboa, 2008: 61; Nye, 2004: 30

Yumuşak gücün eksikliği konusunda akademik alanda pek çok tartışma yaşanmıştır. Kimi düşünürler kavramın kafa karıştırıcı olduğunu ve teorik anlamda eksikliklerinin olduğunu iddia etmiştir. Örneğin Noya (2006), yumuşak gücün bir güç çeşidi olmadığını, çünkü herhangi bir kaynağın, hatta askeri gücün bile, örneğin insani yardıma uygulandığında yumuşak olabileceğini öne sürmektedir. Bir diğer tartışılan konu ise süper güçlerin hali hazırda önemli bir askeri ve ekonomik güce, teknolojik altyapıya sahip olduğu için doğal olarak çekici hale gelmesi üzerinedir. Tartışmalardan yola çıkarak yumuşak güç kavramının eksikliğinin farkına varılmış ve bunun üzerine farklı kavramlar ortaya atılmıştır. Bu kavramlardan biri olan akıllı güç (smart power), hem sert güç hem de yumuşak güç araçlarının birlikte kullanımına işaret etmektedir. Nye akıllı gücü, sert ve yumuşak gücün birlikte kullanımını veya dengelenmesini öğrenmek olarak tanımlamıştır. Korb ve Boorstin (2005) ise sert ve yumuşak güç kavramlarının ortadan kaldırılması ve yerine "bütünleşik güç (integrated power)" olarak adlandırılan yeni bir konseptle yer değiştirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür; bunun nedeni olarak da sert ve yumuşak kavramlarının birbirlerinin alternatifi değil, partneri oluşudur. Bu kavramlarla ilgili eksiklikler olduğu da aşikardır.

Sonuç olarak yumuşak güç akademisyenler, siyasetçiler ve diplomatlar arasında geçen akademik ve ideolojik tartışmalarda geçerlilik kazanmış popüler bir kavramdır ve yumuşak gücü temel alan çalışmalar yapıldığında otomatik olarak kamu diplomasisi kavramını çağrıştırmaktadır (Gilboa, 2008: 62). Yine de yumuşak güç ve kamu diplomasisi arasındaki kavramsal ve işlevsel ilişki henüz açığa kavuşturulamamıştır.

4.4. Kamu Diplomasisinin Tarihsel Gelişimi:

Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere kavramsal olarak kamu diplomasisinin kullanımı akademik alanda 20. yüzyıl sonrasında gelişmeye başlasa da ilk örneklerine 19. yüzyılda rastlanmaktadır (Kocabıyık, 2019: 169). Nye (2008: 101) ilk kamu diplomasisi

faaliyetini Prusya Savaşı'nda yenilen Fransa'nın mağlubiyet sonrası zarar gören imajını düzeltmek için 1883'te Alliance Française adlı kurumu kurarak, bu kurum aracılığıyla yurt dışında dil ve kültür faaliyetlerine başlaması olarak göstermektedir. Bu kurum, Fransız kültürünün yurtdışına yansıtılması anlamına geldiğinden Fransız diplomasisinin önemli bir unsuru haline gelmiştir (Pells, 1997: 31).

I. Dünya Savaşı esnasında başta ABD, Almanya, İtalya olmak üzere ülkeler, başka ülkelerde ofisler açarak sivil topluma ulaşmak amaçlı faaliyetler yürütmeye başlamıştır. Bu ofislerin açılmasıyla birlikte ülkelerin yumuşak güçlerini arttırma yönündeki çabalarında hızlı bir artış görülmüştür. I. Dünya Savaşı esnasında "kamu diplomasisi" kavramı yeni diplomatik uygulamaları ifade etmek için kullanılmıştır (Aydemir, 2018: 44). 13 Nisan 1917'de ABD başkanı Woodrow Wilson I. Dünya Savaşı sırasında ABD'ye olan desteği artırmak ve kamuoyunu etkilemek için "Kamu Bilgilendirme Komitesi (CPI)" olarak adlandırılan kurumu oluşturmuştur ve bu kurumun başına gazeteci George Creel'i getirmiştir. Creel (1947: 158) Başkan Wilson'ı Almanların tanımladığı anlamıyla propagandayı değil, kelimenin tam anlamıyla "inancın yayılması (propagation of faith)" anlamına gelen propagandayı koordine edecek bir devlet kurumu oluşturması gerekliliği konusunda uyarmıştır; yani ofisin faaliyetlerinin propaganda yapmaya yönelik olmadığını, sadece eğitici ve bilgilendirici unsurlar içermesi gerekliliğini vurgulamıştır. Ancak, Creel'in bu iddialarının içi doldurulamadı ve kısa bir süre sonra, 1919'da komite ortadan kaldırıldı. I. Dünya Savaşı esnasında kamu diplomasisi yürüten tek devlet yalnızca ABD olmamış, diğer pek çok devlet tanıtım amacıyla farklı ülkelerde ofisler açmıştır.

1920'de radyonun icat edilmesiyle birlikte devletler yabancı dilde yayınlar yapmaya başlamış ve bu sayede yabancı kamuoylarına ulaşma konusunda kullanılan yöntemler çeşitlenmiştir. Yabancı dilde yapılan radyo yayınlarının haricinde propagandaya yönelik filmler de bu dönemde yapılmaya başlanmıştır. 1930'larda

komünist ve faşist ideolojilerin yaygınlaşmaya başlamasıyla kamu diplomasisi daha da önem kazanmış ve hızlanmıştır. 1930'ların sonuna gelindiğinde Roosevelt yönetimi kamu diplomasisinin önemini vurgulayarak, ABD'nin güvenliğinin başka ülkelerin halklarıyla kurduğu iletişime ve onların desteğini kazanmaya bağlı olduğunu dile getirmiştir (Pells, 1997: 33). Bu doğrultuda 1942 yılında "Savaş Zamanı Enformasyon Ofisi (OWI)" adı ofisi oluşturmuş ve bir istihbarat teşkilatı olarak hizmet eden Stratejik Hizmet Ofisi'nin (Office of Strategic Service) görevleri arasında dezenformasyonun yayılmasını önlemeyi eklemiştir. Bu kurum, Hollywood'un güçlü bir propaganda aracı olarak şekillenmesini sağlamıştır (Nye, 2008: 98). Aynı zamanda 1942 yılında Amerika'nın Sesi (VOA) adlı radyo kanalı oluşturulmuş ve çeşitli dillerde denizaşırı yayıncılık yapmaya başlamıştır.

Soğuk Savaş döneminde ise askeri, ekonomik, teknolojik alanların yanı sıra kamu diplomasisi alanında da kutuplar arasında kelimenin tam anlamıyla bir çarpışma yaşanmıştır. İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ise kamu diplomasisinin farklı bir boyut kazanmasının önünü açmıştır. Özellikle sinema ve televizyonun sunmuş olduğu imkanlar, devletleri kamu diplomasisini uygulamak konusunda oldukça rahatlatmıştır. 1953 yılında kurulan ABD başkanı Eisenhower tarafından oluşturulan ABD Enformasyon Dairesi (USIA) Soğuk Savaş dönemi boyunca ulusal çıkarları desteklemek amacıyla yabancı kamuoylarını bilgilendirme, aradaki diyalogu ilerletme ve etkileme gibi psikolojik operasyonlar üzerine faaliyetler yürütmüştür. Her ne kadar USIA 1 Ekim 1999'da çalışmalarına son vermiş olsa da modern kamu diplomasisinin oluşumu konusunda sağladığı katkılar büyüktür. 1950'lerin başında Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA) sponsorluğu ile Sovyet bloğuna karşı Radio Free Europe ve Radio Liberty adlı radyo kanalları kurulmuştur. Nye'a göre (2005: 54) ABD, müziği, sineması ve markaları aracılığıyla yabancı kamuoylarına ilettiği kültür sayesinde 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmasından çok daha önce demir perdeyi aşmayı başarabilmiştir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve ideolojik mücadelenin bitmesi nedeniyle kamu diplomasisi faaliyetlerinde bir azalma yaşansa da devamında yaşanan gelişmeler ve küreselleşme olgusu kamu diplomasisinin tekrar ivme kazanmasını sağlamıştır. Küreselleşme ile birlikte, özellikle 1980'lerden sonra, uluslararası sistemin sivil toplum temelinde köklü bir değişim geçirmesi beraberinde diplomasi parametrelerinin de değişmesine yol açmıştır. 11 Eylül olaylarının yaşanması ile birlikte Batı dünyasındaki güvenlik kaygıları yeniden artmaya başlamış ve yumuşak gücün önemi daha iyi anlaşılmıştır; çünkü yumuşak gücün yalnızca geçici bir imajdan ibaret olmadığı, aksine istenilen sonuçlara ulaşılabilmek için uzun vadeli etkiler yaratabilecek bir olgu olduğu ortaya çıkmıştır. ABD'nin imajı Ortadoğu'da gerçekleştirdiği işgaller, özellikle 2003'te BM kararını beklemeden Irak'a yönelik gerçekleştirmiş olduğu müdahale, nedeniyle İslam dünyasında oldukça büyük bir zarara uğramış, bu zararın yarattığı olumsuz etkileri ortadan kaldırmak amacıyla dış politikasında tekrardan kamu diplomasisi faaliyetlerine ağırlık vermeye başlamıştır. 2003'te BBC tarafından 11 ülkede yapılan bir kamuoyu araştırması, ABD'nin dünya barışı için Kuzey Kore'den daha büyük tehlike teşkil ettiğini gözler önüne sermiştir (Nye, 2005: 70-71). Özellikle otoriter rejimlerin yerini demokrasilere bıraktığı bir uluslararası sistemde hem kendi halkının hem de yabancı halkların uygulanması planlanan dış politikalar konusunda desteğini almak önemli hale gelmiştir. Hedeflere ulaşmak için meşru destek elde etmek ve uzun süreli dostluklar kurmanın önemi anlaşılmıştır. Bu açıdan bakıldığında, kamuoyunu hedef kitle olarak ele alan diplomasi, liderler ve bakanlar arasında gerçekleştirilen geleneksel diplomatik yöntemler kadar önemlidir. Uluslararası sistem, önceki dönemlerde olduğu gibi realist teorinin öne sürdüğü şekilde sadece devletlerin yegâne aktör olduğu bir yapıdan çıkarak, yeni aktörlerin ortaya çıktığı ve "alçak politika (low politics)" olarak adlandırılan konuların gündeme geldiği bir şekle bürünmüştür. Yalnızca ABD'nin uygulamaları açısından değil, Soğuk Savaş sonrasında oluşan çok kutuplu sistemin diğer aktörleri

tarafından da ulusal çıkarları gerçekleştirmek amacıyla kamu diplomasisi bir dış politika aracı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle kendini ekonomik açıdan geliştirmeye başlayan ülkeler, ülkelerinin tanıtımını yapmak ve ulus markalarını oluşturmak amacıyla çeşitli eğitim programları, kültür enstitüleri, televizyon ve radyo kanalları gibi pek çok faaliyette bulunmaktadır.

Gelişen iletişim ve bilgi teknolojileri sayesinde bilgiyi işleme ve iletme hususunda maliyetler önemli ölçüde azalmış ve "7/24 haber" adı verilen paradigma sayesinde insanlar her an, her çeşit bilgiye ulaşabilir hale gelmiştir. Bu durum Simon tarafından "bolluk paradoksu (paradox of plenty)" olarak adlandırılan bilginin orantısız yayılması anlamına gelebilecek kavramın oluşumuna yol açsa da devletler bu durumu kontrollü bir şekilde yönetme yoluna gitmektedir; nitekim küreselleşme ve bilişim teknolojilerinin yarattığı etkiyle önemi artan sivil toplum ve kamuoyu, devletler üzerinde eskiden olduğundan çok daha fazla etkili hale gelmiştir (Ekşi, 2018: 8). Tiedeman'a göre (2005: 8) küreselleşme sürecinde yaşanan ilerlemeler diplomasinin yürütülme şeklini etkilemiş, geleneksel metotların terk edilmesinin önünü açmış ve son olarak da diplomasinin gidişatının ivme kazanmasını sağlamıştır (aktaran Özkan, 2015: 37). İnternet ve dijital temelli diplomasi yöntemlerinin geliştiği bir uluslararası ortamda, bilginin bilindik ve güvenilir kaynaklardan gelmesi, hedeflenen kitle üzerinde yaratılmak istenilen etkinin yoğunluğunu arttıracaktır.

2008 yılının son aylarında teknolojideki yeni gelişmelerin kamu diplomasisi alanında uygulanması üzerine ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından "Kamu Diplomasisi 2.0 (Public Diplomacy 2.0)" adı verilen ve çeşitli yeni girişimleri içine alan bir şemsiye kavram ortaya atıldı. Kamu Diplomasisi 2.0'a göre dünyadaki gençleri demokrasi ve kültürlerarası diyalogu geliştirmeye teşvik edecek YouTube içeriklerinin oluşturulması, ABD eğitim programlarına katılmış eski öğrencilerle etkileşimde bulunmak isteyen gençler için bir web sitesi kurulması, bloggerların doğrudan kamu diplomasisi

müsteşarına soru sormalarına olanak sağlayan blogger forumlarının kurulması gibi pek çok yeni girişimde bulunulması kararı alınmıştır (Kirova, 2009: 6).

Özellikle son dönemlerde akademik alanda "yeni kamu diplomasisi (new public diplomacy)" olarak nitelendirilen yeni bir yaklaşım ileri sürülmüştür (Cull, 2009). Bu kavramın kullanılmasının nedeni hem uluslararası ilişkilerde hem de kamu diplomasisi uygulamalarında yaşanan değişimlere dikkat çekmektir. Bu değişimlere örnek olarak şunlar verilebilir:

1. Uluslararası aktörler gün geçtikçe "geleneksel olmayan" bir yapıya bürünmektedir ve sivil toplum kuruluşları ön plana çıkmaktadır.
2. Uluslararası sistemin aktörleri tarafından dünya kamuoyuyla iletişim kurmak için, yeni ve küresel teknolojiler (özellikle de internet) bazlı mekanizmalar kullanılmaya başlanmıştır.
3. Bu yeni teknolojiler sayesinde yerel düzeyle uluslararası düzey arasında eskiden daha katı olan sınırlar bulanıklaşmıştır.
4. "Propaganda" kavramının yerine kamu diplomasisi, bir yandan açıkça pazarlama yapmaktan (özellikle ulus markalaması) türetilen kavramların, diğer yandan ağ iletişim teorisinden büyüyen kavramların kullanımını arttırmaktadır.
5. "Uluslararası imaj" ve "itibar" kavramlarını kullanan bir terminoloji yerine, "yumuşak güç" ve "ulus markalama" kavramlarından sıkça bahsedilen yeni bir kamu diplomasisi terminolojisi oluşmuştur.
6. Yeni kamu diplomasisi, Soğuk Savaş dönemindeki aktörlerle halk arasında kopuk olan iletişimden uzaklaşmayı temsil ederek, insanlar arasında karşılıklı temasa dayalı yeni bir "kolaylaştırıcı" görevi üstlenmektedir.

7. Eski kamu diplomasisi modelinde hâkim olan mesajın yukarıdan aşağıya iletilmesi olgusu terk edilmiş, yeni kamu diplomasisinde temel görev "ilişki kurma (relationship-building)" olarak belirlemiştir (Cull, 2009: 13).

Tablo 2: Eski Kamu Diplomasisi ve Yeni Kamu Diplomasisi Karşılaştırması

Baskın Özellikler	Eski Kamu Diplomasisi	Yeni Kamu Diplomasisi
1. Uluslararası Aktörün Kimliği	Devletler	Devletler ve devlet-dışı aktörler
2. Teknolojik Ortam	Kısa radyo dalgaları, yazılı basın, sabit hatlı telefonlar	Uydu, internet, gerçek zamanlı haberler, cep telefonları
3. Medya Ortamı	Ulusal ve uluslararası haberler arasında net bir çizgi	Ulusal ve uluslararası haber çevreleri arasında net olmayan, bulanık bir çizgi
4. Yaklaşım Kaynağı	Politik savunuculuk ve propaganda teorisi	Kurumsal markalaşma ve ağ teorisi
5. Terminoloji	"Uluslararası imaj" ve "itibar"	"Yumuşak güç" ve "ulus-marka"
6. Rolün Yapısı	Yukarıdan aşağıya bir akış, bir aktörden diğer yabancı ülke halkına	Aktörler tarafından kolaylaştırılan yatay bir geçiş
7. Rolün Niteliği	Hedefli mesajlaşma	İlişki inşa etme
8. Nihai Amaç	Uluslararası çevrenin yönetimi	Uluslararası çevrenin yönetimi

Kaynak: Cull, 2019: 13

Sonuç olarak, tarihsel sürece bakıldığında, değişen siyasi, ekonomik ve teknolojik dinamiklerden yola çıkarak kamu diplomasisi olgusunun da değiştiği söylenebilir. Yaşanan değişimler, şüphesiz kamu diplomasisinin daha efektif şekilde kullanılmasını sağlamıştır. Bir sonraki bölümde kamu diplomasisinin uygulama alanları incelenecektir.

4.5. Kamu Diplomasisinin Uygulama Alanları ve Türleri

Kamu diplomasisi eğitimden kültüre, inançtan dış yardıma pek çok alanda kendine uygulama alanı bulmaktadır. Bunun nedeni kamu diplomasisinin "birey" temelli bir diplomasi çeşidi olmasıdır. Aynı zamanda uygulama alanlarına paralel olarak kamu diplomasisi türleri ortaya çıkmıştır. Cull (2009: 10) kamu diplomasisi faaliyetlerini şu beş başlık altında toplamıştır:

1. Araştırma ve incelemeyi içeren dinleme,

2. Siyasal ve ekonomik çıkarları korumaya yönelik savunma,
3. Değişim diplomasisi,
4. Uluslararası yayıncılık,
5. Kültürel diplomasi.

Tez çalışmasının bu kısmında, üçüncü bölümdeki faaliyet incelemelerine de temel hazırlayacak şekilde, kültürel diplomasi, eğitim diplomasisi, inanç diplomasisi, insani diplomasi ve dijital diplomasi kavramları incelenecektir.

4.5.1. Kültürel Diplomasi

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde kültür "Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü." olarak tanımlanmaktadır ("TDK Sözlük"). Her toplum değerler, gelenek ve görenekler, dil, din, tarih gibi kendine özgü unsurları içeren farklı kültürlere sahiptir. Kültür toplumların birbirinden farklı özelliklerini göstermek dışında benzer özellikleri ve evrensel değerleri de yansıtan bir yapıya sahiptir Konstrüktivist açıdan bakıldığında, toplumların sahip olduğu kültürel kimlik, devletlerin dış politikalarını etkileyen ve uluslararası politikayı inşa eden önemli unsurlardan biridir (Chay, 1990; Hudson, 1997).

İnsanlık tarihi boyunca kültür, devletlerin dış politikalarında etkili bir diplomasi aracı olarak kullanılmıştır. Kültür, önemli bir yumuşak güç kaynağı olmanın yanı sıra, ulus markalama çalışmalarında da kullanılabilecek en güçlü unsurlardan biridir. Nye (2008) kültürü yumuşak gücün kaynaklarından birisi olarak ele almakta; ancak kültürün yalnızca başkalarına çekici geldiği ve evrensel değerler barındırdığı durumlarda yumuşak güç olabileceğini savunmaktadır. Kültürel faaliyetler aracılığıyla ülkenin cazibesinin

arttırılmasına olanak sağlayan yumuşak güç, kültürel diplomasi uygulamalarıyla kendine faaliyet alanı bulmaktadır.

Kültürel alanda yürütülen kamu diplomasisi faaliyetlerine "kültürel diplomasi (cultural diplomacy)" adı verilmektedir. Kimi zaman kültürel diplomasi, kamu diplomasisi ile eş anlamlı kullanılsa da terminolojik açıdan ikisi birbirinden farklı kavramlardır. Zaharna (2012: 7) bu durumun nedenini hemen hemen bütün kamu diplomasisi uygulamalarında kültürün yer alması ile açıklamaktadır. Kültürel diplomasi ülkenin kültürünü diğer ülkelere tanıtmak amacıyla gerçekleştirilirken; kamu diplomasisi ülkenin bütünsel olarak hikayesini tanıtma amacı gütmektedir. Cummings (2003: 1) kültürel diplomasiyi fikirlerin, değerlerin, geleneğin ve nihayetinde kültürün karşılıklı paylaşımı olarak tanımlamaktadır. Esasında, bir kavram olarak kültürel diplomasi, karşılıklı anlayışın geliştirilmesi adına uluslar ve halkları arasında fikir, bilgi, sanat ve kültürün diğer yönlerinin değişimi ifade eder; ancak bir devlet çabalarını ulusal dilini tanıtmak, kendi politikalarını ve bakış açısının açıklamak veya hikayesini diğerlerine anlatmak üzerine yoğunlaştırdığında kültürel diplomasi iki yönlü bir değişimden ziyade tek yönlü niteliğe bürünebilir. Kültürel diplomasi hem kültürler arası etkileşime katkı sağlama hem de ulusların kendi kültürel öğelerini uluslararası topluma "norm" olarak sunma ve bu doğrultuda yumuşak gücünü arttırma hedefini içerir (Yağmurlu, 2019b: 1184).

Kültürel diplomasi, özellikle Soğuk Savaş döneminin yarattığı iki kutuplu uluslararası sistemde önemli hale gelmiştir. Soğuk Savaş dönemi boyunca ülkeler, kendilerini kültürel değerleri üzerinden tanımlamaya çalışmış ve kamu diplomasisi faaliyetlerini de çoğunlukla kültür üzerinden yürütmüşlerdir. Samuel Huntington tarafından 1993'te ortaya atılan "medeniyetler çatışması (clash of civilizations)" tezi Soğuk Savaş sonrası dönemde uluslararası sistemde yaşanacak çatışmaların kültür temelli olacağını vurgulamakta ve kültürün Soğuk Savaş sonrası dönemde, küreselleşme çağında

ne kadar önemli bir unsur olabileceğini gözler önüne sermektedir. Kültürün önemi konusunda Brzezinski, ABD'nin kültürel çekiciliğinin İngilizce'nin yayılmasında etkili olduğunu, İngilizce'nin yayılmasının ise ABD'nin yumuşak gücünün artmasında önemli rol oynadığını belirtmiştir (Brzezinski, 2004: 185).

Kültürel diplomasi devletler tarafından uygulanmasının yanı sıra, uluslararası sistemin diğer aktörleri tarafından da yürütülebilir; hatta bazı zamanlarda ortaklaşa gerçekleştirilebilir. Özellikle de kamu diplomasisinin en önemli uygulayıcılarından biri olan "birey" kültürel diplomasi faaliyetleri yürüttüğü durumlarda "kültür elçisi" rolüne bürünür. Kültür elçisi olarak bireyin üstlendiği görev, ülkesinin hikayesini diğerlerine anlatma ve imajını yansıtmaktır. Kültür elçilerine örnek olarak sanatçılar, edebiyatçılar, akademisyenler, gazeteciler, bilim insanları, yurt dışında öğrenim gören öğrenciler ve yurt dışında yaşayan vatandaşlar verilebilir. Aynı zamanda, kamu diplomasisi çerçevesinde gerçekleştirilen değişim ve ziyaretçi programlarına katılan bireyler de kültür elçisi olarak nitelendirilebilir (Ekşi, 2008: 2009)

Kültürel diplomasinin emperyalizm, kültürel hegemonya, propaganda gibi kavramları çağrıştırması nedeniyle devletler, kültürel faaliyetlerini sivil toplum kuruluşları veya destekledikleri kültür enstitüleri aracılığıyla yürütmeye başlamıştır (Nisbett, 2010: 557-558). Aşağıdaki tabloda bazı ülkelerin dünya çapında faaliyet gösteren kültür enstitülerine örnekler verilmiştir:

Tablo 3: Başlıca Kültür Enstitüleri

Ülke	Kültür Enstitüsü
Almanya	Goethe Institut
Çin Halk Cumhuriyeti	Confucius Institute
Fransa	Alliance Française
İngiltere	British Council
İspanya	Instituto Cervantes
Türkiye	Yunus Emre Enstitüsü

4.5.2. Eğitim Diplomasisi

Eğitim, kamu diplomasisinin en önemli uygulama alanlarından biridir. Esasında, bilgi alışverişi ve bilginin yayılması uluslararası temasın sağlanması konusunda önemli bir destekleyicidir (Nagai, 1983: 3). Uluslararası eğitim insanların ve fikirlerinin yolculuğunu içeren dinamik bir yapıyı ifade etmektedir ve uluslararası eğitimin ve eğitim diplomasisi uygulamalarının küreselleşme süreciyle daha kolay bir hale geldiği rahatlıkla söylenebilir. Bunun nedeni, küreselleşmenin, coğrafyanın sosyal ve kültürel uygulamalar üzerindeki kısıtlamalarının gün geçtikçe azaltılmasını sağlamasıdır.

Eğitim, aynı zamanda, kültürel alanla iç içedir ve eğitimsel ve kültürel işler, devletlerin stratejik çıkarlarını desteklemek için uyguladıkları dış politikanın birer araçları olarak görülmektedir. Eğitim ve kültür programlarının kendine özgü doğasına ilişkin bazı temel uygulamalar, eğitimi ve kültürü kamu diplomasisi ile bütünleştirme çabalarına dönüşmüştür (Lindsay, 1989: 428). Bu noktada kamu diplomasisi, eğitimsel ve kültürel bağlantılar aracılığıyla karşılıklı ortak anlayışı oluşturmayı ve teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Eğitim sayesinde bir ülkenin kültürü diğerlerine sunulmakta, bireyler arası diyalog geliştirilmekte ve ortak değerlerin oluşturulması sağlanmaktadır (Erzen, 2012: 129-130).

Eğitim diplomasisi, bir ülkenin başka bir ülke vatandaşları ile eğitim faaliyetleri aracılığıyla iletişim kurmasıdır. Eğitim diplomasisinin etkili uygulanması şu hususlar üzerinde gelişim ve ilerleme sağlamaktadır:

- Dünyadaki diğer bölgeler ve kültürler hakkında bilgi edinme,
- Uluslararası konulardan haberdar olma,
- Diğer dillerde iletişim kurma yeteneği,
- Diğer kültürlere ve halklara saygı ve ilgi gösterme eğilimi.

Günümüzde başta devletler olmak üzere pek çok kamu diplomasisi uygulayıcısı, eğitim diplomasisi faaliyetleri yürütmeyi ve bu faaliyetlerin bir parçası olmayı sıklıkla tercih etmektedir. Eğitim diplomasisi faaliyetleri gerçekleştirirken çoğunlukla eğitim programlarından destek alınmaktadır. Dünyada her yıl yüz binlerce öğrenci ve akademisyen, eğitim programlarına katılarak eğitim diplomasisinin birer parçası haline gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında eğitim diplomasisi kamu diplomasisinin birey temelli faaliyetlerinden bir diğerini teşkil etmektedir; bu da konstrüktivizmin kamu diplomasisi üzerindeki bir diğer yansımasıdır. Nitekim konstrüktivizmin temel yapı taşlarından biri olan "özneler arası etkileşim" eğitim diplomasisinde kendine yer bulmakta ve eğitim diplomasisi sivil diyaloğun gelişimine ve ortak değerlerin inşa edilmesine katkı sağlamaktadır.

Değişim programları kamu diplomasisinin stratejik iletişim biçimi olarak değerlendirilmektedir ve eğitim alanındaki faaliyetlerinin yanı sıra ziyaretçi programlarını da içermektedir (Scott-Smith, 2009: 51). Eğitim ve kültürel değişim programları ülkeler arasındaki bağları güçlendirmekte ve uluslararası faaliyetlerin yürütülmesi konusunda kurumların gelişimini sağlamaktadır. Eğitim programları haricinde eğitim diplomasisi faaliyetlerine örnek olarak; ortak eğitim kurumları açma, öğrenci ve akademisyen değişim programları, burslar, seminer ve konferanslar verilebilir (Kaya, 2019: 6).

Sonuç olarak, eğitim diplomasisi uygulamaları aracılığıyla bir yandan ülkenin kültürel değerleri, tarihi ve dili gibi unsurlar öğretilirken diğer yandan genç neslin eğitilerek ülkeye dost bireyler yetiştirmesi amaçlanmaktadır (Ekşi, 2018: 189).

4.5.3. İnanç Diplomasisi

Din ve inanç, bir ülkenin kültürünü oluşturan önemli unsurlardan biri olarak kabul edilmektedir, bu nedenle kamu diplomasisinin önemli uygulama alanlarından biridir.

Tarihsel açıdan bakıldığında din her zaman uluslararası ilişkileri etkileyen bir faktör olmuştur. Buradan yola çıkarak, inanç diplomasisinin dış politikanın bir parçası olduğu rahatlıkla söylenebilir. Daha önce kültürel diplomasi bölümünde bahsedildiği gibi Samuel Huntington tarafından ortaya atılmış olan medeniyetler çatışması tezi ve 11 Eylül olayları sonrası dünyada yaratılmaya çalışılan İslami terör algıları ve islamofobiden yola çıkarak dinin günümüz uluslararası sistem için önemini koruduğunu ve temel çatışma noktalarından biri olduğu sonucuna varılabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında devletlerin dini ve inancı diplomasi faaliyetlerine eklemlemeleri kaçınılmaz bir sonuç haline gelmiştir. Bunu organize bir şekilde yürütmek adına "inanç diplomasisi (faith-based diplomacy)" adı verilen ve kamu diplomasisinin bir türü olan faaliyetler yürütülmeye başlanmıştır. İnanç diplomasisi, dini kitlelere yönelik kamu diplomasisi faaliyetlerinin yürütülmesi, program ve faaliyetler aracılığıyla bu kitlelerle iletişim kurulması olarak tanımlanabilir.

Haynes (2007: 42) gönülleri kazanmada etkili bir etken olan din ve dini toplulukları yumuşak güç unsuru olarak değerlendirmiştir. Bir yumuşak güç aracı olarak kullanılan inanç diplomasisi, dinler arasında karşılıklı hoşgörünün inşası ve bu sayede önyargıların kırılması konusunda faaliyetler göstermektedir. İnanç diplomasisinin uygulanması konusunda dini merkezler ve dini liderler büyük önem taşımaktadır (Aydemir, 2018: 61).

4.5.4. İnsani Diplomasi

Dış yardım veya diğer bir ifadeyle kalkınma yardımları, devletlerin ekonomik kalkınmayı güçlendirmek ve hızlanmasına yardımcı olmak ve hatta bazen temel insani ihtiyaçları karşılamak için gerçekleştirilen para veya diğer tür yardımların transferidir (Bindra, 2018: 127). Yapılan dış yardımlar genellikle yardımı yapan taraf (donör ülke) için gelecekte oluşabilecek durumlar için ekonomik avantajlar sağlayabileceği bir ortam

yaratmaktadır. Yine de bu yardımların yalnızca insani amaçlar güderek yapıldığını ileri süren düşünürler de mevcuttur (Reigner, 2011: 1212). Dış yardım, yardımda bulunan ve yardımı alan taraf arasında kültürel, ekonomik ve politik bir ilişki oluşturur veya hali hazırda var olan ilişkileri derinleştirir. Yalnızca insani yardım amaçlı dış yardımlar siyasi nitelik taşımaz. Sel, kıtlık ve salgın hastalıklar gibi doğal afetlerin kurbanı olan ülkelere hükümetlerin yaptığı yardımlar bu kategoriye girmektedir. Yine dış yardımların doğal bir sonucu olarak bağımlılık ilişkisi oluşmaktadır.

Dış yardım her zaman uluslararası maliyenin ve dış politika yapımının önemli bir bileşeni olmuştur. Özellikle de gelişmiş ülkeler, dış politika hedeflerine ulaşmak için ekonomik güçlerini kullanma eğilimindedir. Soğuk Savaş ve sonrası dönemde ABD ve SSCB'nin nüfuz alanını genişletmek için bir dış politika aracı olarak dış yardımları kullandığı görülmektedir. Küreselleşme süreci sonucu ortaya çıkan karşılıklı ekonomik bağımlılık olgusu, devletleri ekonomik araçları daha etkin kullanmaya yönlendirmiştir. Bu bağlamda devletler, "insani diplomasi (humanitarian diplomacy)" adı verilen bir diplomasi çeşidini uygulamaya koymuştur. İnsani diplomasi bağlamında zor durumda olan devletlere ve onların halklarına yardım eli uzatılırken, bu sayede ulus markasını güçlendirmek ve yabancı kamuoyları üzerinde prestijin arttırılması amaçlanmaktadır. Hedef kitlenin yabancı kamuoyu olması nedeniyle insani diplomasi, bir kamu diplomasisi faaliyeti olarak değerlendirilmektedir. Hedef kamuoyu, şüphesiz ki donör ülkenin dış politikadaki eğilimini yansıtır. Bu tarz bir eğilimin olmadığı durumlarda ise yapılan insani yardımlar, yine de donör ülkenin yumuşak gücünü arttıracağından çıkarlarının da gerçekleştirilmesine katkı sağlar. Bu duruma örnek olarak, covid-19 süreci verilebilir. Bu süreçte yapılan dış yardımlar ve insani diplomasi uygulamaları, politik amaçlar gütmüyor dahi olsa, ülkelerin yumuşak güçlerinin artmasına katkı sağlamıştır.

4.5.5. Dijital Diplomasi

Küreselleşme çağı teknolojik alanda hem uluslararası ilişkilere hem de diğer alanlara pek çok yenilik getirmiştir. Van Dijk 1999'da yayımladığı "The Network Society" adlı kitabında 21. yüzyılı "ağlar çağı" olarak tanımlamıştır. Bu ağlar sayesinde insanlar ve toplumlar arasında sürekli ve çok yönlü bir bilgi akışı ve iletişim gerçekleşmektedir. Televizyon, gazete, radyo gibi medya araçlarının yanı sıra internet, sosyal medya gibi "yeni" olarak değerlendirilebilecek medya araçlarının kullanımı kamu diplomasisinin dijital boyutuna işaret etmektedir; ancak dijital diplomasi yeni bir diplomasi çeşidi değil, yalnızca dijital diplomaside internet araçlarının kullanılmasını ve dijital ortamda diplomatik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir (Ekşi, 2018: 177). Yağmurlu'ya göre (2019a, 1268) dijital diplomasi, kamu diplomasisi faaliyetlerinin "dijital teknolojiler" ile gerçekleştirilmesidir. Uluslararası sistemin bütün aktörleri günümüzün dijitalleşen dünyasına ayak uydurmakta ve bu doğrultuda dijital alanda etkili politikalar yürütüp istedikleri sonucu elde etmeye çalışmaktadır.

İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte yaygınlaşan yeni medya araçlarının yarattığı etki nedeniyle "7/24 haber" adı verilen olguyu ortaya çıkmıştır. Bu olgu, esas olarak, anındalığı temsil etmektedir: insanlar, toplumlar, devletler birbiriyle anında etkileşime girebilmekte, anında dünyanın bir diğer ucunda yaşanan gelişmelerden haberdar olmaktadır. Bu faktörler bir araya geldiğinde, uluslararası aktörlerin dijital diplomasinin etkin kullanımını gerekliliğini ortaya çıkmaktadır. Aktörler sosyal mecralar aracılığıyla iletmek istedikleri mesajlarını kamuoyuyla paylaşmayı ve bu sayede istedikleri hedefe ulaşmak için onlardan destek bulmayı politikalarının bir aracı haline getirmiştir. Sonuç olarak, yaşanan teknolojik gelişmeler kamu diplomasisinin uygulama alanının genişlemesini sağlamış ve bir araç olarak dijital diplomasinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK DIŞ POLİTİKASININ DEĞİŞEN DİNAMİKLERİ VE LATİN AMERİKA İLE İLİŞKİLER

1. Türk Dış Politikasının Değişen Dinamikleri ve 21. Yüzyıldaki Genel Görünümü

Bir devletin dış politikasında yaşanan değişimleri, uluslararası alanda gerçekleşen olaylardan bağımsız değerlendirmek mümkün değildir. Önemli uluslararası olayların yanı sıra, iç politikada yaşanan önemli gelişmeler, örneğin iktidar değişiklikleri, sonucunda da dış politika anlayışının değiştiğini gözlemlemek mümkündür. Uluslararası alanda, SSCB'nin dağılması ile birlikte Soğuk Savaş'ın bitmesi ve 11 Eylül 2001'de yaşanan saldırılar yalnızca ABD ve Rusya için değil, Türk dış politikası için de yeni bir dönemin başlamasının ve yeni eğilimlerin oluşmasının önünü açmıştır. Esasında 11 Eylül olayları asıl olarak ABD için bir dönüm noktasını teşkil etmekteydi; bunun nedeni ise yabancı kamuoylarıyla iletişimin ve diyalog kurmanın önemini tekrar gözler önüne sermesiydi (Melissen, 2005). Sonraki dönemde, yalnız ABD değil, diğer pek çok ülke uluslararası alanda olumlu bir imaj yaratmak için yumuşak gücün uygulayıcısı olan kamu diplomasisini etkili ve aktif bir şekilde uygulamaya başlamıştır. Bu ülkelerden biri olan ve uzun yıllar boyunca dış politikada içinde bulunulan şartlar nedeniyle denge kurmaya yönelik bir yöntem izlemek durumunda kalan Türkiye, bu yeni dönemde gerek ortaya atmış olduğu söylemlerle gerekse de gerçekleştirdiği faaliyetlerle milli ve bağımsız bir dış politika izleme hususundaki kararlılığını göstermektedir. Özellikle 1990'ların başında, Soğuk Savaş dönemi boyunca benimsenen "statükocu pasif dış politika" anlayışının sorgulanmaya başlanmasıyla birlikte dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal tarafından Türk dış politikasına yeni bir vizyon ve misyonun getirileceğinin sinyalleri verilmiştir (Erol, 2007: 36-37). 24 Ocak Kararları olarak bilinen kararlarla birlikte Türk

ekonomisi uluslararası pazara eklemlenmiş, bölge ülkeler ile ilişkiler güçlendirilerek aktif bir dış politika izlenmeye başlanmıştır. Bu dönemdeki vizyon ve misyonun "yeni" olarak nitelendirilmesinin nedeni, ortaya çıkan kavram ve değerlendirmelerin önemi kadar, daha önceki dönemlerde gerçekleştirilen diplomatik uygulamalara yönelik takınılan eleştirel tutumdur (Yeşiltaş & Balcı, 2011: 20). Yeni Türk dış politikasının eskisiyle olan ilişkisinde süreklilik arz eden unsurların mevcut olsa da kopuş daha belirgindir.

Esasında "yeni" olarak adlandırılan dönem, 2001'de yaşanan ekonomik kriz sonrası 2002'deki iktidar değişikliği ile başlamış ve bu dönemin dış politika açısından baş ucu kitabı olarak kabul edilen "Stratejik Derinlik" adlı kitabın yazarı eski Dışişleri Bakanı ve Başbakan akademisyen Ahmet Davutoğlu'nun ileri sürmüş olduğu yeni kavramlar ve yöntemlerle iç içe geçerek yeni bir anlayış oluşturmuştur. Bu kitapta Davutoğlu, Türkiye'nin sahip olduğu tarihsel ve coğrafi derinliğe dikkat çekerek Türk dış politikasının bu derinlik minvalinde inşa edilmesi gerekliliğine işaret etmiştir (Davutoğlu, 2001). Yine de ortaya çıkan kavramsal dilin tamamının Davutoğlu'nun üretimi olmadığı, Davutoğlu tarafından ortaya atılan politik dilin dış politika uygulamalarında AKP tarafından şekillendirildiği görülmektedir (Yeşiltaş & Balcı: 2011). Yine de Davutoğlu'nun ortaya atmış olduğu dış politika yaklaşımının AKP dönemi Türk dış politikasının entelektüel, teorik ve kavramsal arka planını inşa ettiğini söylemek mümkündür.

Türk dış politikasının yeni görünümüyle ilgili olarak Oran (2013: 139), bu yeni anlayışın üç metodolojik ilke üzerine kurulu olduğunu ifade etmektedir:

1. Vizyon sahibi bir dış politika,
2. Tutarlı ve sistematik bir çerçeve,
3. Türk yumuşak gücünün yayacak yeni bir diplomasi anlayışı ve söylem.

Bu yeni anlayışın, Türkiye'nin dış politikada ulusal hedeflerini gerçekleştirmesi hususunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ulaşılmak istenilen hedefler, Oran (2013: 140) tarafından genel hatlarıyla altı başlık altında toplanmıştır:

1. 2023'te AB üyesi olmak,
2. Güvenliksel ve ekonomik açıdan iş birliğini sağlamak için bölgesel entegrasyonu gerçekleştirmek,
3. Bölgede yaşanan çatışmaların çözümünde etkili ve aktif bir rol oynamak,
4. Uluslararası arenada her alanda güçlü bir konumda yer almak,
5. Uluslararası örgütlerde önemli rol üstlenmek,
6. Dünyanın en büyük on ekonomisinden biri olmak.

Bütün bu bilgilerin ışığında, Türk dış politikasının yeni dinamiklerini Şekil 2'deki gibi göstermek mümkündür.

Şekil 2: Türk Dış Politikasının Yeni Dinamikleri

1.1. Proaktif ve Ritmik Diplomasi, Çok Yönlü Dış Politika ve Açılımlar

2000'ler sonrası Türk dış politikasının değişen önemli dinamiklerinden biri diplomasiye verilen değerde ve ona yüklenen anlamda yaşanan yükselmedir. Özellikle son dönemlerde Türk dış politikasını yönlendiren unsurların en başında çok yönlü dış politika ve proaktif diplomasi gelmektedir. Durumun böyle olmasında Soğuk Savaş dönemi sonrasında uluslararası sistemin daha karmaşık bir hale gelmesi ve tek kutupluluğun sorgulanmaya başladığı bir dönemde uluslararası aktörlerin sistemin önemli bir parçası haline gelmek için gösterilen çabalar büyük önem teşkil etmektedir (Güder & Mercan, 2012: 59).

Proaktif diplomasi (proactive diplomacy) anlayışı, özellikle yakın coğrafyalarda ortaya çıkabilecek siyasi krizleri önlemeye ve bu krizlerin çözümünde etkin rol oynamaya işaret eden bir anlayışı temsil etmektedir. Proaktif diplomasi genelde "önleyici diplomasi (preemptive diplomacy)" kavramıyla birlikte kullanılmaktadır. Proaktif diplomasi anlayışının bir sonucu olarak Türkiye, Arap – İsrail, İran – Batı, Boşnak – Sırp uyuşmazlıklarında arabulucu rolü üstlenmek istemiştir (Yeşiltaş & Balcı, 2011: 15). Yakın coğrafyalarda üstlenilen bu aktif rolün haricinde, daha uzak olarak nitelendirilebilecek ve yakın tarihe kadar ilişkilerin çeşitli nedenlerle geliştirilemediği Sahra altı Afrika'sı, Latin Amerika ve Karayipler gibi bölgelerle olan ilişkilerde önemli ilerlemeler kaydedilmeye başlanmıştır; bu durum ise çok taraflı dış politika anlayışının bir göstergesidir. Cumhurbaşkanı Erdoğan 23 Aralık 2020'de yaptığı açıklamada Türkiye'nin ne Doğu'ya ne de Batı'ya sırtını dönme gibi bir lüksü olduğunu, Avrupa ve Amerika ile ilişkileri geliştirirken, Türk Dünyasını, Asya'yı, Afrika'yı Latin Amerika'yı asla ihmal edemeyeceklerini belirtmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2020).

Çok taraflı dış politika kapsamında, başta eğitim, sağlık, ekonomi gibi konular olmak üzere, Afrika ve Latin Amerika'ya yönelik açılım politikaları hayata geçirilmiştir.

Esasında, yeni pazar arayışı, yeni bölgelere doğru genişlemenin ana nedeni olarak ele alınabilir. Türkiye, 1980'lerden sonraki liberalleşme süreci sayesinde içe dönük bir ekonominin ihracata yönelik dönüşümünün yanı sıra, askeri-politik temelli dış politikadan kademeli bir kayma yaşayarak bir "ticaret devletine" dönüşmüştür (Kirişçi, 2009: 43).

Türkiye'nin gerçekleştirmekte olduğu açılımların ardında yatan bir diğer neden, uluslararası alanda daha yüksek bir statü ve prestije sahip olmaktır. Bu bağlamda Türkiye, bir yandan yeni bölgeler ve yükselen aktörlerle ilişkilerini geliştirip diğer yandan eski müttefikleriyle olan ilişkilerini devam ettirerek hem bölgesel hem küresel bağlamda yumuşak güç ve stratejik iletişim için gerekli olan yeni tarzda kapasiteleri geliştirmektedir (Kalın, 2011a: 5). Ayrıca Türkiye, uluslararası konferanslara ev sahipliği yapmak ve küresel politika oluşturma platformlarında söz almak gibi yöntemler seçerek dış politikada proaktif ve ritmik bir diplomasi uygulama yoluna gitmektedir (Ekşi & Erol, 2018: 18).

"Aktif diplomasi" ve "dış politikada dinamizm" gibi yöntemleri benimseyen yeni Türk dış politikasında bu yeni yöntemlere kaynaklık edecek esas unsurun "insan" olduğu anlaşılmaktadır (Davutoğlu, 2001: 13). Bu açıdan bakıldığında, bireyi temel alan ve gönüllere dokunmayı hedefleyen kamu diplomasisine ve yumuşak güce verilen değer, önceki dönemlere nazaran, giderek artmaktadır. Nitekim, yeni Türk dış politikasında kamu diplomasisi ve yumuşak gücün kullanımı, dış politikanın "çok yönlülük" boyutu olarak değerlendirilebilir (Ekşi, 2018: 249).

1.2. Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi

Uluslararası ilişkilerin yapısal anlamda geçirdiği değişime bakıldığında, dış politikanın artık yalnızca ulus devletlerin ve diplomatların değil; iş adamlarının, sivil toplum kuruluşlarının, kanaat önderlerinin, gazetecilerin, düşünce kuruluşlarının ve

insani yardımların da içinde bulunduğu bir şekle dönüştüğü gözlemlenmektedir. Bu minvalde, Türk dış politikasının yeni yapısı diplomasi, kültürler arası etkileşim, karşılıklı diyalog ve ekonomik bağımlılık, iş birliği, tarihsel birikim gibi unsurlar etrafında şekillenmeye başlamıştır (Kalın, 2011b). 2000'li yıllardan itibaren ekonomide yaşanan büyüme, siyasi istikrar, demokratikleşme ve Avrupa Birliği ve diğer bölgelerle entegrasyon sürecine paralel olarak kamu diplomasisi ve yumuşak güç, Türkiye gündemi için önemli konular haline gelmiştir (Ayhan, 2018: 56). Bölgesel ve küresel ölçekte daha aktif bir dış politika yürütmek isteyen Türkiye, bu hedefini gerçekleştirebilmek için yumuşak gücü etkili bir şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Özellikle Kıbrıs sorunu, Ermeni meselesi, Kürt meselesi gibi konularla ilgili Türkiye üzerinde yaratılmak istenen olumsuz imajın temizlenmesi adına yeni bir kimlik inşasının gerekliliği düşünüldüğünden, bunu yapabilmenin en iyi yolunun dış politikada yumuşak güç ve kamu diplomasisi araçlarının etkin kullanımından geçtiğinin fark edilmesi 21. yüzyılın başlarına denk gelmiştir. Ulus markalama yöntemi kullanılarak oluşturulmak istenen "Yeni Türkiye" kimliği, "Müslüman muhafazakâr demokrasi" söylemiyle tüm dünyaya lanse edilmiştir (Akdoğan, 2004). Özellikle bölgesel açıdan bakıldığında, Türkiye'nin Müslüman bir ülke olarak demokrasi deneyimine sahip olması, İslam dünyası üzerinde önemli bir yumuşak güç unsuru olarak değerlendirilmektedir. Bu dönemde, söylemsel açıdan İslami bağların ve kimliklerin vurgulanması yöntemiyle Müslüman toplumlar üzerinde sempati yaratmak amacıyla kimlik temelli bir kamu diplomasisi faaliyeti yürütülmüştür (Ekşi & Erol, 2018: 17).

Kamu diplomasisi, yeni "Türk hikayesinin" dünyaya kapsamlı bir şekilde aktarılmasını gerektirmektedir (Kalın, 2011a: 18). Türk kamu diplomasisine ilişkin genel anlamda iki temel argümandan bahsedilebilir: birinci argüman yeni Türk kimliğinin aktarılarak, ekonomik refahın ve demokrasiye olan bağlılığın vurgulanması; ikinci

argüman ise Türkiye'nin bölgesel liderliğini güçlendirmede bir araç olan gelişmiş uluslararası güvenliğe odaklanması üzerinedir (Huijgh & Warlick, 2016: 14).

Yumuşak gücün dış politikaya entegre edilmesi, sert gücün tamamen bırakılması anlamına gelmemektedir. Her ne kadar Türkiye'nin yumuşak gücü denildiğinde akla Ortadoğu üzerinde yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri gelse de ilişkilerin yeni kurulmaya başladığı bölgelerde de yumuşak gücün etkinliğinden yararlanılmak istenmektedir. Türk dış politikası perspektifinde yumuşak güç kavramı adil, akılcı ve inandırıcı bir dış politika yöntemi izlenerek, diğer ülkelerin ve halklarının kalplerini kazanmak suretiyle ikna etmek anlamına sahip bir anlayışı temsil etmektedir (Kalın, 2011b). Yumuşak güç konusunda Türkiye'nin sahip olduğu bir diğer önemli husus muhafazakâr değerlerini koruyarak moderniteye dönüştüren bir ülke olarak algılanmasıdır (Kalın, 2011b: 19).

Önceki bölümde detaylı şekilde anlatıldığı üzere yumuşak güç uluslararası alanda kendine kamu diplomasisi uygulamaları aracılığıyla yer bulabilmektedir. Özellikle küreselleşme süreciyle birlikte geleneksel diplomasi kadar yabancı kamuoylarıyla olan ilişkileri temsil eden kamu diplomasisi de önemli hale gelmiştir. Türkiye'nin küreselleşme sürecinin getirdiği yeni uluslararası düzene ve çok kutuplu sisteme entegre olabilmesi, ortaya atılan "küresel güç" iddialarını gerçekleştirebilmesi ve nihayetinde dış politikada ulusal çıkarlarına ulaşabilmesi için kamu diplomasisi faaliyetleri yürütmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Gerek yapılan kurumsal düzenlemeler gerekse de Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ışığında oluşturulan yeni kurumlar aracılığıyla Türkiye kamu diplomasisini Türk dış politikasına eklemlemek için çalışmaktadır. Türk kamu diplomasisinin uygulayıcısı kurum ve kuruluşlardan tez çalışmasının üçüncü bölümünde bahsedilecektir.

1.3. Merkez Ülke ve Küresel Güç Olma İddiaları

Yeni Türk dış politikasının en önemli dinamiklerinden biri de ulus markalama yöntemi ve söylemler aracılığıyla Türkiye'nin uluslararası alanda iyi bir pozisyonda konumlandırılmaya çalışılmasıdır. Özellikle, Türkiye'nin sahip olduğu tarihsel ve kültürel birikim vurgulanarak ve bunun yanında sahip olduğu coğrafi konumun öneminin altı çizilerek "merkez ülke (center state)" ve "küresel güç (global power)" olma iddiaları ileri sürülmüştür. Esasında merkez ülke olma iddiasının ortaya atılmasındaki neden, Soğuk Savaş'ın bitimine olan vurgudur. Merkez ülke anlayışına göre Türkiye, jeopolitik, jeokültürel ve jeoekonomik özellikleri açısından, doğu ve batı arasında bir "aktarım nesnesi" olmaktan ziyade; çok taraflı hareket edebilme yeteneği sayesinde yapıcı ve düzen kurucu bir aktör olma niteliği taşımaktadır (Yeşiltaş & Balcı, 2011: 13). Yani merkez ülke olma iddiasıyla vurgulanmak istenilen asıl nokta, Türkiye'nin kendini merkeze alıp buradan yola çıkarak bağımsız bir dış politika oluşturmasıdır. Aynı zamanda bu iddia, kamu diplomasisi açısından Türkiye'yi yalnızca dış politika açısından değil, turizmden eğitime pek çok alanda çekim merkezi haline getirmeyi hedeflemektedir (Ekşi, 2018: 245).

Türkiye'nin uluslararası alanda bölgesel bir güç olarak konumlandırılmasından ziyade, "küresel güç" olarak yer alması yeni dönem Türk dış politikasında gerçekleştirilmek istenen hedeflerden biridir. Bu durumun en çarpıcı yansımasını "Türkiyesiz düzen kurulamaz" söylemi oluşturmaktadır (Yeşiltaş & Balcı: 2011: 19). Uygulanmak istenilen çok taraflı dış politikanın doğal bir sonucu olarak Latin Amerika, Afrika, Orta Doğu ve Çin ile geliştirilen ilişkiler, Türkiye'yi yalnızca Batı'ya odaklanmış tek yönlü bir dış politika izlemek yerine küresel bir aktör olma yolunda önemli bir konuma getirmiştir. Nitekim "küresel güç" olma iddiası ileri süren Türkiye'nin, Türk dış politikasında uzunca yıllar çeşitli mesafe, uzaklık gibi bahaneler ileri sürülerek göz ardı edilmiş bölgeleri, artık ihmal etme lüksü bulunmamaktadır. Nitekim gerçekleştirilen

faaliyetlere bakıldığında, ortaya atılan bu iddianın içinin doldurulmak istendiği görülmektedir. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun yapmış olduğu açıklamaya göre Türkiye, dünyada girişimci ve insani dış politikayı başarılı bir şekilde uyguladığı için küresel güç olmayı başarmıştır (AA, 2019a).

2. Türkiye ve Latin Amerika

2.1. Latin Amerika Kavramı ve Bölgenin Etnik, Dini ve Ekonomik Yapısı

Kavramsal açıdan bakıldığında "Latin Amerika" teriminin ilk olarak 1830'larda Fransız Michel Chevalier tarafından ortaya atıldığı bilinmektedir (Mignolo, 2005: 77). Latin Amerika olarak adlandırılan bölge, Avrupalılar tarafından keşfedilen, fethedilen, sömürülen ve Katolikleştirilen, Latin kökenli dillerin konuşulduğu bir coğrafi alana işaret etmektedir. Bu tanımdan yola çıkarak Latin Amerika; Orta Amerika, Güney Amerika ve Karayipler'de bulunan ülkeleri içine alan coğrafi bir niteliğe sahip olduğu görülmektedir. Bu noktada, Latin Amerika ile Güney Amerika'nın birbirinden farklı iki kavram olduğu anlaşılmaktadır: Güney Amerika bir kıtayı temsil ederken, Latin Amerika bir bölge adıdır. Yaklaşık 22 milyon kilometre karelik bir yüz ölçümüne sahip olan Latin Amerika bölgesi, coğrafi olarak Türkiye'nin yaklaşık 30 katı büyüklüğe sahiptir. Güncel Dünya Bankası verilerine bakıldığında, 2019 yılı itibariyle Latin Amerika nüfusunun 646 milyon olduğu görülmektedir ("World Bank"). Şekil 3'te Latin Amerika haritası görülmektedir.

Şekil 3: Latin Amerika Haritası

Kaynak: Latin America single states political map. Erişim adresi: https://www.istockphoto.com/tr/vektör/latin-america-single-states-political-map-gm613106322-105753647 , Erişim tarihi: 01.06.2021

1452'de Amerika kıtasının Cristopher Columbus tarafından keşfedilmesinden önce bölge İnka, Maya ve Aztek medeniyetlerine ev sahipliği yapmıştır. Latin Amerika

halkları 15. yüzyılın sonlarından 18. yüzyıla kadar İspanyollar ve Portekizliler tarafından sömürülmüş, 19. yüzyılın başlarında bağımsızlıklarını kazanmaya başlamışlardır. Günümüzde Latin Amerika bölgesi irili ufaklı bütün ülkeler sayıldığında, 30'dan fazla ülkeyi içinde barındırmaktadır. Tablo 4'te Latin Amerika ülkelerine ilişkin genel bilgiler verilmektedir.

Tablo 4: Latin Amerika Ülkeleri, Bulundukları Coğrafi Bölgeler, Başkentleri ve Güncel Nüfusları

Ülke	*Coğrafi Bölge*	*Başkent*	*Nüfus (milyon)*	*Resmi Dil*
Meksika	Kuzey Amerika	Mexico City	127,6	İspanyolca
Guatemala	Orta Amerika	Guatemala City	16,6	İspanyolca, Amerindian dilleri
Honduras	Orta Amerika	Tegucigalpa	9,7	İspanyolca
El Salvador	Orta Amerika	San Salvador	6,4	İspanyolca
Nikaragua	Orta Amerika	Managua	6,5	İspanyolca
Kosta Rika	Orta Amerika	San José	5	İspanyolca
Panama	Orta Amerika	Panama	4,2	İspanyolca
Kolombiya	Güney Amerika	Bogotá	50,3	İspanyolca
Venezuela	Güney Amerika	Caracas	28,5	İspanyolca ve yerel diller
Ekvator	Güney Amerika	Quito	17,3	İspanyolca
Peru	Güney Amerika	Lima	32,5	İspanyolca, Quechua
Bolivya	Güney Amerika	Sucre	11,5	İspanyolca, Quechua, Aymara
Brezilya	Güney Amerika	Brasilia	211	Portekizce
Fransız Guyanası	Güney Amerika	Cayenne	0,294	Fransızca
Guyana	Güney Amerika	Georgetown	0,782	İngilizce
Surinam	Güney Amerika	Paramoribo	0,581	Flemenkçe
Paraguay	Güney Amerika	Asunción	7,1	İspanyolca, Guarani
Uruguay	Güney Amerika	Montevideo	3,5	İspanyolca
Şili	Güney Amerika	Santiago	18,9	İspanyolca
Arjantin	Güney Amerika	Buenos Aires	44,9	İspanyolca
Küba	Karayipler	Havana	11,3	İspanyolca
Haiti	Kayayipler	Port-au-Prince	11,2	Fransızca, Kreol
Dominik Cumhuriyeti	Karayipler	Santo Domingo	10,7	İspanyolca
Porto Riko	Karayipler	San Juan	3,1	İspanyolca, İngilizce

Sömürge döneminin Latin Amerika'ya bıraktığı en önemli miraslardan biri etnik çeşitliliktir. Latin Amerika etnik açıdan oldukça değişken bir yapıya sahiptir: bölgenin fethinden önce bölgede yaşayan yerliler "Kızılderililer," bölgeyi fetheden ve yerleşen Avrupalı sömürgeciler olan "beyazlar," bölgeye köle olarak gelen "siyahlar" bölgenin etnik çeşitliliğini oluşturan başlıca gruplardır. Bu etnik grupların birbiriyle karışması sonucu ortaya çıkan yeni gruba "mestizos" adı verilir.

Sömürge döneminin Latin Amerika'ya bıraktığı bir diğer önemli miras Katolik dinidir. Colombus'un Amerika kıtasını keşfetmesinden önceki dönemde yerli halk kendine özgü inanç sistemine sahip olsa da İspanyol ve Portekizlilerin kıtaya gelişiyle birlikte yerli inanç sistemleri yerini Hıristiyanlığa bırakmıştır. Günümüzde ise Latin Amerika, sadece "Katolik" olmaktan çok daha fazlasıdır. Bugün, Katolik ve Protestan kiliseleri Latin Amerika'nın hemen her yerinde, mahalleler ve belediyelerden eyalet ve ulusal hükümetlere kadar ahlaki ve siyasi otoritede hüküm sürmektedir (Thornton, 2018: 857).

Latin Amerika ekonomisi ağırlıklı olarak tarım, ham madde ve enerji kaynaklarına dayalıdır. Küreselleşme sürecinin beraberinde getirdiği teknolojik gelişmeler Latin Amerika ülkelerine de tesir etmiş, bölgenin 21. yüzyılın başında gösterdiği ekonomik büyüme başta Çin Halk Cumhuriyeti olmak üzere uluslararası siyasetin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerinin dikkatini çekmeye başlamıştır. Bu durum küresel güçlerin ticaret gündemleri belirlenirken Latin Amerika'yı yükselen bir aktör olarak görmelerinin önünü açmıştır. Özellikle Brezilya ve Meksika'nın önderliğinde Latin Amerika 21. yüzyılda dünya ekonomisinin önemli bir parçası olmayı başarmış ve uluslararası arenada daha aktif yer almaya başlamıştır.

Latin Amerika ülkeleri arasında bölgesel örgütlenme açısından bakıldığında pek çok oluşum bulunduğu dikkat çekmektedir ve hem kendi aralarında hem de diğer

ülkelerle olan ticari faaliyetler çoğunlukla bu örgütler aracılığıyla yapılmaktadır. Bölgesel örgütlere bakıldığında en önemli olanın Arjantin, Brezilya, Paraguay ve Uruguay arasında ortak pazar oluşumunu öngören ve Türkiye'nin de 2011'de gözlemci üye statüsü için başvuruda bulunduğu MERCOSUR olduğu söylenebilir. Latin Amerika ülkeleri arasında ekonomik amaçlarla kurulan bölgesel örgütlerin bir kısmı Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5: Latin Amerika'daki Önemli Bölgesel Örgütler

Latin Amerika'da Bölgesel Örgütler	
ACS	Karayip Ülkeleri Topluluğu
ALADI	Amerikalılar Serbest Ticaret Topluluğu
ANDEAN	And Ülkeleri Topluluğu
CARICOM	Karayipler Topluluğu
CELAC	Latin Amerika ve Karayip Devletleri Topluluğu
MERCOSUR	Güney Amerika Ortak Pazarı
OAS	Amerikan Devletleri Örgütü

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yeni pazarlar bulma arayışları Latin Amerika'yı ekonomik anlamda önemli bir cazibe merkezi haline getirmiştir. Bu anlamda gelişmekte olan ülkelerden biri olan Türkiye 21. yüzyıl itibariyle Latin Amerika üzerindeki faaliyetlerini yoğunlaştırmıştır.

2.2. Türkiye – Latin Amerika İlişkilerinin Tarihsel Arka Planı

Türkiye – Latin Amerika ilişkileri pek çok açıdan yeni sayılabilecek bir özellik taşımaktadır. Coğrafi uzaklık, dilsel zorluklar, kültürel bariyerler, pasif dış politika gibi unsurlar ilişkilerin uzunca bir süre gelişememesine yol açmıştır. Türkiye Cumhuriyeti esasında kuruluşundan itibaren bazı Latin Amerika ülkelerinde varlık gösterse de ikili ve bölgesel ilişkiler küreselleşme sürecinin sağladığı bölgeler arası uygulamalar için ek teşviklerle birlikte ancak 1990'ların ortalarında mümkün olabilmiştir (Zengin & Gonzalez, 2016: 276). Türkiye – Latin Amerika ilişkileri genel hatlarıyla beş döneme ayrılabilir:

1. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemi,
2. Modern dönemin başlangıcı sayılan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş dönemi,

3. 1992'de Arjantin Başkanı Carlos Menem'in Türkiye'yi ziyareti,
4. 1995'te Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Arjantin, Brezilya ve Şili'ye düzenlediği resmi ziyaret,
5. Latin Amerika Eylem Planı ile başlayan ve günümüzde devam eden dönem.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Latin Amerika ile ilişkilerin oldukça sınırlı olduğu söylenebilir; bunun nedeni teknolojik yetersizlikler ve coğrafi uzaklıktır. 19. yüzyılda tesis edilen ilişkilerin altında yatan temel gelişme, Sanayi Devrimi'nin beraberinde getirdiği mal ve hizmet dolaşımının sağlanması neticesinde ticaret hacminin geliştirmek isteyen Osmanlı'nın Latin Amerika bölgesindeki ülkeler ile ticari anlaşmalar imzalamak istemesidir. Her ne kadar bölge ülkeleriyle ilk anlaşmalar bu dönemde imzalanmış olsa da ilişkiler genel anlamıyla diplomatik temsilciliklerle sınırlıdır (Zengin & Gonzalez, 2016: 277). Osmanlı döneminde Brezilya İmparatoru II. Pedro, 1871 ve 1876 yıllarında siyasi nedenlerden daha çok kişisel amaçlarla Osmanlı'ya ziyaretler düzenlemiştir (Levaggi, 2012: 186).

Osmanlı dönemindeki Latin Amerika ilişkileriyle ilgili belirtilmesi gereken en önemli nokta, bugün bölgede "Los Turcos (Türkler)" olarak adlandırılan ve imparatorluğun son dönemlerinde Latin Amerika'ya göç eden tebaa ve onların yaklaşık üçüncü nesilden torunlarıdır. Bu göç, yalnızca Latin Amerika'ya İslamiyet'i tanıtmak açısından değil, aynı zamanda "Türk stili" adı verilen ve ticaretteki başarıyı temsil eden durumun bölge tarafından bilinmesine yol açmıştır (Özkan, 2018: 99).

Türkiye – Latin Amerika ilişkilerinde modern dönem Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla başlamıştır. 1926'da Şili, Brezilya ve Arjantin, 1927'da ise Meksika Türkiye Cumhuriyeti'ni tanıyan ilk Latin Amerika ülkeleri olmuştur. 1932'de ise Küba, Kolombiya ve Guatemala Türkiye'yi Milletler Cemiyeti'ne davet eden 29 üye arasında

yer almıştır (Çoker, 1996: 473). Tablo 6'da Türkiye'nin Latin Amerika ülkelerinde açmış olduğu büyükelçilikler tarihsel olarak gösterilmektedir.

Tablo 6: Türkiye'nin Latin Amerika Ülkelerinde Büyükelçilik Açma Tarihleri

Yıl	Latin Amerika Ülkesi
1930	Şili – Santiago
1930	Brezilya – Rio de Janeiro
1938	Arjantin – Buenos Aires
1947	Meksika – Mexico City
1957	Venezuela – Caracas
1979	Küba – Havana
2010	Kolombiya – Bogotá
2012	Ekvator – Quito
2014	Dominik Cumhuriyeti – Santo Domingo
2014	Kosta Rika – San José
2014	Panama – Panama
2014	Guatemala – Guatemala
2018	Paraguay – Asunción
2018	Bolivya – La Paz

Kaynak: Büyükelçiliklerin resmi internet siteleri incelenerek oluşturulmuştur.

Açılan büyükelçilikler aracılığıyla yalnız büyükelçiliklerin açıldığı ülkelerle değil; bölgedeki diğer ülkelerle de ilişki kurulması yoluna gidilmiştir. Örneğin 1950'de Santiago'daki Türk büyükelçiliği Bolivya, Kolombiya, Ekvator ve Peru ile, Mexico City'deki Türk büyük elçiliği ise Kosta Rika, Küba, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Nikaragua ve Panama ile ilişkilerden sorumlu hale getirilmiştir. 1964'te ise bu defa Caracas'taki Türk büyükelçiliği Kolombiya ve Dominik ile, Buenos Aires Türk büyükelçiliği ise Paraguay ve Uruguay ile diplomatik ilişkilerden sorumlu tutulmuştur (Önsoy, 2017: 245).

1947'de Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte Batı ile ittifak kurarak komünizm karşıtı bir dış politika izlemiştir. Özellikle 1955'te NATO üyesi olduktan sonra Türkiye bütün uluslararası olayları NATO açısından değerlendirme eğilimi göstermiştir (Gönlübol vd. 2014: 311). Soğuk Savaş dönemi boyunca uluslararası sistemde hâkim olan gergin hava, Türkiye'nin dışarıda çok aktif bir dış politika izleyememesine neden olmuştur ve bu durum Latin Amerika ile olan ilişkilere de yansımıştır. Öyle ki, Soğuk

Savaş döneminde Türkiye – Latin Amerika ilişkileri "yok" denilecek kadar azdır (Jenkins, 2011). Durumun böyle olmasında 1950'lerin sonunda Latin Amerika'da yükselen komünist dalganın ve Arjantin, Brezilya ve Şili gibi ülkelerde kurulan askeri rejimlerin payı oldukça büyüktür.

1964'te patlak veren ve Türk dış politikasının en önemli sorunlarından biri olmaya devam eden Kıbrıs Krizi, Türkiye'nin uluslararası alanda sadık müttefiklere ihtiyacı olduğunun en önemli işareti olmuştur; nitekim Batılı müttefiklerden görülmeyen destek başka ülkelerde aranmıştır. Bu siyasi arayış doğrultusunda BM Genel Kurulunda kendisine destek verilmesini istemek için Kosta Rika, Ekvator, Kolombiya, Uruguay Peru, Arjantin ve Brezilya'ya heyetler gönderilmiştir (Önsoy, 2017: 246). Yine de bu çabalardan uzun süre kopuk olan ilişkilerin de etkisiyle istenilen sonuç alınamamıştır.

1990'larda, iki kutuplu sistemin ortadan kalmasıyla birlikte ulus-devletler uluslararası sistemde kendilerine daha geniş bir hareket alanı bulmuştur. Bu noktada Türkiye, Batı odaklı, müdahaleci olmayan ve statükocu bir dış politikadan çok boyutlu, aktivist ve iddialı bir dış politika anlayışına doğru kademeli bir dönüşüm geçirmeye başlamıştır (Öniş & Yılmaz, 2009: 7). Latin Amerika dahil, şimdiye kadar ihmal edilmiş uzak bölgelerle ilişkilerin geliştirmesine artık daha fazla ilgi duyulmasına rağmen, karmaşık iç dinamikler ve güvenlik temelli izlenen dış politika, benimsenmeye başlanan aktif dış politika ilkesi ile uyumlu olacak bir şekilde yavaş ancak sürekli bir ilişki kurulmasına izin vermiştir (Atlı, 2011: 182). 1992'de Osmanlı'nın son dönemlerinde yani 20. yüzyılın başında ailesi Osmanlı'dan Arjantin'e göç etmiş "El Turco" lakaplı eski Arjantin Cumhurbaşkanı Carlos Menem Türkiye'ye resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş ve vize muafiyeti, ekonomik iş birliği gibi konularda çeşitli anlaşmalar imzalanmıştır (Önsoy, 2017: 248). Nükleer alanda imzalanması planlanan bir proje ortaya atılmış olsa da bu proje uluslararası alanda Türkiye'nin nükleer silahlanma potansiyeli konusunda endişelere yol açmış ve Ankara 1993 yılında uluslararası baskılara dayanamayarak

projeyi tek taraflı olarak iptal etmiştir. Menem'in Türkiye'yi ziyareti Türkiye – Latin Amerika ilişkilerine yeni bir soluk ve taze bir başlangıç getirmiştir. Menem'in ardından Meksika Dışişleri Bakanı Fernando Solana Türkiye'yi ziyaret etmiştir (Kalemli, 1997: 52).

Menem'in gerçekleştirmiş olduğu ziyarete iade-i ziyaret sayılabilecek nitelikle bir hamle dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'den gelmiştir. 1995'te Cumhurbaşkanı Demirel, Arjantin, Brezilya ve Şili'ye ziyaret düzenleyerek ilk kez Cumhurbaşkanlığı düzeyinde Latin Amerika'ya düzenlenen resmi ziyareti gerçekleştirmiştir (Aydın-Düzgit & Tocci, 2015: 80-81). Bu ziyaretlerin esas amacı bölge ülkeleriyle eğitim ve teknolojik iş birliği, enerji ve uyuşturucu kaçakçılığı dahil olmak üzere savunmadan ticarete pek çok alanda işbirliği için geniş bir alan açmaktı (Sochaczewski, 2015). Ziyaretlerin ardından 1998'de Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı tarafından "Latin Amerika ve Karayipler Eylem Planı" hazırlanmıştır. Bu eylem planı doğrultusunda dönemin Dışişleri Bakanı İsmail Cem bölge ülkeleriyle çeşitli görüşmeler yapmış ve bu görüşmelerde Türkiye'nin bölge ülkeleri ile ilişkilerini geliştirmek istediğini ve Latin Amerika'nın Türkiye için hayati önem taşıdığını belirmiştir.[1]

İlişkilerin gelişmeye başlaması neticesinde 7 Temmuz 1998'de Türkiye daimî gözlemci statüsü için Amerikan Devletleri Örgütü'ne (OAS) başvurmuştur. Özellikle 1990'lı yılların ortalarından itibaren ağırlıklı olarak liberal temelde inşa edilen Türkiye – Latin Amerika ilişkileri, 2002'den sonra da aynı minvalde devamlılık göstermiştir (Akıllı & Donelli, 2016). Bölge ile ilişkilerde liberal temelli bir yaklaşımın benimsenmesinin nedeni, küreselleşme sürecinin de etkilerinin rahatlıkla görülebildiği, kazan – kazan ilişkisine dayalı bir karşılıklı bağımlılık oluşturmak ve ekonomik liberalizasyon sürecini

[1] Anadolu Agency: News in English, 98-11-12, http://www.hri.org/news/turkey/anadolu/1998/98-11-12.anadolu.html#11 , Erişim tarihi: 03.04.2021

hızlandırmaktır (Yetim, 2019: 169). Aynı zamanda 2001'de yaşanan ekonomik kriz, Türkiye'yi ekonomik ilişkileri geliştirmek için yeni alanlar arayışına itmiştir. Ekonomik ilişki kurma çabalarının yanı sıra bölge ülkeleri üzerinde yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri de 21. yüzyıl itibariyle hız kazanmıştır.

2.3. 21. Yüzyılda Türkiye – Latin Amerika İlişkileri

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Türkiye, uluslararası sistemin yeni düzenine uyum sağlamak ve dış politikasını çeşitlendirmek adına Latin Amerika da dahil olmak üzere, önceleri "uzak" olarak değerlendirilen bölgelere yönelik çeşitli temaslarda bulunmaya başlamıştır. Latin Amerika Türk dış politikası için hiçbir zaman bir öncelik olarak değerlendirilmemesine karşın 21. yüzyılın başlangıcından itibaren Türkiye – Latin Amerika arasındaki ilişkilerin siyasi, ekonomik ve kültürel boyutunda gözle görülür bir artış ve dinamizm gözlemlenmektedir (Önsoy, 2017: 237). 21. yüzyıla gelindiğinde Türkiye uluslararası kimliğini yapıcı ve bağımsız bir küresel güç olarak tanımlamaya başlamıştır. Türk dış politikasında ekonomi, kalkınma ve iş birliği ve insani yardım gibi konular giderek daha çok yer kaplarken, uluslararası bağlamda askeri gücün ve bölgesel savunmanın değerinin azaltılmasıyla birlikte karakterize edilen daha geniş bir dış politika gündemi ortaya çıkmıştır (Donelli & Levaggi, 2016: 94). Bu yeni gündemin ve yeni Türk dış politikasının en önemli dinamiklerinden biri olan çok boyutlu dış politikanın bir sonucu olarak Türkiye, başta Latin Amerika olmak üzere pek çok ülkeyle diplomatik, ekonomik, kültürel ve insani bağlarını güçlendirme yoluna gitmiştir. Türkiye'nin izlemeye başladığı bu çok yönlü politika özellikle Türk "mihenk taşı" etrafında şekillenen tüm bölgelere açıkken, etkisini ve çıkarlarını farklı yönlere yansıtma yeteneği ile de tanımlanmaktadır (Danforth, 2008). Bu gelişmeler Türkiye'nin uzun yıllar süren ilgisizliğin ardından Küresel Güney'e (global south) karşı takındığı yeni bir tutumu yansıtmaktadır. Türkiye'nin Küresel Güney'de başlatmış olduğu hareketlilik, ulusal çıkarlarını gerçekleştirmesi ve ilgi alanlarını genişletmesi için yeni bir alan açılması

fırsatını sağlamıştır. Bu durum, yeni Türk dış politikasının "güney boyutunu (the southern dimension)" temsil etmektedir (Donelli & Levaggi, 2016: 95).

Latin Amerika, Türkiye tarafından ticareti genişletme, küresel ittifaklar oluşturma ve yeni pazarlarda stratejik planlamalara odaklanmak için yeni yatırım alternatifleri bulma için fırsatlarla dolu bir bölge olarak görülmektedir (Levaggi, 2013: 99). Bu durumun altında yatan neden 2000'li yıllarda Latin Amerika'nın, uluslararası ekonomide bölge beklentilerini olumlu yönde etkileyen bir ekonomik büyüme dönemi yaşamasıdır. Türkiye, başta ham madde alınması ve ardından düşük ve orta teknolojili ürün ihraç edilmesi ve yatırımları geliştirmek amacıyla bölgede ekonomik fırsatlar görmüştür (Tahsin, 2015). 2006 yılında Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından yürürlüğe konan "Latin Amerika Ülkeleri ile Ticaretin Geliştirilmesi Stratejisi" bölgeye yönelik istikrarlı ticaret politikasının başlangıcını temsil etmektedir (Kayalar, 2011: 90). Bu stratejinin devamındaki süreçte, bölge ülkeleri ile imzalanan serbest ticaret anlaşmaları ve kurulan karma ekonomik komisyonlar aracılığıyla ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesi yoluna gidilmiştir (Yetim, 2019: 169). Aynı zamanda, "Latin Amerika ve Karayipler Eylem Planı" düzenlenerek, bu eylem planı çerçevesinde 2006 yılı Türkiye'de "Latin Amerika ve Karayipler Yılı" ilan edilmiştir. Türkiye – Latin Amerika ilişkilerin siyasi, ekonomik ve kültürel alanda en çok yoğunlaştığı dönemse 2015 sonrasıdır.

10 – 13 Şubat 2015 tarihlerinde Cumhurbaşkanı Erdoğan ve heyeti Kolombiya, Meksika ve Küba'ya ikili, bölgesel ve uluslararası konuları ele almak ve çeşitli anlaşmalar imzalamak amacıyla resmi ziyaretler düzenlemiştir. Bu resmi ziyaret 1995'ten beri Latin Amerika'ya Cumhurbaşkanlığı seviyesinde gerçekleştirilen ilk ziyaret olması nedeniyle önemlidir. Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan resmi açıklamada bu ziyaretlerin Türkiye'nin başta bölgedeki iki stratejik ortağından biri olan Meksika olmak üzere, bölgedeki diğer ülkelerle tüm alanlarda ilişkilerin güçlendirilmesi amacı taşıdığı ve

ilerleyen süreçte aynı kararlılık ve artan bir ivmeyle devam edeceği belirtilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2015)

31 Ocak – 4 Şubat 2016 tarihlerinde Şili, Peru ve Ekvator'a düzenlenen Cumhurbaşkanlığı düzeyindeki resmi ziyaretler, Türk dış politikasında başlatılan açılım sürecinin devamını temsil etmektedir. Bu ziyaretin önemli olmasının nedeni, eski Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 1995'te Şili'ye gerçekleştirdiği ziyaretin ardından Cumhurbaşkanlığı düzeyinde gerçekleştirilen ikinci ziyaret olmasıdır. Aynı zamanda 2016 senesi, Şili'yle olan diplomatik ilişkilerin 90. yıl dönümüne tekabül etmekte, Peru ve Ekvator'a yapılan ziyaretler ise Cumhurbaşkanlığı düzeyinde bir ilki temsil etmektedir. Bu ülkelere gerçekleştirilen resmi ziyaretler sonucunda Latin Amerika ülkeleri ile Türkiye arasında siyasi, kültürel ve ekonomik alanlardaki kurumsallaşma hususunda ilerleme sağlanmıştır (Yetim, 2016: 515). Ziyaretler esnasında Cumhurbaşkanı Erdoğan, Latin Amerika ve Karayipler'e açılım politikasının olgunluğa eriştiğini söylemiş ve TİKA ofislerinin Latin Amerika'da açılmaya devam edeceğini ve bir sonraki durağın Kolombiya olacağını belirtmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2016). 2016 senesi aynı zamanda Türkiye'nin Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik Komisyonu'na (ECLAC) üyelik başvurusu yapması açısından önem taşımaktadır. Bu başvuru Türkiye'nin Latin Amerika ülkeleri ile ekonomik alanda kurumsallaşan ilişkilerine işaret etmektedir.

2015'te Rusya ile yaşanan savaş uçağı düşürme krizi sonucu Türkiye alternatif enerji alanında Rusya'ya olan bağımlılığını azaltmak için yeni bir arayış içine girerek dünya petrol rezervlerinin %20'sine sahip Venezuela ile ilişkileri geliştirme yoluna gitmiştir. Bu doğrultuda Cumhurbaşkanı Erdoğan 19 Ağustos 2016'da Venezuela Dışişleri Bakanı Delcy Eloina Rodriguez Gomez ve Petrol ve Madencilik Bakanı Eulogio del Pino ile görüşme gerçekleştirmiştir. 10 Ekim 2016'da ise Venezuela Cumhurbaşkanı Maduro 23. Dünya Enerji Kongresi'ne katılmak amacıyla Türkiye'ye resmi ziyaret

düzenlemiştir. Venezuela ile hız kazanan görüşmeler Türkiye'nin Latin Amerika'ya açılımında enerji boyutunun önem kazandığının önemli bir göstergesidir. Nitekim 2017'de Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Venezuela Cumhurbaşkanı Maduro toplamda üç defa görüşmüştür. Bunlar 10 Eylül 2017'de düzenlenen İİT Birinci Bilim ve Teknoloji Zirvesi, 5-6 Ekim 2017'de düzenlenen Maduro'nun resmi Türkiye ziyareti ve 13 Aralık 2017'de toplanan İİT Olağanüstü Zirvesidir (Yetim, 2017: 459). Bu görüşmelerde yaşanan ekonomik gelişmelerin yanı sıra, Küba, Kolombiya ve Dominik Cumhuriyeti'nden sonra Venezuela'da da bir Türk kürsüsü ve YEE kültür merkezi açılması gündeme gelmiştir. Aynı zamanda Ankara Üniversitesi'nde Simon Bolivar kürsünün yakın zamanda açılacağı belirtilmiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2017). Görüşmeyle ilgili belirtilmesi gereken bir diğer önemli nokta Maduro'nun yapmış olduğu "Yeni bir gücün doğduğunu biliyoruz." açıklamasıdır (Habertürk, 2017). Maduro bu açıklamayla uluslararası sistemin çok kutuplu yapısına işaret ederek Türkiye'nin bu sistemde gün geçtikçe güçlenen bir aktör olduğuna dikkat çekmiştir.

29 Ocak – 3 Şubat 2017 tarihleri arasında Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Arjantin, Paraguay, Dominik Cumhuriyeti ve Meksika'ya resmi ziyaretler düzenlemiştir. Bu ziyaretler esnasında TİKA'nın Meksika ofisinin açılışı gerçekleştirilmiş[2] ve aynı zamanda Paraguay ile "Dostluk ve İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır.

15-16 Haziran 2017'de Küba Dışişleri Bakanı Bruno Rodriguez Parilla Türkiye'ye dışişleri bakanlığı düzeyindeki ilk ziyareti gerçekleştirmiştir.[3] 29 Eylül 2017'de ise bu defa Kolombiya Dışişleri Bakanı Angela Holguin Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyarette Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu Bogota'nın Türkiye için önemli bir

[2] T.C. Dışişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Arjantin, Paraguay, Dominik Cumhuriyeti ve Meksika'yı kapsayan ziyareti, https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-mevlut-cavusoglunun-arjantin-paraguay-dominik-cumhuriyeti-ve-meksikayi-kapsayan-ziyareti-meksika.tr.mfa , Erişim tarihi: 02.04.2021

[3] T.C. Dışişleri Bakanlığı, Küba Dışişleri Bakanı Bruno Rodriguez Parrilla'nın ülkemizi ziyareti, https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-cavusoglunun-kubali-bakani-kabulu.tr.mfa , Erişim tarihi: 02.04.2021

merkez olduğunu belirterek TİKA'nın bölgedeki aktifliğine ve AA'nın Bogota'da açmış olduğu ofisin önemine dikkat çekmiştir.[4]

2018 yılına gelindiğinde Türkiye – Venezuela ilişkileri en önemli gündem konularından haline gelmiştir. Bunun nedeni hem Caracas – Washington hem de Ankara – Washington hattında yaşanan gerilimlerdir. ABD'nin uyguladığı yaptırımlar nedeniyle uluslararası arenada yalnızlaştırılan Venezuela, Türkiye'yi uluslararası pazara ulaşabilmek için kritik bir ticari ortak olarak görmekteydi (Yetim, 2018: 38). Bu hususta Venezuela yalnız Türkiye ile değil, Rusya ve Çin gibi gelişmiş ülkelerle de ticari ve diplomatik ilişkilerini geliştirme yoluna gitmiştir. 2018'de Venezuela'nın yanı sıra, Brezilya, Bolivya, Arjantin ve Paraguay ile de önemli diplomatik temaslar gerçekleştirmiştir.

30 Kasım – 1 Aralık 2018 tarihlerinde Buenos Aires'te düzenlenen G20 Zirvesi sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan Paraguay ve Venezuela'ya ziyaretler düzenlemiştir. Paraguay'a gerçekleştirilen ziyaret Cumhurbaşkanlığı düzeyinde gerçekleştirilen ilk ziyaret olma özelliği taşımaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2018). 25 -27 Temmuz 2018'de düzenlenen BRICS Zirvesi'ne ise Cumhurbaşkanı Erdoğan "İİT Zirve Dönem Başkanı" sıfatıyla davet edilmiş, bu vesileyle başta Latin Amerika'nın yükselen ekonomisi Brezilya olmak üzere diğer BRICS ülkeleriyle çeşitli görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

2019'da Bolivya Devlet Başkanı Evo Morales'in istifası, Venezuela'da Cumhurbaşkanı Maduro'yu devirmeye yönelik darbe girişimi, Ekvator, Kolombiya ve Şili'de düzenlenen protestolar, 2020'de tüm dünyayı kasıp kavuran covid-19 salgını Latin Amerika'nın oldukça hem siyasi hem ekonomik açıdan oldukça zorlu bir dönemden

[4] T.C. Dışişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun Kolombiya Dışişleri Bakanı Sayın Maria Angela Holguin ile Ortak Basın Toplantısındaki Bazı Açıklamaları, 29 Eylül 2017, İstanbul, https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-mevlut-cavusoglu_nun-kolomobiya-disisleri-bakani-ile-ortak-basin-toplantisi.tr.mfa , Erişim tarihi: 03.04.2021

geçmesine neden olmuştur. Yaşanan krizler Latin Amerika ülkelerinin hem kendi içlerinde hem de Türkiye ile olan ilişkilerinde gerilemeye yol açmıştır. Türkiye Venezuela'da gerçekleşen ABD destekli darbe girişimine karşı Venezuela'nın yanında bir duruş sergilemiş ve darbe girişimiyle ilgili olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan "Halkın egemen olduğu, başkanının seçimle iş başına geldiği Venezuela'ya post modern bir koloni valisi atama gayreti içinde olanlar bilmelidir ki, bir ülkenin nasıl yönetileceği ancak demokratik seçimlerle belirlenebilir" açıklamasını yapmıştır (AA, 2019c).

2019'da yaşanan bir diğer önemli kriz Bolivya Devlet Başkanı Evo Morales'in Bolivya Genelkurmay Başkanı Williams Kaliman tarafından istifasının istenmesi ve Morales iktidarının böylelikle sona ermesidir. İstifa eden Morales önce Meksika'ya, ardından da Arjantin'e iltica etmek durumunda kalmıştır. Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada Türkiye'nin demokrasiye önem verdiği ve bu nedenle gelişmelerin endişeyle takip edildiği belirtilmiştir (AA, 2019d). Geçici devlet başkanı olarak Jeanine Áñez başa gelse de 18 Ekim 2020'de yapılan seçimleri Morales'in partisi kazanmış ve Luis Arce devlet başkanı seçilmiştir (BBC, 2020). Hem Venezuela'da hem de Bolivya'da yaşanan krizde Türkiye'nin yapmış olduğu "demokrasi" vurgusu dikkat çekmektedir.

İstifa etmesinden önce Morales, 9 Nisan 2019'da Türkiye'ye resmi bir ziyaret düzenlemiştir. Bu ziyaret Bolivya'dan Türkiye'ye gerçekleştirilen devlet başkanlığı düzeyindeki ilk ziyarettir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2019). Morales görüşme sonrasında yapılan basın toplantısında Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı dinledikten ve tanıdıktan sonra Türkiye hayranı olduğu dile getirerek Bolivya'da Türk dizilerinin ve THY'nin oldukça meşhur olduğunu belirterek Türkiye'nin yumuşak gücüne vurgu yapmıştır. Aynı zamanda Morales'e Ankara Üniversitesi tarafından "Dostluk Payesi Beratı" takdim edilmiştir.

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu 17 – 21 Mayıs 2019 tarihleri arasında Küba, Meksika ve Guatemala'ya ziyaretler gerçekleştirmiş ve Meksika'da bir düşünce

kuruluşunda yaptığı konuşmada THY'nin yakın zamanda Meksika'ya direkt sefer düzenleyeceğinin müjdesini vermiştir.[5]

Türkiye'nin "ticaret devleti" paradigması etrafında Latin Amerika ülkeleriyle ilişkilerini geliştirmeye ve derinleştirmektedir. Ticari ilişkilerin geliştirilmesinde Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) ve Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSAİD) aktif rol oynamaktadır. MÜSİAD Venezuela, Meksika, Kolombiya ve Şili'de açtığı şubeler aracılığıyla Latin Amerika'da faaliyet göstermektedir (AA, 2019b). Ticari ilişkilerin en önemli ayağını MERCOSUR ülkeleriyle gerçekleştirilen faaliyetler oluşturmaktadır. Tablo 7 ve Tablo 8'de 2008 – 2019 yılları arasında Türkiye – Latin Amerika ülkeleri arasındaki sırasıyla ihracat ve ithalat rakamları milyon dolar cinsinden gösterilmektedir.

Tablo 7: 2008 – 2019 Yılları Arası Türkiye – Latin Amerika Ülkeleri Arasındaki İhracat Rakamları

YIL	ORTA AMERİKA VE KARAYİPLER	GÜNEY AMERİKA	TOPLAM (MİLYON $)
2008	829	901	1.730
2009	597	678	1.275
2010	798	1.237	1.835
2011	629	1.840	2.469
2012	770	2.192	2.962
2013	1.004	2.130	3.134
2014	789	1.594	2.383
2015	676	1.119	1.795
2016	697	898	1.596
2017	967	1.067	2.034
2018	1.200	1.441	2.541
2019	1.347	1.442	2.789

Kaynak: TÜİK (2021) verilerinden yola çıkarak oluşturulmuştur.

[5] T.C. Dışişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu Meksika'da, https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-cavusoglu-meksika_da.tr.mfa , Erişim tarihi: 05.04.2021

Tablo 8: 2008 – 2019 Yılları Arası Türkiye – Latin Amerika Ülkeleri Arasındaki İthalat Rakamları

YIL	ORTA AMERİKA VE KARAYİPLER	GÜNEY AMERİKA	TOPLAM (MİLYON $)
2008	560	3.260	3.820
2009	476	2.286	2.762
2010	623	2.942	3.565
2011	903	4.500	5.403
2012	1.064	4.080	5.144
2013	1.362	3.667	5.029
2014	921	3.164	4.085
2015	892	3.024	3.916
2016	794	3.357	4.151
2017	763	4.712	5.475
2018	696	6.778	7.474
2019	677	4.357	5.034

Kaynak: TÜİK (2021) verilerinden yola çıkarak oluşturulmuştur.

Çok boyutlu ve aktif diplomasi, açılım politikaları, yumuşak güç, kazan – kazan gibi liberal anlayış çerçevesinde şekillenen Türkiye'nin Latin Amerika politikası, ikili ilişkilerin nispeten yavaş olmasına rağmen büyük oranda sorunsuz ve kurumsal temelde gerçekleşmektedir (Akıllı & Donelli: 2016). Latin Amerika ve Karayipler Açılımı kapsamında resmi ve sivil aktörler arasında yoğun bir etkileşim ve iletişim süreci başlatılmıştır. Ticari uygulamalarının yanında, bölge ile ilişkilerde kamu diplomasisi faaliyetleri etkili bir rol üstlenmektedir. Yürütülen kamu diplomasisi faaliyetleri aracılığıyla kültürel ve eğitimsel alanda iş birliğinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Türk dış politikasının kamu diplomasisi uygulayıcısı olan Türk İş birliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türkiye Radyo ve Televizyon Kurulu (TRT), Anadolu Ajansı (AA), Türk Hava Yolları (THY) ve Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları Merkezi (LAMER) gibi kurumlar Latin Amerika ile olan ilişkilerin geliştirilmesi ve derinleştirilmesi hususunda önemli bir nitelik taşımaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'NİN LATİN AMERİKA'DAKİ KAMU DİPLOMASİSİ FAALİYETLERİ

Etkili bir ulusal kamu diplomasisi, bilgi paylamışının net olmasının, genel temaların belirlenmesinin, mesajların tutarlı olmasının ve kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasının sağlanması için hükümet aracılığıyla koordine edilmelidir (Ross, 2003: 22). Bu doğrultuda, tez çalışmasının bu bölümünde Türk kamu diplomasisini devlet koordinasyonu ile yürüten resmi kurumların faaliyetleri incelenecektir.

Türk dış politikası kamu diplomasisi uygulayıcıları açısından önemli bir çeşitlik arz etmektedir ve bu çeşitlilikte Soğuk Savaş sonrası dönemde oluşturulan kurumların ve yapılan kurumsal düzenlemelerin rolü büyüktür. Değişen dış politika anlayışı yeni kurumsal yapıların ortaya çıkmasını, hali hazırda var olan kurumların ise tam anlamıyla kamu diplomasisi kurumuna dönüşmesini sağlamıştır. Tez çalışmasının bu bölümünde kurum bazlı bir incelemeye gidilerek Türk kamu diplomasisinin uygulayıcısı kurumların Latin Amerika'daki faaliyetleri incelenecektir. Bu inceleme yapılırken kurumların resmi internet sitelerinde yayımlanan faaliyet ve kalkınma raporlarının, yayınların, resmi ziyaretleri içeren duyuruların ve faaliyetlerin basına yansımalarının incelenmesi yöntemi izlenmiştir.

1. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

Dış yardımlar günümüzde uluslararası alanda en çok tartışılan konulardan biridir. Hem ekonomik hem politik açıdan gelişmiş ülkeler, gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere yaptıkları yardımlar aracılığıyla ikili ilişkilerini geliştirmekte veya mevcut olmayan ilişkileri bu yöntem aracılığıyla tesis etmektedir. Devletler tarafından dış yardımları organize bir şekilde düzenlemek ve kamu diplomasisinin bir aracı olarak etkili bir şekilde uygulamak adına çeşitli kurum ve kuruluşlar oluşturulmaktadır. Türkiye'de

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı kamu diplomasisinin insani yardım ayağını yürütmek için oluşturulmuştur. TİKA'nın gelişimi Türkiye'yi uluslararası alanda teknik yardım alan bir ülkeden teknik yardım veren bir ülke pozisyonuna geçirmiştir (Kardaş & Erdağ, 2012: 171). TİKA eğitim, sağlık, acil yardım, su ve sanitasyon, idari ve sivil altyapıların iyileştirilmesi, kültürel işbirliği gibi alanlarda faaliyetler yürütmektedir.

1.1. TİKA'nın Tarihçesi

TİKA 24 Ocak 1992'de SSCB'den ayrılarak Orta Asya'da bağımsızlıklarını ilan eden Türk Cumhuriyetlerine yönelik faaliyetler gerçekleştirmek adına 480 sayılı kanun hükmünde kararname ile T.C. Dışişleri Bakanlığına bağlı bir birim olarak "Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığı (EKETİB)" adıyla kurulmuştur. 1999'da dönemin başbakanı Ecevit'in isteğiyle 3046 sayılı kanunda yapılan değişiklik doğrultusunda EKETİB, Başbakanlığa bağlı bir kurum haline getirilmiştir. 2 Mayıs 2001'de 480 sayılı kanun hükmünde kararname 4668 sayılı kanun uyarınca EKETİB adı yerini "Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığına" bırakmıştır. Bu kanunla birlikte kurum, resmi ve gayri resmî kurumlar tarafından yapılan dış yardımların kayıtlarının tutulması ve bu yardımları gerçekleştiren kurumlar arasında koordinasyonun sağlanması ile görevlendirilmiştir. Yapılan yardımların kayıt altına alınması sonucunda 2004 yılından başlanarak, başlangıçta iki yıllık sonrasında yıllık olmak üzere "Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu" başlığıyla raporlar yayımlanmaktadır. Esasında bu durum, hem yapılan yardımların daha verimli olmasına katkı sağlamakta hem de halka açık olma ve şeffaflık ilkesine işaret etmektedir. 2 Kasım 2011'de yürürlüğe giren 656 sayılı kanun hükmünde kararname ile Başbakanlığa bağlı görev yapacak, kamu tüzel kişiliğine sahip ve özel bütçeli "Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)" kurulmuştur.[6]

[6] TİKA, Tarihçe, http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222 , Erişim tarihi: 07.04.2021

656 sayılı kararname doğrultusunda dış yardımların nakit olarak değil, proje esaslı yapılması öngörülmüş ve yurtdışında ortak tarih ve kültürel mirasın koruyucusu, toplumlar arası önyargıların giderilmesi ve diyalogun geliştirilmesine yönelik projelerin yürütülmesi TİKA'nın görevi olarak belirlenmiştir. 2000'lerde yaşanan bu değişimlerin sonucunda TİKA Türkiye'nin yalnızca dış kalkınma yardımlarını yürüten teknik bir merkez olmaktan çıkmış ve tam olarak bir dış politika aracı haline gelmiştir (Özkan, 2017: 218-219). Son olarak TİKA, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ışığında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı bir kuruma dönüştürülmüştür.

1.2. TİKA – Kamu Diplomasisi İlişkisi

TİKA, yeni Türk dış politikası anlayışının bir ürünüdür (Kardaş & Erdağ, 2012). Türk dış politikasında çok yönlü ve aktif bir dış politika anlayışının benimsenmeye başlamasıyla birlikte pek çok bölgede ve ülkede Türk dış politikasının önemli uygulayıcılarından biri olmuştur. Dış politikada yapılan açılımlar sonucu açılımların yapıldığı bölgelerde TİKA'nın da faaliyetler yürütmeye başlaması dış politikanın sadece söylemde kalmayıp pratiğe dökülmesinin önemli bir göstergesidir (Kardaş & Erdağ, 2012: 173). Gerçekleştirilen açılımlar çok yönlü dış politika anlayışının bir göstergesi olup insani yardım adı altında gerçekleştirilen kalkınma yardımları ise bu yeni anlayışın önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Kalkınma yardımları aynı zamanda Türkiye'nin "yumuşak güç stratejisinin" önemli parçalarından birini oluşturmaktadır (Özkan, 2017: 221).

TİKA, dünyanın dört bir tarafında yürüttüğü faaliyetler ile Türkiye imajının güçlendirilmesine ve Türk markasının duyurulmasına katkı sağlamaktadır. "Türk insanının kalbinden (from the heart of Turkish people)", "Ayrı coğrafyalarda aynı imza (leaving same imprint in different geographies)" ve "Her şey bir tebessüm için (all for a smile)" sloganlarıyla faaliyetlerini yürüten TİKA'nın benimsediği felsefe açıkça

görülmektedir ve bu felsefe kamu diplomasisinin amaçlarına hizmet etmektedir; nitekim kamu diplomasisi yabancı kamuoylarının kalplerini kazanmaya yöneliktir. Bireyi merkeze alan ve eğitim, sağlık, acil yardım gibi hassas konularda karşılıksız gerçekleştirilen faaliyetler Türkiye'nin uluslararası alanda yumuşak gücünü arttırmaktadır. Gerçekleştirilen faaliyetler sayesinde teknik yardım desteği sağlanan ülkeler ve halkları ile yardımı sağlayan taraf arasında dostane ilişkiler tesis edilmektedir. Asya'dan Afrika'ya, Balkanlardan Latin Amerika'ya TİKA'nın gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlere bakıldığında bu faaliyetlerin kısa ve orta vadede bireylerin hayatına dokunan ögeler içerdiği net bir şekilde görülmektedir (Özkan, 2017: 222).

1.3. TİKA'nın Latin Amerika'daki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Her ne kadar TİKA'nın kuruluşunun altında Orta Asya bölgesine yönelik faaliyet gerçekleştirme isteği yatsa da 2000'ler sonrası dönemde dış politikada benimsenen çok yönlü ve aktif dış politika ilkeleri ve gerçekleştirilen açılımlar doğrultusunda TİKA dünyadaki diğer pek çok bölge ve ülkede faaliyet göstermeye başlamıştır. Latin Amerika özelinde bakıldığında, yürütülen faaliyetler ışığında Türk kamu diplomasisinin en önemli uygulayıcısının TİKA olduğunu söylemek mümkündür. Türk dış politikasının yeni şeklinde, artık uzak bir coğrafya ve sorunlu bir bölge olarak değerlendirilmeyen Latin Amerika, ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi hususunda bir fırsat olarak görülmektedir. TİKA aracılığıyla yürütülen faaliyetlerle bölge ülkeleriyle dayanışma sağlanarak Türkiye'nin görünürlüğünün artması hedeflenmektedir.[7]

TİKA'nın mevcut teşkilat yapısına bakıldığında "Doğu ve Güney Asya, Pasifik ve Latin Amerika Dairesi Başkanlığı" ve Meksika'nın Mexico City ve Kolombiya'nın Bogota şehirlerinde konumlandırılmış program koordinasyon ofisleri aracılığıyla Latin

[7] T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye´nin Latin Amerika ve Karayiplere Yönelik Politikası ve Bölge Ülkeleri ile İlişkileri, https://www.mfa.gov.tr/i_-turkiye_nin-latin-amerika-ve-karayiplere-yonelik-politikasi-ve-bolge-ulkeleri-ile-iliskileri.tr.mfa , Erişim tarihi: 07.04.2021

Amerika'daki faaliyetlerini gerçekleştirdiği görülmektedir.[8] Doğu ve Güney Asya, Pasifik ve Latin Amerika Dairesi Başkanlığı 2011'de, TİKA'nın yeniden yapılandırıldığı dönemde, oluşturulmuştur. TİKA'nın Latin Amerika'daki ilk koordinasyon ofisi olan Mexico City ofisi 3 Aralık 2014, Bogota Ofisi ise 21 Şubat 2015 tarihinde oluşturulmuştur. Latin Amerika'da gerçekleştirilen faaliyetler hem TİKA tarafından yayımlanan Türkçe ve İngilizce yıllık faaliyet ve kalkınma raporları hem de TİKA Mexico[9] ve TİKA Colombia[10] Twitter hesaplarından paylaşılan İspanyolca tweetler aracılığıyla duyurulmaktadır. Program koordinasyon ofislerinin sosyal medya hesaplarında İspanyolca kullanımı Latin halklarıyla sosyal medya üzerinden daha etkili iletişimin kurulmasının önünü açsa da TİKA'nın resmi twitter hesaplarında yalnızca Türkçe, Almanca, Arapça ve Fransızca paylaşımlar yapıldığı görülmektedir. Türkiye'nin 2015 – 2019 arası dönemde Latin Amerika ülkelerine yapmış olduğu kalkınma yardımları Tablo 9'da, gerçekleştirdiği kamu diplomasisi faaliyetleri Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 9: 2015 – 2019 Yılları Arası Türkiye'nin Latin Amerika Ülkelerine Yaptığı Kalkınma Yardımları

Latin Amerika Ülkeleri	2015	2016	2017	2018	2019	Toplam (USD)
Arjantin	2.000	1.000	-	9.000	4.000	16.000
Bolivya	-	1.000	7.000	-	2.000	10.000
Brezilya	15.000	23.000	38.000	13.000	3.000	92.000
Dominik Cumhuriyeti	-	3.000	7.000	-	4.000	14.000
Ekvator	5.000	33.000	8.000	2.000	-	48.000
Kolombiya	34.000	1.114.000	2.620.000	610.000	1.120.000	5.830.000
Küba	25.000	5.000	6.000	2.000	9.000	47.000
Meksika	9.000	56.000	55.000	91.000	157.000	368.000
Paraguay	-	5.000	4.000	8.000	15.000	32.000
Peru	12.000	5.000	34.000	-	3.000	54.000
Şili	4.000	4.000	102.000	-	-	110.000
Uruguay	-	1.000	2.000	-	-	3.000
Venezuela	-	6.000	12.000	6.000	8.000	32.000
TOPLAM (USD)	3.310.000	1.761.000	3.278.000	1.752.000	2.738.000	9.860.000

Kaynak: TİKA Faaliyet Raporları incelenerek oluşturulmuştur.

[8] TİKA, Koordinatörlükler, http://www.tika.gov.tr/tr/koordinatorlukler , Erişim tarihi: 07.04.2021
[9] https://twitter.com/TIKA_Mexico

[10] https://twitter.com/TIKAenColombia

Tablo 10: TİKA'nın 2015-2021 Yılları Arası Latin Amerika'da Gerçekleştirdiği Faaliyetler

Alan	Yıl	Faaliyet
Eğitim Alanı	2016	Kolombiya Ulusal Üniversitesi'nde kurulan Türk Dili, Tarihi ve Kültürü kürsüsüne 4 adet akademisyen görevlendirilmiştir. Ankara Üniversitesi ile protokolü olan bu üniversitede her dönem ortalama 130 öğrenci Türk dili ve tarihi dersi almaktadır.
		Meksika - Mexico City'de bulunan Tıp Fakültesi için kadavra ihtiyacını kapatmaya yönelik hastanın gerçek zamanlı anatomisini keşfetmeye yarayan bir cihaz temin edilmiştir.
		Meksika'da 3 Aralık Dünya Engelliler Günü kapsamında Mexico City'deki engellilere yönelik cep telefonu tamiri ve bilgisayar tamiri meslek edindirme kurslarına katılım gösterenlere cep telefonu ve bilgisayar tamir seti temin edilmiştir.
	2017	Kolombiya'da iç savaşta zarar gören Orejon bölgesinde barışı temsil eden bir okul inşası Türkiye'den talep edilmiş, bu doğrultuda Orejon İlköğretim Okulu inşa edilmiştir.
		Şili - Santiago'da bulunan Mustafa Kemal Atatürk Koleji'nin eğitim kalitesini arttırmak amacıyla tadilat çalışmaları gerçekleştirilmiştir.
	2019	Uruguay - Montevideo'da faaliyet gösteren Escuela de Roosevelt Engeli Okuluna öğrencilerin ulaşımında kullanılmak üzere servis aracı temin edilmiştir.
	2020	Paraguay'ın Luque kentindeki Türkiye Cumhuriyeti Okulu yenilenmiş, idari bölümler için yeni bir bina inşa edilmiş ve okulun eğitim kapasitesi arttırılmıştır.
		Meksika - Mexico City'de bulunan Türkiye İlkokulu yenilenmiş, modern eğitim araçları ile donatılmış ve okulun eğitim altyapısı geliştirilmiştir.
		Arjantin - Buenos Aires'te bulunan Türkiye Cumhuriyeti İlkokulu'na sınıf mobilyaları, ses sistemleri, spor aletleri gibi ekipman desteği sağlanmıştır.
	2021	Meksika'nın Mexico eyaletinin Chimalhuacan mahallesinde hizmet veren Eğitime Destek Vakfı binası modern ekipmanlarla donatılarak yenilenmiştir.
Sağlık Alanı	2015	Dominik Cumhuriyeti'ndeki Porthsmouth Hastanesi'nin laboratuvarına hematoloji ve kimya analizi cihazları temin edilmiştir.
		Dominik Cumhuriyeti'ndeki Dr. Robert Reid Cabral Çocuk Hastanesi kardiyoloji bölümüne tıbbi malzeme desteğinde bulunulmuştur.
		Bolivya'daki La Paz Böbrek Nakli Hastanesi ve Kadın Hastanesi için anestezi cihazı temin edilmiştir.
	2018	Meksika - Oaxaca eyaletinde 19 Şubat 2017'de meydana gelen 7,5 büyüklüğündeki deprem sonrasında El Espinal kasabasında bir sağlık kliniği inşa edilmiştir.
	2019	19 Şubat 2017'de Meksika'nın Oaxaca eyaletinde meydana gelen 7,5 büyüklüğündeki deprem sonucu Meksika makamlarının talepleri doğrultusunda El Espinal kasabasında Türkiye – Meksika Dostluğu Sağlık Merkezi inşa edilmiş ve 12 Nisan 2019 tarihinde açılışı yapılmıştır.
	2020	Paraguay - Asuncion'da bulunan Santisima Trinidad Anne Çocuk Hastanesi'nde yeni doğan yoğun bakım ünitesi kurulmuş ve modern ekipmanlarla donatılmıştır.
		Kolombiya'nın Norte de Santander Departmanında bulunan Teorama ve Hacari Sağlık Merkezlerine tıbbi ekipman desteği sağlanmıştır.
		Venezuela - La Guaria eyaletinde bulunan Ana Terasa de Jesus Ponce Kadın ve Çocuk Hastanesi'nin yeni doğan yoğun bakım ünitesi yenilenerek medikal ekipman desteği sağlanmıştır.
Su ve Sanitasyon	2016	Meksika'da kaliteli ve temiz su temini ve çocukların daha sağlıklı şartlarda yaşaması amacıyla 9 farklı eyaletteki 35 farklı okul için mikrobiyolojik su arıtma cihazları temin edilmiştir.
	2017	Ekvator'un Guayaquil şehrindeki haliç bölgesinde doğal yaşamla halicin sularını temizleyen yüzen ada sistemi hayata geçirilmiştir.
	2018	Meksika'nın Chihuahua Eyaleti Su ve Sanitasyon Merkez Kurulunca sunulan proje önerisiyle her haneye bir tane olmak üzere 300 mikrobiyolojik su filtresi temin edilmiştir.
Sosyal Altyapılar ve Hizmetler	2015	Küba ile imzalanan İspanyolca dublaj yapımına yönelik proje protokolü kapsamında Küba Radyo ve Televizyon Kurumu bünyesinde dublaj sistemi kurulmasına yönelik malzemeler temin edilmiştir.
		Brezilya'da bulunan Rio De Janerio Kültür Merkezi Camisi'nin onarımı yapılmıştır.
	2017	Ekvator - Quito'nun Batan Alto semtinde Türkiye Parkı inşa edilmiştir.
		Kolombiya'nın başkenti Bogota'da yer alan ve şehirdeki en büyük cami olan Ebubekir Sıddık Camii'nin ihtiyaçları giderilerek iç tezyinatı yapılmıştır.
		Şili'de Filistinli, Suriyeli ve Lübnanlıların kaldığı bir huzurevine destek sağlanmıştır.
	2019	Meksika - Guadalajara şehrinde yer alan ve Zapopan İlçe Belediyesi'nden gelen talep doğrultusunda ilçedeki merkezi halk kütüphanesinin donatımı yapılmıştır.

		Kolombiya - Bogota'daki Ebu Bekir Sıddık Camii'nin tadilat ve donatımı gerçekleştirilmiştir.
	2020	Meksika - Mexico City'de Tialpan Belediyesi'nde kullanılmayan bir bina tadilat ve donanımdan geçirilerek "Capadocia" adıyla hizmete açılmıştır. Kapadokya Kültür Merkezi'nde tiyatro, konser, konferans gibi faaliyetlerin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.
		Kolombiya'nın Buenaventura şehrinde konumlandırılmış Jose Hilario Lopez Pazar Yerine yapı donanım ve işyeri ekipmanı temin edilmiştir.
		Kolombiya'da 10.000'den fazla kadına sosyal, mesleki ve kültürel alanda eğitim ve faaliyet imkânı sunan "Kadın Evleri" projesi kapsamında, Pasto (Nariño), Riohacha (Guajira), Buga (Valle del Cauca), Cúcuta (Norte de Santander) ve Quibdó (Chocó) şehirlerindeki Kadın Evleri Bilişim ve İletişim Teknolojileri odalarının donanımı gerçekleştirilmiştir.
	2021	Şili - Santiago'da gönüllü faaliyet gösteren Türkiye-Şili Dostluk İtfaiyesinde görev yapan 37 itfaiyeciye ekipman desteğinde bulunulmuştur.
		Kolombiya - Bogota Ticaret Odası Üretim Materyali Merkezine yüksek çözünürlüklü, üç boyutlu tarayıcı desteğinde bulunulmuştur.
Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	2017	Kolombiya'nın Cordoba eyaletine bağlı San Bernardo del Viento'da yaşamlarını sürdüren 40 çiftçi aileye ekipman desteği sağlanarak "Nectar del Sinu" markası kurulmuştur.
	2018	Kolombiya'nın geçim kaynağı arıcılık olan El Playon bölgesini halkına ekipman desteği ve üretim ve pazarlama alanında eğitim verilmiştir.
	2020	Kolombiya'da ekonomik hayata katılımın arttırılması amacıyla yürütülen, Santander de Quilichao bölgesinde balık üretimi ve işlenmesi için kurulmuş, tesise ekipman ve depolama ünitesi desteğinde bulunulmuştur.
		Kolombiya'da T.C. Bogota Büyükelçiliği ile işbirliğinde, 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü anısına 251 fidandan oluşan Kolombiya – Türkiye Dostluk Fidanlığı kurulmuştur.
	2021	Bolivya'da Bolivya Kalkınma ve Çoklu Üretim Bakanlığı ile işbirliği sonucunda şeker kamışının işlenmesini geliştirmek amacıyla ekipman desteği sağlanmıştır.
		Bolivya Kalkınma Bakanlığı ve Bolivya Kırsal Kalkınma ve Arazi Bakanlığı ile işbirliğinde, organik kinoa üretimini güçlendirmek amacıyla Uluslararası Kinoa Merkezine tarım ilaçlama dronu desteğinde bulunulmuştur.
Acil Yardım	2017	Kolombiya'da yaşanan sel felaketi sonucu Mocoa'ya yaklaşık 200 kolilik yardım malzemesi temin edilmiştir.
		Kosta Rika'da Otto Kasırgası sonucu zarar gören Upala Belediyesi'ne ekipman ve inşaat malzemesi desteğinde bulunulmuştur.
	2019	Kolombiya'da San Juan Nehri'nin taşması sonucu yaşanan sel felaketi sonrası Istmina şehrindeki çiftçi ve esnafa ekipman desteğinde bulunulmuş ve Andres Bello İlkokulu'nda okuyan 140 adet öğrenciye kırtasiye malzemeleri dağıtılmıştır.
	2020	Meksika'da 9 – 10 Kasım 2020 tarihlerinde Chiapas ve Tabasco eyaletlerini vuran sel felaketi sonrası 900 aileye gıda ve hijyen paketi dağıtımı yapılmıştır.
		IOTA Kasırgası sonrası Cartegana Belediye Başkanlığı ve Kolombiya Ulusal Afet Risk Yönetimi Birimi Cartagena Ofisi ile işbirliği yapılarak 200'den fazla aileye insani yardım malzemeleri temin edilmiştir.
		Meksika - Oaxaca Eyaleti'nde 23 Haziran 2020'de yaşanan depremin ardından acil insani yardım desteğinde bulunulmuş, 400 aileye gıda ve hijyen kolisi temin edilmiştir.
Sanayi, Ticaret, Turizm	2019	Kolombiya'daki çeşitli zanaat birliklerine Kolombiya Başkanlığı Uluslararası İşbirliği Ajansı ve Kolombiya El Sanatları Merkezi işbirliğiyle yapılan projede atölye ekipmanı, donanım malzemeleri ve geleneksel üretim makineleri temin edilmiştir.
Spor ve Kültür	2017	Şili 1. Ligde oynayan ve 1920'de Şili'de yaşayan Filistinliler tarafından kurulan Deportivo Palestino futbol kulübüne sportif malzeme desteğinde bulunulmuştur.
	2021	Kolombiya'da Ortadoğu ve Akdeniz mutfak kültürünün tanıtılması amacıyla, Filistin Devleti Bogota Büyükelçiliği ile Kolombiyalı-Filistinli Kadınlar Derneği işbirliğinde "Filistin Arap Lezzetleri" kitabının basımına destek verilmiştir.
Covid-19 ile Mücadele	2020	Ekvator Dışişleri Bakanlığı, Ekvator Sağlık Bakanlığı ve T.C. Kito Büyükelçiliği ile işbirliğinde Ekvator'a acil olarak ihtiyaç duyulan 2 adet solunum cihazı ile 2 adet termal kamera desteğinde bulunulmuştur.
		Kolombiya'da maske üretim tesisi kurulmuş ve bu doğrultuda Nraino bölgesinde yaşayan 100 kadına istihdam sağlanmıştır.
		Şili - Santiago'da 1963'ten beri faaliyet gösteren Mustafa Kemal Atatürk İlköğretim Okulunda eğitim gören 323 öğrenci ve ailelerine gıda ve hijyen paketleri dağıtılmıştır.
		Kolombiya Rafael Nuñez Cartagena de Indias Uluslararası Havaalanına Türk üretimi iki termal kamera seti temin edilmiştir.
		Kosta Rika Sosyal Güvenlik Kurumu'na 25.000 adet FFP2 tek kullanımlık maske temin edilmiştir.
		Kolombiya - Quibdó şehrinde San Francisco de Asís ESE Hastanesi'ne üç adet solunum cihazı ve üç adet termal kamera temin edilmiştir.

Kaynak: TİKA 2015-2020 faaliyet raporları ve haberler incelenerek oluşturulmuştur.

İncelenen faaliyetlerden yola çıkarak oluşturulan TİKA'nın Latin Amerika'da yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinin hangi alanlarda ve ülkelerde yoğunlaştığının tespit edilmesi amacıyla oluşturulan kelime bulutu aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil 4: TİKA'nın Latin Amerika'daki Faaliyetlerinin Kelime Bulutu ile Gösterimi

Kelime bulutu, seçilen metindeki kelimelerin sıklığını göstermeye yarayan bir görselleştirme metodudur ve kelime boyutu sıklığa göre değişir**.** TİKA Faaliyet Raporları ve faaliyet raporları doğrultusunda hazırlanan kelime bulutu incelendiğinde, insani yardım faaliyetlerinin daha çok Kolombiya ve Meksika'da, yani koordinasyon ofislerinin bulunduğu ülkelerde ve eğitim, işbirliği ve sağlık konularında yoğunlaştığı görülmektedir.

2. Yunus Emre Enstitüsü (YEE)

Türk kamu diplomasisinin uygulayıcılarından nitelik açısından en etkin kültürel diplomasi faaliyetlerini yürüten kurum Yunus Emre Enstitüsü'dür. 5 Mayıs 2007 tarihinde yayımlanan 5653 sayılı kanunda Yunus Emre Vakfı'nın kuruluş amaçları Türkiye'yi, Türkçeyi ve Türk kültürünü dünyaya tanıtmak ve bunlara ilişkin bilgi ve belgeleri dünya kamuoyuna sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin dünyadaki diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluk bağı kurmak olarak belirtilmiştir.

Yunus Emre Enstitüsü, Yunus Emre Vakfına bağlı bir kuruluş olarak ortaya çıkmış ve 2009 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. YEE'nin esas kuruluş amacı 5653 sayılı kanunda belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak için yurt dışında kurulan merkezlerde yabancılara Türkçe eğitimi vermek, Türkiye'nin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetleri yürütmek ve Türkiye ile ilgili yürütülen bilimsel çalışmalara destek vermektedir.[11] Yurtdışında kurulan YEE kültür merkezleri aracılığıyla Türk kültürü tanıtılmakta, bu doğrultuda etkinlikler düzenlenmekte ve ulusal veya uluslararası seviyedeki etkinliklerde Türkiye temsil edilmektedir.

YEE'nin yürüttüğü en önemli kültürel faaliyetlerden biri Türkoloji Projesi'dir. Aslında TİKA tarafından 1999 yılında başlatılan proje, 20 Eylül 2011'de imzalanan protokolle YEE'ye devredilmiştir. Bu durumdan hareketle kültürel alandaki faaliyetlerden sorumlu olarak YEE'nin yetkilendirildiği söylenebilir (Ekşi, 2015: 351). Esas olarak Türkoloji projesi, Türkçeyi, Türk tarihini ve kültürünü tanıtmak ve bu konuda eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek amacıyla üniversiteler ile iş birliği yapılmasını öngörmektedir. Bu doğrultuda yurt dışındaki üniversitelerle "Türkoloji Projesi İşbirliği Protokolü" imzalanarak ya bu üniversitelerde halihazırda faaliyet

[11] YEE, https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu , Erişim tarihi: 09.04.2021

gösteren bölümler desteklenmekte ya da yeni bölümlerin açılmasına ön ayaklık edilmektedir. Türkoloji protokolü kapsamında Türkoloji veya Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde Türk öğretim elemanları görevlendirilmekte, müfredat ve gerekli materyaller sağlanmakta ve nitelikli ve sürekli bir eğitim – öğretim verilmeye çalışılmaktadır.

YEE'nin gerçekleştirmiş olduğu bir diğer önemli kamu diplomasisi faaliyeti 23 Aralık 2015 yılında "Dünyaya Türkçe Seslenen Radyo" sloganıyla kurulan Türkçenin Sesi Radyosudur. Radyonun kuruluş amacı Türkiye'nin sesini daha geniş kitlelere ulaştırmak ve Türkçe öğrenimini kolaylaştırmak ve güçlendirmektedir.[12] Bu açıdan bakıldığında Türkçenin Sesi Radyosunun yabancı kamuoylarını bilgilendirme ve eğitme faaliyeti gösterdiği görülmektedir.

2.1. YEE – Kamu Diplomasisi İlişkisi

Ünlü halk ozanı Yunus Emre'nin "Gelin Tanış Olalım" düsturundan yola çıkarak YEE, "Dünyanın her yerinde Türkiye ile bağ kuran ve Türkiye'ye inanan dost sayısını arttırmak" vizyonu ve "Türkiye'nin uluslararası alanda bilinirliğini, güvenilirliğini ve itibarını artırmak" vizyonu ile faaliyetlerini yürütmektedir.[13] YEE'nin yürüttüğü faaliyetler dil, tarih, kültür ve sanat üzerinedir; bu unsurlar Nye (2004) tarafından yumuşak gücün araçları olarak değerlendirilmektedir. Çok kültürlülük çerçevesinde dünyadaki diğer toplumlarla sahip olunan ortak noktalara ve değerlere vurgu yaparak hedef kitlelere ulaşmak ve bu sayede kültürlerarası etkileşim gerçekleştirmek YEE'nin amaçları arasındadır (Ünalmış, 2019: 152). Özellikle de Türkiye'nin olumsuz bir imaja sahip olduğu düşünülen coğrafyalarda, bu imajı olumluya çevirmek için faaliyetlerde bulunulmakta ve gerçekleştirilen projelerle Türkiye aleyhine olan ön yargıların yıkılması

[12] Yunus Emre Enstitüsü – Türkçenin Sesi Radyosu, Dünyaya Türkçe Seslenen Radyo, http://turkceninsesi.yee.org.tr/duyurular/dunyaya-turkce-seslenen-radyo , Erişim tarihi: 09.04.2021
[13] Yunus Emre Enstitüsü, Vizyon – Misyon, https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon , Erişim tarihi: 09.04.2021

üzerine çalışılmaktadır. Bu sayede YEE kamu diplomasisinin hedeflediği imaj güçlendirme ve ulus markalama alanlarında hizmet etmektedir.

2000'lerin başından itibaren Türkiye'ye ve Türkçeye yönelik artan ilgi, YEE'nin dünyanın farklı bölgelerine açılmasına yönelik talepleri gündeme getirmektedir (Ünalmış, 2019: 150). Nitekim 2023 vizyonunda belirtildiği üzere 2023'te dünya genelinde faaliyet gösteren kültür merkezi sayısının 100'e çıkarılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda Amerika kıtası, Sahra Altı Afrikası ve Orta Asya öncelikli bölgeler olarak belirlenmiştir.[14]

2.2. YEE'nin Latin Amerika'daki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

YEE Latin Amerika'da aktif faaliyet gösteren tek birimi 2018 yılında Meksika'nın başkenti Mexico City'de faaliyetlerine başlayan Yunus Emre Türk Kültür Merkezi'dir.[15] YEE tarafından 2015 yılında yayımlanan 2023 Vizyonunda açılması planlanan merkezler arasında Brezilya ve Arjantin/Buenos Aires de yer almaktadır. Tablo 11'de YEE'nin resmî sitesinde yayımlanan 2014 – 2019 yılları arasındaki faaliyet raporları incelenerek, Latin Amerika'da gerçekleştirilen faaliyetleri gösterilmiştir.

Tablo 11: YEE'nin Latin Amerika'daki Faaliyetleri

Yıl	***Faaliyet***
2016	Brezilya'nın Sao Paulo kentinde bir enstitü açılmıştır; ancak artık faaliyet göstermemektedir.
2016	Arjantin'in La Plata Ulusal Üniversitesi (National University of La Plata) ile Türkoloji projesi için protokol imzalanmıştır.
2016	Brezilya YEE kültür merkezinde FETÖ ve 15 Temmuz Darbe kalkışması ile ilgili konferans düzenlenmiştir.
2017	Ekvator'un Ekvator Merkez Üniversitesi ile Türkoloji protokolü imzalanmıştır.
2017	Kolombiya'nın Kolombiya Ulusal Üniversitesi (Universidad Nacional) ile Türkoloji protokolü imzalanmıştır.
2017	Küba'nın Havana Üniversitesi ile Türkoloji protokolü imzalanmıştır.
2018	Meksika'nın başkenti Mexico City'de bir enstitü açılmıştır.

Kaynak: YEE 2014 – 2019 faaliyet raporları incelenerek oluşturulmuştur.

[14] Yunus Emre Enstitüsü, 2023 Vizyonu, s. 13, https://www.yee.org.tr/sites/default/files/2023_vizyonu.pdf , Erişim tarihi: 09.04.2021
[15] T.C. Meksika Büyükelçiliği, İkili İlişkiler, http://meksika.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/342466 , Erişim tarihi: 10.04.2021

2017 yılında YEE Başkanı Prof. Dr. Şeref Ateş yaptığı bir açıklamada Arjantin, Brezilya ve Venezuela gibi ülkelerde kültür enstitülerinin kurulma aşamasında olduğunu ancak bunun için İspanyolca ve Portekizce bilen insana ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir (YEE, 2017a). Yine 2017'de Venezuela Devlet Başkanı Nicolas Maduro tarafından Türkiye'ye düzenlenen resmi ziyaret sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan, Venezuela'nın başkenti Caracas'ta Yunus Emre kültür merkezi kurulmasına ilişkin anlaşma yapıldığını açıklamıştır (YEE, 2017b). Resmi ziyaret sırasında Ankara Üniversitesi eski Rektörü Prof. Dr. Erkan İbiş Venezuela'daki bir üniversitede Türkiye kürsüsü kurulması talebinde bulunmuş, Maduro ise Venezuela'da bulunan her devlet üniversitesinde bir Türk kürsüsü açılmasını istediğini ve başlangıcın Venezuela Bolivar Üniversitesi olmasını dilediğini dile getirmiştir (Sputnik, 2017).

YEE'nin Latin Amerika'da gerçekleştirmiş olduğu en geniş çaplı etkinlik Türk kültürünü dünyaya tanıtmak amacıyla 60 ülkede gerçekleştirilen "Anadolu'nun Renkleri (Colors of Anatolia)" etkinliğidir. Bu etkinlik 9 Kasım 2017'de Brezilya Sao Paulo – MIS (Museu da Imagem e do Som), 13 Kasım 2017'de Arjantin Buenos Aires – National Library of Argentina konser salonlarında düzenlenmiştir (Life, Art, Sanat, 2017).

YEE'nin Latin Amerika'daki faaliyetlerine ilişkin yapılan bir diğer önemli açıklamada TİKA Bogota Program Koordinatörü Doç. Dr. Mehmet Özkan, başta YEE olmak üzere Türk kamu diplomasisi kurumlarının Kolombiya'da faaliyete başlamasının Türkiye'nin hem Kolombiya hem de diğer Latin Amerika ülkeleri ile olan mevcut ilişkilerine ivme kazandıracağını belirtmiştir (AA, 2017a).

YEE, covid-19 sürecinde çevrim içi kurslara geçiş eğilimini bir fırsat olarak değerlendirmiş ve Meksika ve Arjantin'in de içinde bulunduğu yaklaşık 15 ülkede ilk kez Türkçe kursu düzenlemeye başlamıştır. Arjantin ve Meksika'ya yönelik düzenlenecek kurslar 8 Haziran 2020'de başlamış ve Arjantin'den 400, Meksika'dan 1000 kişi bu

kurslara kayıt olmuştur (YEE, 2020). Çevrim içi kurslar aracılığıyla faaliyet gösterilen ülkelerde Türkiye ile bağ kuran ve Türkçeye ilgi duyan insanlar ilk kez YEE'nin düzenlediği kurslara katılma fırsatı yakalamıştır. Arjantin ve Meksika'nın yanı sıra Kolombiya, Venezuela ve Şili'de de kursların açılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Söylemlerden yola çıkarak YEE'nin Latin Amerika'da faaliyette bulunma niyetinde olduğu çok açıktır, ancak henüz bu niyeti gerçekleştirmeye yönelik sağlam ve kalıcı adımlar atılmadığı görülmektedir. YEE'nin bölgede açmayı planladığı kültür merkezlerinin oluşturulması hem Türkiye'nin bölge ülkeleriyle olan kültürel etkileşimini güçlendirecek hem de bu sayede Türk kültürünü daha iyi tanıma şansı yakalayan Latin Amerika halkları üzerindeki yumuşak gücünü arttıracaktır. Bu doğrultuda bölge ülkeleriyle öğrenci değişim programları yürütülmesi, Türk kültürünün tanıtımına yönelik faaliyetlerin arttırılması, Türkiye'nin imajına ve marka değerine katkı sağlayacak, bu doğrultuda Türk dış politikasının Latin Amerika'daki hedeflerine ulaşmasını kolaylaştıracaktır.

3. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB)

6 Nisan 2010 tarihinde Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Başbakanlığa bağlı bir kurum olarak kurulmuştur. YTB'nin kuruluş amacı yurtdışına göç etmiş Türk vatandaşlarına yönelik stratejiler geliştirmek, soydaş ve akrabalara yani kardeş topluluklara yönelik faaliyetler gerçekleştirmek ve Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik gerçekleştirilen çalışmaları düzenlemektir. Esasında "akraba ve soydaş topluluklar" ile kast edilen Türkiye'nin yer aldığı medeniyet havzasında ortak tarihi ve kültürel değerleri taşıyan gruplardır (Cankurtaran, 2015: 97). Bu açıdan bakıldığında YTB'nin faaliyet alanının öncelikli olarak yakın coğrafyalar olduğu rahatlıkla söyleyebilir. YTB yakın ve uzak coğrafyalarda faaliyetlerini etkin ve

verimli bir şekilde gerçekleştirebilmek amacıyla her çalışma alanına yönelik farklı daireler oluşturmuştur.

3.1. YTB – Kamu Diplomasisi İlişkisi

YTB'nin kuruluş amacından yola çıkarak başta Türk diasporasına yönelik faaliyetler olmak üzere kültür ve eğitim diplomasisi faaliyetleri yürüten bir kurum olduğu görülmektedir. YTB kamu diplomasisi faaliyetlerini Yurtdışı Vatandaşlar Daire Başkanlığı, Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanlığı ve Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı aracılığıyla yürütmektedir.

Tablo 12: YTB'nin Kamu Diplomasisi Faaliyeti Yürüten Daireleri, Çalışma Alanları ve Görevleri

Daire	Çalışma Alanı	Görevi
Yurtdışı Vatandaşlar Daire Başkanlığı	Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının yaşadıkları ülkelerdeki varlıklarını teminat altına almak; asimilasyona karşı korumak; gelişimlerine katkı sağlamak.	Yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının sorunları ile ilgili çalışmalar yapmak; sorunlarına çözüm bulmak; yaşam standartlarını yükseltmek için çeşitli kuruluşlarla ortak çalışmalar yürütmek.
Kültürel ve Sosyal İlişkiler Daire Başkanlığı	Soydaş ve akraba toplulukların yaşadıkları coğrafyalarda barış ve istikrarı korumak; bir arada yaşama kültürünü geliştirmek; temel hak ve hürriyetler konusunda farkındalık oluşturmak; dil ve kültürü korumak ve geliştirmek.	Soydaş ve akrabaların kişisel donanımlarını geliştirmek ve vatandaşı oldukları ülkelerin kalkınmalarına katkı sağlamalarını teşvik etmek.
Uluslararası Öğrenciler Daire Başkanlığı	Eğitimde uluslararasılaşma sağlanarak akademik gelişme ve etkileşim gerçekleştirmek; ekonomik kalkınma ve dayanışmaya katkıda bulunmak; sosyal ve kültürel etkileşim gerçekleştirmek; siyasi ve diplomatik ilişkileri geliştirmek.	Diğer ülkeler ile kurulacak olan karşılıklı ilişkileri geliştirme genel hedefiyle yola çıkarak Türkiye'nin kapılarını yabancı öğrencilere açmak ve Türkiye'de iyi bir eğitim almalarını sağlamak.

Kaynak: YTB Teşkilat Şeması (2021) incelenerek oluşturulmuştur.

Dünya genelinde yurt dışında yaşayan 6 milyon Türk vardır. Örgütlenmemiş vaziyetteki bu Türk popülasyonunu diaspora haline getirmek YTB'nin en önemli

görevlerinden biridir. YTB'nin yürütmekte olduğu diaspora faaliyetlerinin altında üç temel amaç yattığı görülmektedir:

1. Türk vatandaşlarının anavatanlarına olan aidiyet bağlarının muhafaza edilmesi,
2. Türk vatandaşlarının yaşadığı ülkelerde anadillerinin, kültürlerinin ve kimliklerinin korunması,
3. Türk vatandaşlarının yaşadığı ülkelerdeki toplumsal statülerinin güçlendirilmesi.[16]

Eğitim diplomasisi alanında ise YTB, ilk kez 1992'de Cumhurbaşkanı Turgut Özal döneminde oluşturulan "Büyük Öğrenci Projesi" adlı uluslararası öğrenci hareketliliği projesinin devamı sayılabilecek nitelikte olan ve "Türkiye Bursları" olarak adlandırılan projeyi 2012 yılında hayata geçirmiştir. Türkiye Burslarının amacı "Türkiye ile diğer ülkeler arasında karşılıklı ilişkileri geliştirmek ve küresel bilgi zenginliğine katkıda bulunmak" olarak belirlenmiştir. Türkiye Burslusu öğrencilere yapılan "dünyanın dört bir yanındaki gönüllü elçilerimiz" vurgusu[17] dikkat çekmektedir; nitekim kamu diplomasisi faaliyetlerinin amacına ulaşabilmesi için gönüllülük esastır.

Türkiye Bursları kapsamında uluslararası öğrenciler Türk üniversitelerinin lisans ve lisans üstü programlarında eğitim görmekte ve Türkiye Cumhuriyeti'nden aylık burs almaktadır. Aylık verilen bursun dışında seyahat ve sağlık masrafları, yurt ödemeleri ve Türkçe eğitimi sağlanmaktadır. Günümüzde Türkiye'de 25 bini burslu olmak üzere toplamda 148 bin uluslararası öğrenci bulunmaktadır ve bu sayının 2023 yılına kadar 200 bine çıkması hedeflenmektedir.[18]

[16] YTB, Yurtdışı Vatandaşlar – Genel Bilgi, https://www.ytb.gov.tr/yurtdisi-vatandaslar/genel-bilgi , Erişim tarihi: 13.04.2021
[17] YTB, Başkanlığımız, https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2 , Erişim tarihi: 13.04.2021
[18] YTB, Uluslararası Öğrenci Hareketliliği, https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliligi , Erişim tarihi: 13.04.2021

3.2. YTB'nin Latin Amerika'daki Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Latin Amerika'da yaşayan Türk vatandaşı yok denilecek kadar azdır; bu durum diaspora faaliyetlerinin yürütülmesi açısından YTB'nin Latin Amerika'dan ziyade Türk nüfusunun daha yoğun olduğu bölgelere yönelik faaliyetler gerçekleştirmesine yol açmıştır. Eğitim diplomasisi alanında ise Türkiye Bursları aracılığıyla Latin Amerikalı öğrencilere Türkiye'de öğrenim görme ve Türkiye'yi bizzat deneyimleme fırsatı sunulmaktadır. Türkiye'ye olan ilginin artmasının doğal bir sonucu olarak Latin Amerikalı öğrencilerin Türkiye'de öğrenim görmeye yönelik taleplerinde bir artış yaşanmaktadır. Aşağıdaki tabloda YÖK verilerinden yola çıkarak 2013-2020 yılları arasında Türkiye'de öğrenim görmüş/gören Latin Amerikalı öğrenci sayıları verilmektedir.

Tablo 13: 2013-2020 Yılları Arasında Türkiye'de Öğrenim Gören Latin Amerikalı Öğrenci Sayıları

Öğrenim Yılı	*Öğrenci Sayısı*		
	Erkek	***Kadın***	***Toplam***
2013-2014	***65***	***52***	***117***
2014-2015	***106***	***95***	***201***
2015-2016	***139***	***119***	***255***
2016-2017	***163***	***127***	***290***
2017-2018	***150***	***127***	***277***
2018-2019	***158***	***124***	***282***
2019-2020	***176***	***112***	***288***

Kaynak: YÖK (2021) verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablodaki bilgiler ışığında, 2013-2020 yılları arasında Türkiye'de öğrenim gören öğrenci sayısının yıllık ortalama 245 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin üniversite ve şehir tercihlerini açığa çıkarmak amacıyla, son dönem verileri kullanılarak, Tablo 14 oluşturulmuştur.

Tablo 14: 2019-2020 Öğrenim Yılında Türk Üniversitelerinde Öğrenim Gören Latin Amerika Öğrenci Sayıları

Üniversite Adı	İl	Öğrenci Sayısı		
		Erkek	Kadın	Toplam
Akdeniz Üniversitesi	Antalya	2	4	6
Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi	Antalya	1	0	1
Altınbaş Üniversitesi	İstanbul	1	3	3
Anadolu Üniversitesi	Eskişehir	4	7	11
Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Ankara	1	0	1
Ankara Üniversitesi	Ankara	13	6	19
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Ankara	5	3	8
Antalya Bilim Üniversitesi	Antalya	1	0	1
Atatürk Üniversitesi	Erzurum	1	2	3
Atılım Üniversitesi	Ankara	2	0	2
Avrasya Üniversitesi	Trabzon	1	0	1
Bahçeşehir Üniversitesi	İstanbul	1	2	3
Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi	Balıkesir	1	0	1
Boğaziçi Üniversitesi	İstanbul	1	0	1
Bolu Abant İzzet Aysal Üniversitesi	Bolu	1	0	1
Bursa Uludağ Üniversitesi	Bursa	4	2	6
Çankaya Üniversitesi	Ankara	2	0	2
Çukurova Üniversitesi	Adana	4	2	6
Doğuş Üniversitesi	İstanbul	1	1	2
Dokuz Eylül Üniversitesi	İzmir	5	2	7
Ege Üniversitesi	İzmir	5	2	7
Erciyes Üniversitesi	Kayseri	3	1	4
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Eskişehir	1	3	4
Eskişehir Teknik Üniversitesi	Eskişehir	1	0	1
Gazi Üniversitesi	Ankara	1	0	1
Gaziantep Üniversitesi	Gaziantep	1	2	3
Giresun Üniversitesi	Giresun	3	0	3
Hacettepe Üniversitesi	Ankara	4	4	8
İbni Haldun Üniversitesi	İstanbul	1	1	2
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Ankara	1	1	2
İstanbul Aydın Üniversitesi	İstanbul	6	7	13
İstanbul Bilgi Üniversitesi	İstanbul	6	4	10
İstanbul Gelişim Üniversitesi	İstanbul	2	1	3
İstanbul Kültür Üniversitesi	İstanbul	7	3	10
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	İstanbul	2	0	2
İstanbul Medipol Üniversitesi	İstanbul	0	1	1
İstanbul Okan Üniversitesi	İstanbul	2	1	3
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	İstanbul	2	0	2
İstanbul Teknik Üniversitesi	İstanbul	4	5	9
İstanbul Ticaret Üniversitesi	İstanbul	1	1	2
İstanbul Üniversitesi	İstanbul	12	8	20
İzmir Ekonomi Üniversitesi	İzmir	0	2	0
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	İzmir	1	1	2
Kadir Has Üniversitesi	İstanbul	1	0	1
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Trabzon	7	1	10
Kırklareli Üniversitesi	Kırklareli	5	0	5
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	Kırşehir	2	1	3
Kocaeli Üniversitesi	Kocaeli	4	3	7
Koç Üniversitesi	İstanbul	1	1	2
Konya Teknik Üniversitesi	Konya	2	0	2
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	Kütahya	0	2	2
Marmara Üniversitesi	İstanbul	1	2	3
Mersin Üniversitesi	Mersin	0	2	2
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	İstanbul	2	1	3
Necmettin Erbakan Üniversitesi	Konya	1	1	2
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	Nevşehir	1	0	1
Nişantaşı Üniversitesi	İstanbul	0	1	1
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Samsun	4	3	7

Orta Doğu Teknik Üniversitesi	***Ankara***	***1***	***2***	***3***
Pamukkale Üniversitesi	***Denizli***	***2***	***0***	***2***
Sakarya Üniversitesi	***Sakarya***	***6***	***2***	***8***
Selçuk Üniversitesi	***Konya***	***7***	***3***	***10***
Süleyman Demirel Üniversitesi	***Isparta***	***3***	***0***	***3***
TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	***Ankara***	***0***	***1***	***0***
Trabzon Üniversitesi	***Trabzon***	***1***	***0***	***1***
Trakya Üniversitesi	***Edirne***	***0***	***1***	***1***
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	***Ankara***	***1***	***0***	***1***
Üsküdar Üniversitesi	***İstanbul***	***1***	***0***	***1***
Yaşar Üniversitesi	***İzmir***	***1***	***0***	***1***
Yeditepe Üniversitesi	***İstanbul***	***1***	***0***	***1***
Yıldız Teknik Üniversitesi	***İstanbul***	***0***	***1***	***1***
TOPLAM		***176***	***112***	***288***

Kaynak: YÖK (2021) verileri kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 14'ten yola çıkarak Latin Amerikalı öğrencilerin şehir olarak en çok İstanbul ve Ankara'yı, üniversite olaraksa İstanbul Üniversitesi ve Ankara Üniversitesini tercih ettiği görülmektedir. Türkiye'de okuyan Latin Amerikalı erkek öğrencilerin sayısının kadın öğrencilerin sayısından daha fazla olduğu göze çarpan bir diğer önemli unsurdur. YouTube'da Türkiye'de öğrenim gören Latin Amerikalı öğrenciler tarafından Türkiye'yi ve Türkiye Burslarını tanıtmaya yönelik pek çok içerik paylaşıldığı görülmektedir.[19] Bu videolarda kamu diplomasisinin "kültür elçileri" yetiştirme amacına ulaşıldığı görülmektedir. Nitekim yayımlanan videolar aracılığıyla Türkiye, birebir Türkiye'de yaşamış ve Türk kültürünü deneyimlemiş Latin Amerikalı öğrenciler tarafından tanıtılmaktadır. Türkiye Burslarının Latin Amerika'da bilinirliğini arttırmak ve tanıtımını yapmak amacıyla Şubat 2021'de Türkiye Bursları resmi YouTube kanalında "Beca de Turquía - Transmisión en vivo" başlığıyla bir canlı yayın düzenlenmiştir.[20] Canlı yayın Ankara Üniversitesi – Uluslararası İlişkiler bölümünde yüksek lisans yapan Perulu Gianfranco Ivano Guerra Padilla tarafından gerçekleştirilmiş ve bu sayede Latin Amerikalılara Türkiye Burslarını İspanyolca ve resmi kanallar aracılığıyla dinleme fırsatı sunulmuştur.

[19] Türkiye Burslarına ilişkin Latin Amerikalı öğrenciler tarafından paylaşılan YouTube videoları için bkz. YouTube, "Becas de Turquía", https://www.youtube.com/results?search_query=becas+de+turquia , Erişim tarihi: 10.04.2021

[20] Türkiye Bursları, Beca de Turquía - Transmisión en vivo, https://www.youtube.com/watch?v=yUqq6KF6Hys , Erişim tarihi: 10.04.2021

Türkiye Burslarının tanıtılması konusunda bir diğer önemli faaliyet 2020 yılında Türkiye'nin Paraguay Büyükelçisi Armağan İnci Ersoy tarafından gerçekleştirilmiştir. ABC TV Paraguay'da yayınlanan "Media Mañana" adlı programa katılan Büyükelçi Ersoy, Türkiye'nin Latin Amerikalı öğrencilere sunduğu burs ve fırsatlar hakkında bilgilendirmede bulunmuştur.[21] Program esnasında sunucular Latin Amerika'da Türkiye'ye artan ilgiye vurgu yaparak Latin Amerikalı öğrencilere Türkiye'de öğrenim görme şansı tanıyan Türkiye Burslarının büyük bir fırsat olduğunu belirtmiştir.

4. Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları ve Uygulama Merkezi (LAMER)

Eğitim, kamu diplomasisinin en önemli uygulama alanlarından biridir. Türk üniversiteleri incelendiğinde Latin Amerika üzerine çalışmalar yürüten birimlerin oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Bahçeşehir Üniversitesi Amerikan Araştırmaları Merkezi (AMERS), Orta Doğu Teknik Üniversitesi Latin ve Kuzey Amerika Çalışmaları yüksek lisans programı ve Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları ve Uygulama Merkezi (LAMER) ve Latin Amerika Çalışmaları yüksek lisans programı Türk akademisinde Latin Amerika üzerine çalışmalar yürüten başlıca eğitim merkezlerini ve lisansüstü programlarını oluşturmaktadır.

Ankara Üniversitesi LAMER 11 Nisan 2009'da Resmî Gazete'de yayınlanan yönetmelikle kurulmuş, 29 Temmuz 2009'da açılışı gerçekleştirilmiştir. LAMER'in kuruluş amaçları şunlardır:

- Latin Amerika bölgesiyle ilgili bilimsel araştırmalar yürütmek,
- Türkiye'deki gelişmelerin Latin Amerika'da, Latin Amerika'daki gelişmelerin Türkiye'de nasıl yankı bulduğunu tespit etmek,

[21] ABC TV Paraguay, Turquía ofrece becas para estudiantes, https://www.youtube.com/watch?v=dSdHJUj0eO0 , Erişim tarihi: 10.04.2021

- Latin Amerika bölgesi üzerine uzmanlaşmış araştırmacılar yetiştirmek,
- Latin Amerika ile ilgili belgeleri toplayarak bir arşiv oluşturmak,
- Latin Amerika bölgesi üzerine ulusal ve uluslararası seminerler ve çalıştaylar düzenlemek.[22]

Bu amaçlar doğrultusunda eğitim faaliyetlerini yürüten LAMER'in öğrencilerine sağladığı en önemli olanaklardan biri İspanyolca ve Portekizce öğrenme fırsatıdır. Hem LAMER'in kendi bünyesinde açmış olduğu kurslar[23] hem de Latin Amerika Çalışmaları yüksek lisans programı müfredatında yer alan İspanyolca ve Portekizce dersleri aracılığıyla yetiştirilmesi hedeflenen Latin Amerika uzmanlarının, dilsel gelişim açısından bölgenin dinamiklerini daha iyi anlayabilmesi hedeflenmektedir.

Kuruluşundan bu yana LAMER pek çok önemli projeye imza atmıştır. Bu projelerden en önemlisi "Bağımsızlıklarının 200. Yılında Latin Amerika – Osmanlı Devleti İlişkileri" başlıklı projedir ve bu proje sonucu ortaya çıkan "Osmanlı İmparatorluğu – Latin Amerika: Başlangıç Dönemi" adlı kitap üç farklı dilde, Türkçe, İspanyolca ve Portekizce, yayımlanmıştır.[24] Bu projenin yürütülmesindeki amaç 19. yüzyılda Arjantin, Brezilya, Ekvator, Küba, Meksika, Şili, Peru ve Venezuela ile Osmanlı Devleti arasındaki tarihsel ilişkiyi mercek altına almaktır.

Yurt dışı akademik anlaşmalar kapsamında üç Latin Amerika üniversitesinde Türk Kültürü ve Tarihi Kürsüsü açılmıştır.[25] Bu üniversiteler:

- Küba – Havana Üniversitesi (Universidad de La Habana)

[22] LAMER, Hakkımızda, http://latinamerika.ankara.edu.tr/hakkimizda/ , Erişim Tarihi: 10.04.2021
[23] LAMER, İspanyolca ve Portekizce Yabancı Dil Kursları, http://latinamerika.ankara.edu.tr/yabanci-dil-kurslari/ , Erişim tarihi: 31.05.2021
[24] LAMER, Osmanlı İmparatorluğu – Latin Amerika: Başlangıç Dönemi, http://latinamerika.ankara.edu.tr/osmanli-latin-amerika-bd/ , Erişim Tarihi: 10.04.2021
[25] LAMER, Yurtdışı Akademik Anlaşmalar, http://latinamerika.ankara.edu.tr/yurtdisi-akademik-anlasmalar/ , Erişim Tarihi: 10.04.2021

- Kolombiya – Kolombiya Ulusal Üniversitesi (Universidad Nacional de Colombia)
- Dominik Cumhuriyeti – Santo Domingo Özerk Üniversitesi (Universidad Autónoma de Santo Domingo)

5. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) ve Anadolu Ajansı (AA)

Ulus devletler dış politika hedeflerine ulaşabilmek ve yabancı kamuoylarına doğru bilgilendirmeler yapabilmek için etkin medya araçlarına ihtiyaç duymaktadır. Medya, hızlı ve kolay bir şekilde hedef kitlelere ulaşabilme olanağı sağlaması açısından devletler tarafından kamu diplomasisi aracı olarak kullanılmaktadır (Baritci & Aydeniz, 2019: 1551). Türkiye'nin medya diplomasisi aktörü olarak uluslararası televizyon yayıncılığı TRT tarafından yürütülmektedir. Günümüzde TRT alt yayın organları aracılığıyla dünyadaki farklı coğrafya ve farklı toplumlara yönelik farklı dillerde uluslararası yayınlar yapmaktadır.

5.1. TRT ve AA'nın Tarihçesi

TRT 1 Mayıs 1964'te kamu kuruluşu statüsüyle bir televizyon kanalı olarak kurulmuş, 31 Ocak 1968'de ise deneme yayınları ile faaliyet göstermeye başlamıştır (Kılıç, 2015: 372-373). 15 Ağustos 2018'de yayımlanan 30479 sayılı 4 no'lu Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde tarafsız bir kamu tüzel kişiliğine sahip TRT'nin kurulması kararlaştırılmıştır.

AA ise 6 Nisan 1920'de Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunda Milli Mücadele döneminde verilen haklı mücadeleyi dünya kamuoyuna duyurmak için kurulmuştur.[26] Dünyanın en etkili ajanslarından biri olmayı hedefleyen AA, bu doğrultuda hem

[26] AA, Tarihçe – Kuruluşundan Bugüne Anadolu Ajansı, https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce#:~:text=Kuruluşundan%20Bugüne%20Anadolu%20Ajansı&text=Türkiye%20Büyük%20Millet%20Meclisi%20açılmadan,aşamasına%2C%20Cumhuriyet%20devrimlerine%20tanıklık%20etti. , Erişim tarihi: 15.04.2021

Türkiye'de hem de yurt dışında 2011 yılından itibaren yeniden yapılanma sürecine girmiştir. AA, yeniden yapılanma süreci kapsamında farklı dillerde yayın yapmaya ve farklı kıtalarda faaliyet göstermeye başlamıştır.

5.2. TRT – AA – Kamu Diplomasisi İlişkisi

Uluslararası seviyede etkili bir yayın organına sahip olmak isteyen Türkiye, 2000'li yıllarda TRT'yi yapılandırarak farklı dillerde yayınlar yapan ve dünya kamuoyuna hitap eden bir kamu diplomasisi aracı haline dönüştürmüştür (Eren, 2019: 34). 4 no'lu kararnamenin 534 maddesinin e fıkrası uyarınca TRT, yapacağı uluslararası yayınlar aracılığıyla Türk devletinin her alanda tanıtılmasına ve yurt dışındaki Türk vatandaşlarının Türkiye ile bağlarının sürdürülmesine ve geliştirilmesine yardımcı olmakla görevlendirilmiştir ve esasında bu fıkra, TRT'nin kamu diplomasisi görevine vurgu yapmaktadır. 2000'ler itibariyle bir kamu diplomasisi aktörüne dönüşmüş olan TRT, kamu diplomasisi aktörü olmanın gerektirdiği şartları sağlamak için şu faaliyetleri gerçekleştirmiştir:

- 2006'da 32 farklı dilde yayın yapan Türkiye'nin Sesi Radyosu ve TRT Avrupa FM kurulmuş,
- 2008'de 35 dilde haber yayını yapan www.trtworld.com.tr açılmış,
- 2009'da Euronews ile yapılan işbirliği sonucu TRT-Int kurulmuş,
- 2015'te TRT-Int, TRT World'e dönüştürülmüştür.

Türkiye'nin resmi yayın ajansı AA ise İspanyolca dahil olmak üzere 13 farklı dilde haberlerini dünya ile paylaşmaktadır. AA, sahip olduğu geniş ofis ağı sayesinde Türkiye'deki gündemi dünyaya aktarma konusunda oldukça geniş bir etki alanına sahiptir. Bu durum Türkiye'nin dünya kamuoyunu doğru ve anında bilgilendirme hususunda önünü açmaktadır.

5.3. TRT ve AA'nın Latin Amerika'daki Faaliyetleri

TRT, İspanyolca konuşan halklarla etkili iletişim sağlayabilmek adına TRT Español'u kurmuştur. TRT Español aracılığıyla Türkiye, İspanya ve Latin Amerika, dünya, ekonomi, kültür ve sanat, bilim ve teknoloji, yaşam ve sağlık alanlarında İspanyolca haber yayıncılığı yapılmaktadır. https://www.trt.net.tr/espanol/ internet adresi üzerinden İspanyolca haberleri paylaşan TRT'nin oldukça aktif olduğu görülmektedir. Haberlerin haricinde Türkiye hakkında bilgilendirici İspanyolca podcastler de paylaşılmaktadır. İnternet sitesinin haricinde Twitter'da trtspanishcom[27] kullanıcı adıyla paylaşımlarda bulunan TRT Español, sosyal medyada da oldukça aktif olduğu ve güncel gelişmeleri anında paylaştığı görülmektedir. Bu aktiflik, Latin Amerika halklarını Türkiye'deki son gelişmelerden haberdar tutma konusunda oldukça önemlidir.

2017'de AA'nın 13. yayın dili olarak İspanyolcaya başlamıştır. 26 Ekim 2017'de AA'nın İspanyolca Yayın Merkezi olarak seçilen Kolombiya'nın başkenti Bogota'da yapılan açılışta, İspanyolca yayına başlamanın tüm Latin Amerika ve İspanya'yı takip etmek adına çok önemli ve yerinde bir adım olduğu belirtilmiştir (AA, 2017b) Yer olarak Kolombiya'nın seçilmesinin altında yatan neden TİKA'nın merkez üs olarak seçilmesi niyetidir. İspanyolca haberleri https://www.aa.com.tr/es web sitesinden aktif bir şekilde paylaşan AA, yine aktif bir şekilde kullanılan AgenciaAnadolu[28] kullanıcı adıyla Twitter ve Instagram'da paylaşımlar yapmaktadır. Hem TRT'nin hem AA'nın Latin Amerika'daki faaliyetlerine bakıldığında, ikisinin de Türkiye'nin bölgedeki en önemli kamu diplomasisi uygulayıcılarından oldukları görülmektedir. İletişim Başkanı Fahrettin Altun'un söylemine göre bugün AA uluslararasılaşma yolunda bir dünya ajansı haline gelmiştir (TRT Haber, 2020). Bu durum habercilik alanında Türkiye'nin markalaşmasına katkı sağlamaktadır.

[27] Trtspanishcom, https://twitter.com/trtspanishcom
[28] AgenciaAnadolu, https://twitter.com/AgenciaAnadolu , https://www.instagram.com/agenciaanadolu/

6. Türk Hava Yolları (THY)

Türk Hava Yolları (THY) dünyanın önde gelen hava yolu şirketlerinden ve Türk markasının uluslararası arenada en önemli temsilcilerinden biridir. THY uzak coğrafyaları daha ulaşılabilir hale getirmesi açısından Türk dış politikası ve kamu diplomasisi için önemli bir aktördür.

6.1. THY'nin Tarihçesi

1933'te Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı "Hava Yolları Devlet İşletmesi" adıyla kurulmuş olan THY, ilk yurt dışı uçuşunu 1947'de İstanbul'dan Atina'ya gerçekleştirilmiştir. 1955 yılında işletmenin adı "Türk Hava Yolları" olarak değiştirilmiş ve Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliğinin (IATA) üyesi haline gelmiştir. Yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte 1998'de THY'nin internet sitesi açılmış, 2001'de ise çağrı merkezi üzerinden rezervasyon işlemleri gerçekleştirilmeye başlamıştır. Günümüzde THY 362'den fazla uçakla 120'den fazla ülkeye uçuşlar düzenlemektedir.[29]

6.2. THY – Kamu Diplomasisi İlişkisi:

Küreselleşme süreci ve teknoloji ve ulaşımda yaşanan gelişmeler ulusal hava yollarını yumuşak gücün bir aracı haline getirmiştir. Ulusal hava yollarının görevi uluslararası arenada yumuşak güç çerçevesinde prestij oluşturmaktır; nitekim ulusal hava yolunun dünya genelinde başarı sıralamasının yükselmesi hem ticari hem de siyasi alanda olumlu yönde bir etki yaratmaktadır (Selçuk, 2015: 324). Bu bağlamda Türk Hava Yollarının (THY) bir dış politika aracı olarak kamu diplomasisi faaliyeti yürüttüğünün kabul edilmesinin nedeni, dış politikada uzun zamandır "uzak" olarak nitelendirilen coğrafyaları yakın hale getirmesidir. Başlangıçta yerel bir hava yolu imajına sahip olan THY, son dönemde göstermiş olduğu başarı grafiğiyle Türkiye'nin ulus markasına

[29] THY, Hikayemiz, https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/hakkimizda/hikayemiz/ , Erişim tarihi: 14.04.2021

katkıda bulunan "en küresel" Türk markası olmayı başarmıştır (Batı, 2013: 355). THY, Türkiye'nin bayrak taşıyıcısı olması ve hizmet ve iletişim süreçlerinde Türk kültürünü kullanması nedeniyle Türkiye'nin en önemli yumuşak güç araçlarından biri olarak kabul edilmektedir (Köksoy, 2016: 253). THY adında geçen "Türk" sözcüğü nedeniyle doğrudan Türkiye çağrışımı yapmakta ve Türk imajını uluslararası alanda temsil etmektedir. THY'nin ulus markalamasında, yapmış olduğu Türkiye ve İstanbul vurgusu önemlidir. Nitekim, İstanbul'un coğrafi konumu, uluslararası alanda bilinirliği, kültürel ve sosyal açıdan günümüz Türkiye'sinin dinamik yapısını yansıtması THY'nin global marka olma doğrultusundaki çabalarına büyük katkı sağlamaktadır (Köksoy, 2016: 254).

6.3. THY'nin Latin Amerika'daki Faaliyetleri

Türkiye'nin değişen dış politika anlayışına ve Latin Amerika'ya yönelik açılım politikasına THY, bölgeye direkt uçuşlar düzenlemeye başlayarak katkıda bulunmuştur. Zira uzun yıllar boyunca Türkiye'nin Latin Amerika ile ilişkilerini geliştirememesindeki en önemli gerekçe coğrafi uzaklık olmuştur. Yapılan "uzaklık vurgusu" nedeniyle THY'nin bölgeye gerçekleştireceği uçuşlar ayrı bir önem taşımakta ve kamu diplomasisi faaliyetlerini daha kolay yürütülmesine katkı sağlamaktadır. Örneğin, yurt dışında öğrenim görmek isteyen Latin Amerikalı bir öğrencinin eskiden Türkiye'ye gidip gelmesi büyük bir zorluk teşkil ederken, günümüzde THY'nin Latin Amerika'ya düzenlediği direkt uçuşlar sayesinde bu tür zorluklar ortadan kalkmıştır. THY, Latin Amerika'ya ilk uçuşunu 2008 yılında Brezilya'nın São Paulo şehrine gerçekleştirmiştir ve günümüzde Latin Amerika bölgesinin pek çok ülkesine farklı uçuşlar düzenlemektedir. Tablo 15'te THY'nin Latin Amerika'ya düzenlediği uçuş noktaları gösterilmektedir.

Tablo 15: THY'nin Latin Amerika'ya Düzenlediği Uçuş Noktaları

Ülke	*Şehir*
Arjantin	Buenos Aires
Brezilya	Sao Paulo
Kolombiya	Bogota
Küba	Havana
Meksika	Mexico City
Panama	Panama City
Şili	Santiago

Kaynak: THY (2021)

2017'de Paraguay, Guatemala ve Honduras ile hava ulaştırma anlaşmaları imzalanmış ve bu anlaşmalar aracılığıyla THY'nin Latin Amerika'da etkinliğini arttırılması hedeflenmiştir (Yetim, 2017: 465). 2019 yılının ilk dokuz ayında ise THY'nin Latin Amerika ülkelerinden taşıdığı yolcu sayısı 340 bine yükselerek rekor kırmıştır. Buradan yola çıkarak Latin Amerikalıların Türkiye'ye olan ilgisinin artmasının THY'nin bölgeden taşıdığı yolcu sayısına yansıdığı sonucuna rahatlıkla varılabilir. Tablo 16'da 2012-2020 yılları arasında Türkiye'ye gelen Arjantinli, Bolivyalı, Brezilyalı, Dominikli, Kolombiyalı, Meksikalı, Şilili ve Venezuelalı ziyaretçi sayıları verilmiştir.

Tablo 16: 2012 – 2020 Yılları Arası Türkiye'yi Ziyarete Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Sayısı

Milliyet	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Arjantin	**28.559**	**46.729**	**44.407**	**82.977**	**62.394**	**48.280**	**68.668**	**64.483**	**7.228**
Bolivya	**1.145**	**1.029**	**1.356**	**1.555**	**1.282**	**1.264**	**1.780**	**2.491**	**553**
Brezilya	**88.903**	**113.433**	**91.627**	**85.473**	**42.530**	**49.754**	**78.691**	**101.164**	**22.722**
Dominik Cumhuriyeti	**2.073**	**727**	**1.349**	**2.583**	**1.625**	**1.359**	**1.938**	**3.478**	**728**
Kolombiya	**12.987**	**21.979**	**23.378**	**26.046**	**19.416**	**29.650**	**56.031**	**70.974**	**10.601**
Meksika	**31.576**	**36.617**	**42.663**	**45.902**	**20.958**	**19.632**	**36.737**	**66.557**	**12.775**
Şili	**12.765**	**15.905**	**17.451**	**24.307**	**10.421**	**8.645**	**14.609**	**18.509**	**3320**
Venezuela	**9.600**	**11.271**	**6.975**	**6.435**	**5.035**	**6.956**	**9.246**	**11.738**	**34.73**

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yayımlanan Turizm-Sınır İstatistiklerinden (2021) yola çıkarak oluşturulmuştur.

Turizmin yabancı vatandaşlara söz konusu ülkeyi birebir deneyimleme şansı tanıması ve bu sayede turistler üzerinde bırakılacak olumlu etkinin ülkenin yumuşak

gücüne sağlayacağı katkı göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'ye gelecek Latin Amerikalıların sayısının artması ülkenin tanıtımı açısından büyük önem arz etmektedir. THY, tam da bu noktada, Latin Amerika ülkeleri ile Türkiye arasındaki coğrafi mesafenin ulaşıma en kolay hale getirilmesi açısından etkin rol oynayan ve Türkiye'nin kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sağlayan önemli bir kuruluştur.

SONUÇ

Küreselleşme süreci ve Soğuk Savaş'ın bitişi yalnızca uluslararası sistemin yapısını değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda ulus-devletlerin gelişen iletişim teknolojileri sayesinde hem kendi halklarına hem de yabancı halklara karşı daha şeffaf bir tutum sergilemesinin önünü açmıştır. Bir dış politika aracı olarak diplomasi, artık kapalı kapılar ardında yürütülen bir nitelikten çıkarak daha transparan bir görünüme bürünmüştür. Gelişen iletişim teknolojileri uluslararası sistemin bütün aktörlerinin sürekli bir etkileşim içinde olmasını sağlayarak böylelikle ulus-devletler arasındaki coğrafi sınırların en yapay haline ulaşmasına yol açmıştır. Bu noktada bir aktör olarak "birey" uluslararası sistemde daha aktif bir rol almaya başlamış ve bunun farkında olan ulus-devletler bireyi etkilemeye yönelik diplomatik faaliyetler gerçekleştirmeyi dış politikalarının önemli bir parçası haline getirme yoluna gitmiştir. Gücün doğasında yaşanan değişimler, ulus-devletleri bir "cazibe merkezi" olarak yabancı kamuoylarını etkileme yoluna gitmeye itmiştir. Joseph Nye tarafından ortaya atılan "yumuşak güç" olgusu yalnızca kavramın anavatanı olan ABD tarafından değil; gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler tarafından ulusal çıkarlarına ulaşabilmek adına en aktif şekilde kullanılmaya çalışılmaktadır. Yumuşak gücün uygulama alanı olarak değerlendirilen ve nispeten yeni bir anlayış olan kamu diplomasisi, küreselleşme sürecinde ulus-devletler tarafından sıklıkla tercih edilmekte ve bu doğrultuda dış politika gündemi belirlenmektedir.

Türk dış politikasının değişen dinamiklerine bakıldığında, yumuşak güç kavramının 2000'lerin ortalarında AKP iktidarı döneminde daha iddialı bir dış politika gündeminin ortaya atılmasının ardından Türk dış politikasının önemli bir parçası haline gelmiştir. Ortaya atılan bu dış politika gündemi, önceki dönemlerde izlenilmesi tercih edilen yöntemleri eleştirerek Türk siyasetine yeni bir anlayış getirmeyi hedeflemektedir. Bu doğrultuda, çok yönlü ve aktif diplomasi izleme isteği; merkez ülke, donör ülke ve küresel güç olma iddiaları; yumuşak gücü ve kamu diplomasisini aktif bir şekilde dış

politikaya entegre etme; bugüne dek çeşitli nedenlerle ihmal edilmiş bölgelere açılımlar düzenleme gibi söylemler ortaya atılarak yeni Türk dış politikası bu minvalde şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Bölgesinde yükselen güç olma isteğinin yanı sıra Türk dış politikası 2000'ler sonrası dönemde daha uzak coğrafyalara doğru bir genişleme yaşamış ve Latin Amerika ortaya atılmış bu yeni dış politika anlayışının önemli bir ayağını oluşturmuştur. Nitekim Latin Amerika 600 milyonu aşan nüfusu, doğal güzellikleri, ekonomik potansiyeli ve sahip olduğu yer altı zenginlikleriyle sadece Türkiye'nin değil, pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin ilgisini üzerine çeken bir yapıya sahiptir.

1990'lı yıllara gelinceye dek Türkiye Latin Amerika'dan Türk dış politika gündeminin farklı olması, Soğuk Savaş döneminde Latin Amerika'da artan komünist dalga, coğrafi uzaklık gibi nedenlerle uzak durmayı tercih etmiş ve ilişkiler bu nedenle yetersiz düzeyde kalmıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde bahsi geçen nedenlerin "bahane" olduğu yeni Türk dış politikasında ortaya atılan söylemlerle desteklenmiş ve uluslararası arenada aktif rol oynamak isteyen Türkiye'nin dünya üzerindeki hiçbir bölgeden uzak durma lüksünün olmadığı yürütülen faaliyetlerle kanıtlanmıştır. Latin Amerika ülkeleriyle özellikle 2015 sonrası dönemde artan diplomatik temaslar ve gelişen ticaret hacmi göze çarpmaktadır. Başlangıçta ekonomik temelde geliştirilen ilişkiler, devamında Türkiye'nin bölgede aktif kamu diplomasisi faaliyetleri izlemesiyle günümüze dek süregelmiştir.

Türkiye'nin Latin Amerika'da yürütmüş olduğu kamu diplomasisi faaliyetleri incelendiğinde özellikle insani diplomasi ve kalkınma yardımları üzerinde yoğunlaşıldığı görülmektedir; bu da Türkiye'nin donör ülke olma söyleminin içini dolduracak faaliyetler gerçekleştirme çabasında olduğunun bir göstergesidir. TİKA, Meksika ve Kolombiya'da konumlandırılmış iki ofisiyle Türk kamu diplomasisinin Latin Amerika'daki en önemli ve aktif uygulayıcılarından biridir. Yine de TİKA tarafından yayımlanan harcama

rakamları incelendiğinde en az payın Doğu ve Güney Asya, Pasifik ve Latin Amerika Dairesi Başkanlığı'nda olduğu görülmektedir. Yine bu noktada sadece Latin Amerika üzerine faaliyet gösteren ayrı bir dairenin olmadığı dikkat çekmektedir. Aynı zamanda TİKA'nın yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri koordinasyon ofislerinin bulunduğu Meksika ve Kolombiya'da yoğunlaşmıştır. Bu hususta siyasi söylemlerden de yola çıkarak, Türkiye için önemli bir ortak olma potansiyeline sahip Brezilya ve Venezuela'da henüz bir koordinasyon ofisinin bulunmayışı göze çarpmaktadır. Latin Amerika'nın geniş yüzölçümü ve yoğun nüfusu göz önünde bulundurulduğunda TİKA'nın iki koordinasyon ofisinin Latin Amerika'daki tüm ülkelere ve insanlara ulaşması pek mümkün gözükmemektedir.

YEE ve YTB'nin faaliyetleri incelendiğinde ise eğitim diplomasisi ve kültürel diplomasi alanında çeşitli girişimler ve birtakım faaliyetler olsa da bu faaliyetlerin sayıca az olduğu görülmektedir. Eğitim ve kültür alanında yürütülen faaliyetlerin arttırılması Türkiye'nin bölgedeki mevcut yumuşak gücüne şüphesiz olumlu katkı sağlayacaktır. Türk dizileri, bu tez çalışmasında devlet destekli olmadığı için ele alınmamış olsa da Latin Amerika ülkelerinde Türk kültürüne ve Türkçeye olan ilgiyi arttırması açısından önemlidir. Bu nedenle Latin Amerika ülkelerinde Türk kültürünü tanıtıcı faaliyetler yaygınlaştırılmalı ve Türkçe eğitimi konusunda YEE daha aktif bir kamu diplomasisi faaliyeti yürütmelidir. Özellikle de Türkiye'de eğitim gören Latin Amerikalı öğrencilerin az oluşundan yola çıkarak Latin Amerikalı öğrencilere yönelik burs imkanları arttırılması gereklidir. Türkiye Burslarının Latin Amerikalı öğrencilere tanıtımına yönelik birtakım faaliyetler gerçekleştirilmiş olsa da bu faaliyetler sayıca azdır. Türkiye'de okuyan Latin Amerikalı öğrencilerin sayısının az olma nedeninin tanıtım faaliyetlerinin yeterince efektif olmaması varsayımından yola çıkarak, Türkiye Bursların Latin Amerikalı öğrenciler arasında bilinirliğini arttıracak eğitim diplomasisi faaliyetleri izlenmelidir.

Türkiye'nin Latin Amerika'da yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetlerinde göze çarpan bir diğer önemli eksiklik uluslararası haber yayıncılığı açısından İspanyolca yayın yapan bir Türk televizyon kanalının henüz mevcut olmayışıdır. Her ne kadar TRT Español ve Agencia Anadolu tarafından internet üzerinden Türkiye'de yaşananlar anlık olarak paylaşılsa da çoğu insanın, özellikle de yaşlıların, dünyada yaşanan gelişmeleri televizyon kanalları aracılığıyla takip ettiği unutulmamalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Latin Amerika üzerindeki yumuşak gücü benzerliklerden ziyade farklılık olarak değerlendirilen önyargılar üzerinden yorumlanmalıdır; zira coğrafi uzaklık, dil bariyeri, dinsel farklılıklar gibi ikili ilişkilerde yakınlık kurmaya engel olabileceği düşünülen tabular yıkılmaya başlamıştır. Bu noktada, bölgeye düzenlediği direkt uçuşlarla mesafeleri gelebileceği en kısa hale getiren THY'nin faaliyetleri hem Türk markasının Latin Amerika'daki bilinirliğini geliştirmesi açısından hem de Türkiye – Latin Amerika ilişkilerinin geliştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Latin Amerika ülkelerinin Türk kültürüne, diline, sanatına yönelik artan ilgisi bölge ülkeleriyle ikili ilişkilerin geliştirilmesi konusunda başlı başına bir motivasyon kaynağı olmalıdır. Türkiye'nin içinde bulunduğu jeopolitik konum nedeniyle Latin Amerika'nın hiçbir zaman Türk dış politikasının en önemli gündemi olmayacağı aşikardır. Yine de Latin Amerika ülkeleriyle ilişkileri geliştirmek ve derinleştirmek hem Türkiye'nin siyasi ve ekonomik ulusal çıkarlarına hem de uluslararası arenada ortaya atmış olduğu küresel güç ve donör ülke olma iddialarını gerçekleştirmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

AA (a), "TİKA Bogota Program Koordinatörü Özkan: Yunus Emre ve Diyanet, Kolombiya'da faaliyet göstermeli", 1 Mart 2017, Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tika-bogota-program-koordinatoru-ozkan-yunus-emre-ve-diyanet-kolombiyada-faaliyet-gostermeli/761581 , Erişim tarihi: 09.04.2021

AA (b), "Anadolu Ajansı İspanyolca Yayına Resmen Başladı", 27 Ekim 2017, Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/kurumsal-haberler/anadolu-ajansi-ispanyolca-yayina-resmen-basladi/949214 , Erişim tarihi: 15.04.2021

AA (a), "Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu: Türkiye dünyada küresel aktör olmuştur, 16 Şubat 2019", Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/politika/disisleri-bakani-cavusoglu-turkiye-dunyada-kuresel-aktor-olmustur/1394906 , Erişim tarihi: 02.04.2021

AA (b), "MÜSİAD, Latin Amerika'da Güçlenmeye Devam Ediyor", 24 Nisan 2019, Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/vakif-dernek/musiad-latin-amerikada-guclenmeye-devam-ediyor/649847 , Erişim tarihi: 05.04.2021

AA (c), "Venezuela'daki Darbe Girişimi Ters Tepti", 3 Mayıs 2019, Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/analiz/venezuela-daki-darbe-girisimi-ters-tepti/1468892 , Erişim tarihi: 05.04.2021

AA (d), "Türkiye Bolivya'daki gelişmelerden endişeli", 11 Kasım 2019, Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-bolivyadaki-gelismelerden-endiseli/1641764 , Erişim tarihi: 05.04.2021

AA, "Tarihçe – Kuruluşundan Bugüne Anadolu Ajansı", Erişim adresi: https://www.aa.com.tr/tr/p/tarihce#:~:text=Kuruluşundan%20Bugüne%20Anadolu%20Ajansı&text=Türkiye%20Büyük%20Millet%20Meclisi%20açılmadan,aşamasına%2C%20Cumhuriyet%20devrimlerine%20tanıklık%20etti. , Erişim tarihi: 15.04.2021

ABC TV Paraguay, "Turquía ofrece becas para estudiantes", Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=dSdHJUj0eO0 , Erişim tarihi: 10.04.2021

Acar, D. (2006). Küreselleşen Dünyada Diplomasi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 9 (1-2) , 417-440 .

Akdoğan, Y. (2004). AK Parti ve Muhafazakar Demokrasi. İstanbul: Alfa Yayınları.

Akgün, B., & Özkan, M. (2020). Turkey's Entrance to International Education: The Case of Turkish Maarif Foundation. Insight Turkey, 22(1), 59-71.

Akıllı, E. & Çelenk, B. (2019). TİKA's Soft Power: Nationf Branding in Turkish Foreign Policy. Insight Turkey, 21(3), 135-152.

Akıllı, E. & Donelli, F. (2016). Reinvention of Turkish Foreign Policy in Latin America: The Cuba Case. Insight Turkey, 18(2), 161-181.

Alesina, A., & Dollar, D. (2000). Who Gives Foreign Aid to Whom and Why? Journal of Economic Growth, 5(1), 33-63.

Altınay, H. (2008). Turkey's Soft Power: An Unpolished Gem or an Elusive Mirage? Insight Turkey, 10(2), 55-66.

Anadolu Agency: News in English, 98-11-12, http://www.hri.org/news/turkey/anadolu/1998/98-11-12.anadolu.html#11 , Erişim tarihi: 03.04.2021

Aras, B. (2009). The Davutoğlu Era in Turkish Foreign Policy. Insight Turkey, 11(3), 127-142.

Arı, T. (2013). Uluslararası İlişkiler Teorileri. İstanbul: Alfa Yayınları.

Ardıç, N. (2014). Civilizational Discourse, the 'Alliance of Civilizations' and Turkish Foreign Policy. Insight Turkey, 16(3), 101-122.

Aslan, P. (2019). Uluslararası iletişim ve popüler kültür üzerine: Latin Amerika'daki Türk televizyon dizileri üzerinden bir araştırma. Connectist: Istanbul University Journal of Communication Sciences, 57, 25-50.

Atlı, A. (2011). Business associations and Turkey's foreign economic policy: From the 'Özal Model' to the AKP period. Boğaziçi Journal Review of Social, Economic and Administrative Studies, 25(2), 171–188.

Aydemir, E. (2018). Kamu Diplomasisi. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Aydın-Düzgit, S., & Tocci, N. (2015). Turkey and the European Union. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Aydın, A. & Bakıncak, E . (2016). Uluslararası İlişkilerde Güç Dengesi ve İki Kutupluluk Arasındaki İlişki. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 17 (1) , 95-112.

Ayhan, E. (2018). The New Public Diplomacy and Soft Power in Developing Countries: The Case of Turkey 4. 45-65.

Baritci, F. & Aydeniz, H. (2019). Kamu Diplomasisi Aracı Olarak Medya: TRT World Örneği. Erciyes İletişim Dergisi, 6 (2), 1551-1576.

Batı, U. (2013). Stratejik Marka Yönetimi. İstanbul: Brandage Yayınları.

Baudner, J. (2014). The Evolution of Turkey's Foreign Policy under the AK Party Government. Insight Turkey, 16(3), 79-100.

Bayer, R. & Keyman E. F. (2012). Turkey: An Emerging Hub of Globalization and Internationalist Humanitarian Actor? Globalizations, 9(1), 73-90.

Bátora, J. (2006). Public Diplomacy Between Home and Abroad: Norway and Canada. The Hague Journal of Diplomacy. 1. 53-80.

BBC, "Bolivya'da devlet başkanlığı seçimini Evo Morales'in varisi Luis Arce kazandı", 19 Ekim 2020, Erişim adresi: https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-54606624 , Erişim tarihi: 05.04.2021

Beng, P. (2008). Turkey's Potential as a Soft Power: A Call for Conceptual Clarity. Insight Turkey, 10(2), 21-40.

Bindra, S. (2018). Foreign Aid And Foreign Policy: An Implementation Process. World Affairs: The Journal of International Issues, 22(3), 126-141.

Bull, H. (1977). The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics. Columbia University Press.

Brzezinski, Z. (2004). The Choice: Global Domination or Global Leadership? New York: Basic Books.

Cankurtaran, B. S. (2015). Türk Dış Politikasında 'Diaspora Diplomasisi Açılımı' ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı içinde Mehmet Ş. & B. Senem Ç. (der), Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Chay, J. (der.). (1990). Culture and International Relations, New York: Praeger.

Clark, I. (2001). Globalization and the Post-Cold War Order içinde J. Baylis, & S. Smith, The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations (635-647). Oxford: Oxford University Press.

Cooper, A. F. (1998). Beyond Representation. International Journal, 53(1), 173-178.

Cooper, A. F., Heine, J. & Thakur, R. (2013). Oxford Handbook of Modern Diplomacy. Oxford: Oxford University Press.

Cossa, R. (2001). Toward a post post-Cold War world. PacNet 41. Erişim adresi: https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/legacy_files/files/media/csis/pubs/pac0141.pdf , Erişim tarihi: 03.06.2021

Creel, G. (1947). Rebel at Large: Recollections of Fifty Crowded Years. New York: G. P. Putnam's Sons

Cummings, M. C. (2003). "Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey" Center for Arts and Culture, Washington. Erişim Adresi: https://www.americansforthearts.org/by-program/reports-and-data/legislation-policy/naappd/cultural-diplomacy-and-the-united-states-government-a-survey , Erişim tarihi: 03.06.2021.

Cull, N. J. (2006). "Public Diplomacy Before Gullion: The Evolution of A Phrase" Erişim Adresi: https://uscpublicdiplomacy.org/blog/public-diplomacy-gullion-evolution-phrase . Erişim tarihi: 26.04.2021.

Cull, N. J. (2009). Public diplomacy: lessons from the past. Los Angeles: Figueroa Press.

Cull, N. J. (2013). The Long Road to Public Diplomacy 2.0: The Internet in US Public Diplomacy. International Studies Review, 15(1), 123-139.

Çevik, S. (2016). Turkey's Humanitarian and Development Aid: An Ecosystem of Conservative Grassroots içinde Pamment, J. (der.) (2016). Intersections Between Public Diplomacy & International Development: Case Studies in Converging Fields içinde. (CPD Perspectives on Public Diplomacy; Vol. 2016, No. 2). Figueroa Press. 35-50.

Çevik, S. (2016). Turkey's State-Based Foreign Aid: Narrating 'Turkey's Story'. Rising Powers Quarterly, 1(2) , 55-67.

Çoker, F. (1996). "Türk Parlamento Tarihi, TBMM-IV. Dönem 1931–1935, Erişim adresi: http://kutuphane.akmb.gov.tr/opac/details?id=43661&materialType=BK&query="yasam+%2C+m. , Erişim tarihi: 06.06.2021

Dahl, R. A. (1957). The Concept of Power. Behavioural Science, 2(3), 201-215.

Danforth, N. (2008). Ideology and Pragmatism in Turkish Foreign Policy: from Ataturk to the AKP. Turkish Policy Quarterly, vol. 7, no. 3, 83-95.

Davutoğlu, A. (2001). Stratejik Derinlik. İstanbul: Küre Yayınları.

Donelli, F. & Gonzalez Levaggi, A. (2016). Becoming Global Actor: The Turkish Agenda for the Global South. Rising Power Quaterly, 1(2), 93-114.

Donelli, F. (2019). Persuading through Culture, Values, and Ideas: The Case of Turkey's Cultural Diplomacy. Insight Turkey, 21(3), 113-134.

Duignan, O. & Gann, L. (1992). The Rebirth of the West: The Americanization of the Democratic World 1945-1958. Oxford: Blackwell.

Duran, B., İnat, K. & Caner, M. (der.) (2019). Türk Dış Politikası Yıllığı. İstanbul: SETA Yayınları

Duran, B., İnat, K. & Caner, M. (der.) (2016). Türk Dış Politikası Yıllığı. İstanbul: SETA Yayınları

Duran, B., İnat, K. & Caner, M. (der.) (2017). Türk Dış Politikası Yıllığı. İstanbul: SETA Yayınları

Duran, B., İnat, K. & Caner, M. (der.) (2018). Türk Dış Politikası Yıllığı. İstanbul: SETA Yayınları

Ekşi, M. & Erol, M. S. (2018). The Rise and Fall Of Turkish Soft Power and Public Diplomacy. Gazi Akademik Bakış, 11(23), 25-45.

Ekşi, M. (2014). Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Ekşi, M. (2015). Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü içinde Mehmet Ş. & Sanem Ç. (der.) Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. Ankara: Nobel Yayıncılık 345-363.

Ekşi, M. (2017). Public Diplomacy: A New Framework For Foreign Policy Analysis. Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 1(3), 11-30.

Emre, Y. (2015). Anthony Giddens ve Uluslararası İlişkiler: Yapılanma, Modernite ve Küreselleşme. Uluslararası İlişkiler, 11(44), 5-23.

Eren, E. (2017). Sivil Toplumun Dış Politika İnşasındaki Rolü: Türk Kamu Diplomasisi Örneği. Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi, 2017, 2(1): 36-49.

Eren, E. (2019). Medya Diplomasisi Aktörü Olarak TRT ve Balkanlardaki Örnek Faaliyetleri. TRT Akademi, 4(7), 26-41.

Eren, E. (2020). Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri Işığında Türk Kamu Diplomasisinin Yeni Yapısı. Çekmece İzü Sosyal Bilimler Dergisi, 8(16), 111-132.

Erol, M. S. (2007). 11 Eylül Sonrası Türk Dış Politikasında Vizyon Arayışları ve 'Dört Tarz-ı Siyaset'. Gazi Akademik Bakış, 1(1), 33-55.

Erol, M. S. & Ozan, E. (2011). Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim. Gazi Akademik Bakış , 4 (8), 13-38.

Erzen, M. Ü. (2012). Kamu Diplomasisi. İstanbul: Derin Yayınları.

Falk, R., & Farer, T. (2013). Turkey's New Multilateralism: A Positive Diplomacy for the Twenty-First Century. Global Governance, 19(3), 353-376.

Fukuyama, F. (1992). The End of History and the Last Man. New York: Free Press

Gaiser, L. & Kovač, I. (2012). From Bipolarity to Bipolarity: International Relations Repeating Again. J Glob Policy Gov. no 1, 49–63.

Giddens, A. (1990). The consequences of modernity. Cambridge: Polity Press.

Gilboa, E. (2008). Searching for a theory of public diplomacy. Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616, 55-77.

Gonzalez Levaggi, A. & Ferez, M. (der.) (2016). Turquía-América Latina y el Caribe: Una Asociación Emergente. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.

Gonzalez Levaggi, A. (2013). Turkey and Latin America: A New Horizon for a Strategic Relationship. Perceptions, XVIII(4), 99-116.

Gönlübol, M. (1993). Uluslararası Politika: İlkeler, Kavramlar Kurumlar. Ankara: Attila Kitabevi.

Gregory, B. (2008). Public Diplomacy: Sunrise of an Academic Field. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616, 274-290.

Gurgu, E. & Cociuban, A. D. (2016). The Role of Public Diplomacy in International Relations in Full Process of Globalization. Annals of Spiru Haret University Economic Series, sayı 2, 125-141.

Güder, S. & Mercan, M. H. (2012). 2000 Sonrası Türk Dış Politikasının Temel Parametreleri ve Orta Doğu Politikası. İnsan ve Toplum, 2(3), 57-92

Gürkaynak, M. & Yalçıner, S. (2009). Uluslararası Politikada Karşılıklı Bağımlılık ve Küreselleşme Üzerine Bir İnceleme. Uluslararası İlişkiler, 6(23), 73-92.

Güzel, S. Ç. (2016). Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 30(2), 343-359.

Haass, R. N. (2002). Defining US foreign policy in a post-post-Cold War World. DISAM J 1(2): 30–37.

Habertürk, "Maduro Ankara'da: Yeni Bir Gücün Doğduğunu Biliyoruz", 6 Ekim 2017, Erişim adresi: https://www.haberturk.com/maduro-ankara-da-yeni-bir-gucun-dogdugunu-biliyoruz-1662447 , Erişim tarihi: 02.04.2021

Haşimi, C. (2014). Turkey's Humanitarian Diplomacy and Development Cooperation. Insight Turkey, 16(1), 127-145.

Haynes, J. (2007). Introduction to İnternational Relations and Religion. Harlow: Pearson Education.

Hoffman, S. (1965). The State of War: Essays on the Theory and Practice of International Politics. Praeger

Holsti, K. (1983). International politics: a framework for analysis (4. Edition). NJ: Prentice Hall.

Holsti, K. (1985). The Dividing Discipline: Hegemony and Diversity in International Theory. Boston: Allen & Unwin.

Holton, R. J. (1998). Globalization and the Nation-State. London: Macmillian Press.

Hudson, V. M. (der.). (1997). Culture and Foreign Policy. Boulder, CO: Lynne Rienner Pub.

Huijgh, E. & Warlick, H. (2016). The Public Diplomacy of Emerging Powers: The Case of Turkey içinde Rising Soft Powers: Turkey, Los Angeles, CA: USC Center on Public Diplomacy.

Huntington, S. P. (1999). The Lonely Superpower. Foreign Affairs no 2, 35-49.

Ipek, P. (2015). Ideas and Change in Foreign Policy Instruments: Soft Power and the Case of the Turkish International Cooperation and Development Agency. Foreign Policy Analysis, 11(2), 173-193.

Işıksal, H. (2004). To What Extend Complex Interdependence Theorists Challange to Structural Realist School of International Relations? Alternatives: Turkish Journal of International Relations, Cilt 3, No 2-3, 130-156.

İçduygu, A. & Keyman, E. (2000). Globalization, Security, and Migration: The Case of Turkey. Global Governance. 6.

Jenkins, G. (2011). Turkey-Latin America Relations. World Politics Review. Erişim adresi: https://www.worldpoliticsreview.com/trend-lines/7445/global-insider-turkey-latin-america-relations , Erişim tarihi: 06.06.2021

Kaddorah, E. (2010). The Turkish Model: Acceptability and Apprehension. Insight Turkey, 12(4), 113-129.

Kalemli, M. (1997). Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Doç. Dr. Mustafa Kalemli'nin konuşma, açıklama ve demeçleri: 25 Ocak 1996–25 Ocak 1997. Ankara: TBMM Basımevi.

Kalın, İ. (2011a). Soft Power and Public Diplomacy in Turkey. Perceptions, XVI(3), 5-23.

Kalın, İ. (2011b). Turkish foreign policy: Framework, values, and mechanisms. International Journal, 67(1), 7-21.

Kanat, K. B. (2014). Theorizing the Transformation of Turkish Foreign Policy. Insight Turkey, 16(1), 65-84.

Kanji, L. (2016). Illustrations and Influence: Soft Diplomacy and Nation Branding through Popular Culture. Harvard International Review, 37(2), 40-45.

Kaplan, M. A. (1957). System and Process in International Relations. New York: John Wiley and Sons.

Kara, M. & Sözen, A. (2016). Change and Continuity in Turkish Foreign Policy: Evaluating Pre-AKP and AKP Periods' National Role Conceptions. Uluslararası İlişkiler Dergisi , Özel Sayı: Türk Dış Politikası, 47-66 .

Karabulut, B. (2018). "Uluslararası İlişkilerde İmaj Yönetimi: Ulus Markalaşması Örneği" Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi, 2(2), 169-192.

Kardaş, Ş. (2011). Charting the new Turkish foreign policy. International Journal, 67(1), 1-6.

Kardaş, T. & Erdağ, R. (2012). Bir dış politika aracı olarak TİKA. Akademik İncelemeler Dergisi, 7(1), 167-194.

Kavakli, K. (2018). Domestic Politics and the Motives of Emerging Donors: Evidence from Turkish Foreign Aid. Political Research Quarterly, 71(3), 614-627.

Kaya, E. (2015). Dış Politika Değişimi: AKP Dönemi Türk Dış Politikası. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 7(12), 72-92.

Kaya, M. (2019). Eğitim Diplomasisi: Kavramsal Bir Çerçeve. Türkiye Eğitim Dergisi, 4(1), 1-12.

Kayalar, T. (2011). Küreselleşen Dünyada Türkiye'nin Latin Amerika Açılımı. TASAM Stratejik Öngörü Dergisi, 85-93.

Kegley, C. (1993). The Neoidealist Moment in International Studies? Realist Myths and the New International Realities. ISA Presidential Address March 27, 1993 Acapulco, Mexico. International Studies Quarterly, 37(2), 131-146.

Keohane, R. O. & Nye, J. (2001). Power and Interdependence. New York: Addison Wesley Longman.

Keyman, E. F. (2006). Küreselleşme, Uluslararası İlişkiler ve Hegemonya. Uluslararası İlişkiler, 3(9), 1-20.

Kılıç, E. A. (2015). Bir Kamu Diplomasisi Aracı Olarak TRT Kurumu içinde Mehmet Ş., & Senem Ç. (der.). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi içinde (365-391). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5(1), 219-230.

Kirişci, K. (2009). The Transformation of Turkish Foreign Policy: The Rise of the Trading State. New Perspectives on Turkey. 40, 29-57.

Kirova, I. (2009). New Developments in Public Diplomacy. Public Diplomacy Magazine, Sayı 1, Kış, 6-11.

Kissenger, H. (1994). Diplomacy. New York: Simon and Schuster.

Kober, S. (1990). Idealpolitik. Foreign Policy, (79), 3-24.

Korb, L. J. & Boorstin, R. O. (2005). Integrated Power: A National Securuty Strategy for the 21st Century. Center for American Progress. Erişim Adresi: https://www.americanprogress.org/wp-content/uploads/kf/INTEGRATED_POWER.PDF , Erişim tarihi: 03.06.2021

Kocabıyık, H. (2019). Değişen Diplomasi Anlayışı, Kamu Diplomasisi ve Türkiye. Avrasya Etüdleri, sayı 55, 163-196.

Koçer, G. (2004). Küreselleşme ve Uluslararası İlişkilerin Geleceği. Uluslararası İlişkiler, 1(3), 101-122.

Kolb, R. (2005). “Mondialisation et droit international” Relations Internationales, no 123, 69-86.

Köksoy, E. (2016). Yeni Diplomatik Temsil Biçimi Olarak Marka Diplomasisi: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. Selçuk İletişim Dergisi, 9(2), 242-261.

Kömür, G. (2020). Yumuşak Güç Unsuru Olarak Kamu Diplomasisi. International Journal of Politics and Security (IJPS) , 2(3), 89-115

Krauthammer, C. (1990). The Unipolar Moment. Foreign Affairs, no 1: 23-33.

Kulaklıkaya, M., & Nurdun, R. (2010). Turkey as a New Player in Development Cooperation. Insight Turkey, 12(4), 131-145.

Kutlay, M. (2011). Economy as the 'Practical Hand' of 'New Turkish Foreign Policy': A Political Economy Explanation. Insight Turkey, 13(1), 67-88.

LAMER, "Hakkımızda", Erişim adresi: http://latinamerika.ankara.edu.tr/hakkimizda/ , Erişim Tarihi: 10.04.2021

LAMER, "İspanyolca ve Portekizce Yabancı Dil Kursları", Erişim adresi: http://latinamerika.ankara.edu.tr/yabanci-dil-kurslari/ , Erişim Tarihi: 31.05.2021

LAMER, "Osmanlı İmparatorluğu – Latin Amerika: Başlangıç Dönemi", Erişim adresi: http://latinamerika.ankara.edu.tr/osmanli-latin-amerika-bd/ , Erişim Tarihi: 10.04.2021

LAMER, "Yurtdışı Akademik Anlaşmalar", Erişim adresi: http://latinamerika.ankara.edu.tr/yurtdisi-akademik-anlasmalar/ , Erişim Tarihi: 10.04.2021

Lancaster, C. (2007). Foreign aid: diplomacy, development and domestic politics. Chicago: The University of Chicago Press.

Layne, C. & Benjamin, S. (1993). American hegemony: without an enemy. Foreign Policy, (92), 5–23.

Life Art Sanat, "Yunus Emre Enstitüsü'nden Muhteşem Konser", 21 Kasım 2017, Erişim adresi: https://lifeartsanat.com/2017/11/21/yunus-emre-enstitusunden-latin-amerikada-muhtesem-konser/ , Erişim tarihi: 10.04.2021

Levaggi, A. S. (2012). América Latina y Caribe, la última frontera de la "Nueva" Política Exterior de Turquía. Araucaria: Revista Iberoamericana de Filosofía, Política y Humanidades y Relaciones Internacionales, 14(28), 179-202.

Lima, A.F. (2007). The role of international educational exchanges in public diplomacy. Place Branding and Public Diplomacy, 3(3), 234-251.

Lindsay, B. (1989). Integrating International Education and Public Diplomacy: Creative Partnerships or Ingenious Propaganda? Comparative Education Review, 33(4), 423-436.

Malone, G. D. Managing Public Diplomacy. Washington Quarterly, 8(3), 199-213.

Mansfield, E. (1993). Concentration, Polarity, and the Distribution of Power. International Studies Quarterly, 37(1), 105-128.

Mattingly, G. (1937). The First Resident Embassies: Mediaeval Italian Origins of Modern Diplomacy. Speculum, 12(4), 423-439.

Mearsheimer, J. (2001). The Tragedy of Great Power Politics. New York: Norton.

Melissen, J. (2005). The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. Newyork: Palgrave MacMillan.

Mignolo, W. D. (2005). The Idea of Latin America. New York: Wiley-Blackwell.

Morgenthau, H. J. (1946). Diplomacy. The Yale Law Journal , 55(5), 1067-1080.

Morgenthau, H. J. (1962). A Political Theory of Foreign Aid. The American Political Science Review, 56(2), 301-309.

Muravchik, J. (1991). “At last, Pax Americana” The New York Times. Erişim adresi: http://www.nytimes.com/1991/01/24/opinion/at-last-pax-americana.html. Erişim tarihi: 26.04.2021

Murray, S., Sharp, P., Wiseman, G., Criekemans, D., & Melissen, J. (2011). The Present and Future of Diplomacy and Diplomatic Studies. International Studies Review, 13(4), 709-728.

Nagai, N. (1983). The Role of University in International Understanding içinde Comparative Approaches to Higher Education: Curriculum, Teaching, and Innovation in an Age of Financial Difficulty, Research Institute for Higher Education. Hiroshima: Hiroshima University.

Nicolson, H. (1939). Diplomacy. Oxford University Press, London.

Nicolson, H. (1970). Diplomasi. Çev.: Mete Engin. İstanbul: Altın Kitaplar.

Nisbett, R. (2010). The Geography of Thought: How Asians and Westerners Think Differently. Simon; Schuster.

Noya, J. (2006). The symbolic power of nations. Place Branding. 2. 53-67.

Nye, J. (2003). Amerikan gücünün paradoksu, dünyanın tek süper gücü neden tek başına davranamaz? (çev. G. Koca). İstanbul: Literatür Yayınları.

Nye, J. (2004). Soft power: the means of success in world politics. New York: Public Affairs.

Nye, J. (2005). Yumuşak güç (çev. R.İ. Aydın). Ankara: Elips Kitap.

Nye, J. (2007). Notes for a soft power research agenda içinde F. Berenskoetter & M. J. Williams (der.). Power in world politics. New York: Routledge, 162-172.

Nye, J. (2008). Public diplomacy and soft power. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616(1), 94-109.

Nye, J. (2009). Get Smart: Combining Hard and Soft Power. Foreign Affairs, 88(4), 160-163.

Nye, J., & Keohane, R. (1971). Transnational Relations and World Politics: An Introduction. International Organization, 25(3), 329-349.

Oran, B. (2013). Dönemin Dış Politikası içinde Baskın O.(der.), Türk Dış Politikası, Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, Cilt III: 2001-2012, İstanbul: İletişim Yayınları, 70-248.

Oxford Dictionary, "Diplomacy", Erişim adresi: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/diplomacy?q=diplomacy , Erişim tarihi: 27.12.2020

Öniş, Z. (2011). Multiple Faces of the "New. Turkish Foreign Policy: Underlying Dynamics and a Critique" Insight Turkey, 13(1), 47-65.

Öniş, Z., & Yılmaz, Ş. (2009). Between Europeanization and Euro-Asianism: Foreign Policy Activism in Turkey during the AKP Era. Turkish Studies, 10(1), 7–24.

Önsoy, M. (2017). Latin America – Turkey Relations: Reaching Out to Distant Shores of the Western Hemisphere içinde P. Gözen Ercan (der.), Turkish Foreign Policy: International Relations, Legality and Global Reach, 237-258.

Özcan, M. (2017). Turkish Foreign Policy under the AK Party. Insight Turkey, 19(2), 9-20.

Özel, C. (2018). Yumuşak Güce Bütünsel Bakış. Güvenlik Bilimleri Dergisi, 7(1), 1-27.

Özkan, A. (2015). Strategic Practices of Public Diplomacy Policies in Educational Field and Turkey's Potential for Cultural Diplomacy. Procedia - Social and Behavioral Sciences, Volume 176, 35-43.

Özkan G. & Demirtepe, M. T. (2012). "Transformation of a Development Aid Agency: TİKA in a Changing Domestic and International Setting" Turkish Studies, 3(4), 647-664,

Özkan, M. (2017). Dış Politikanın Dönüşümünde Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansının (TİKA) Rolü. Dış Politika, 1, 217-226.

Özkan, M. (2018). Türkiye – Latin Amerika İlişkileri Üzerine Notlar. Dış Politika, 1, 97-106.

Pamment, J. (2013). New public diplomacy in the 21st century. London and New York: Routledge.

Pells, R. (1997). Not Like Us. New York: Basic Books.

Phillips, D. (2004). Turkey's Dreams of Accession. Foreign Affairs, 83(5), 86-97.

Purtaş, F. (2013). Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi. Gazi Akademik Bakış , 7 (13), 1-14.

Radice, H. (2000). Globalization and national capitalisms: theorizing convergence and differentiation. Review of International Political Economy, 7(4), 719-742.

Rana, W. (2015). Theory of Complex Interdependence: A Comparative Analysis of Realist and Neoliberal Thoughts. International Journal of Business and Social Science, 6(2), 290-297.

Reagan Library, "Remarks at the 40th Anniversary Conference of the United States Advisory Commission on Public Diplomacy", Erişim adresi: https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/remarks-40th-anniversary-conference-united-states-advisory-commission-public , Erişim tarihi: 30.12.2020

Regnier, P. (2011). The emerging concept of humanitarian diplomacy: identification of a community of practice and prospects for international recognition. International Review of the Red Cross, vol. 93, no. 884, 1211-1237.

Roberts, I. (2017). Satow's diplomatic practice. Oxford: Oxford University Press.

Ross, C. (2003). Pillars of Public Diplomacy: Grappling with International Public Opinion. Harvard International Review, 25(2), 22-27.

Ryan, E. (2016). The Connectivity of Culture: Innovating in Cultural Diplomacy. Harvard International Review, 37(2), 28-34.

Sancar, G. A. (2012). Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler. İstanbul: Beta Yayınları.

Sander O. (2001). Yeni Bir Bölgesel Güç Olarak Türkiye'nin Dış Politika Hedefleri içinde Faruk S. (der.). Türk Dış Politikasının Analizi, İstanbul, Der Yayınları.

Satow, E. (1917). A Guide to Diplomatic Practice. Londra: Longmans

Scholte, J. A. (2001). Civil Society and Democracy in Global Governance. CSGR Working Paper No. 65/01.

Scott-Smith, G. (2009). Exchange Programs and Public Diplomacy, Routledge Nancy Snow, Philip M. Taylor (Eds) Handbook of Public Diplomacy Routledge, NY, 50-56.

Seib, P. (der.). (2009). Toward A New Public Diplomacy: Redirecting U.S. Foreign Policy. New York: Palgrave MacMillan.

Selçuk, O. (2015). Bir Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Aracı olarak Türk Hava Yolları içinde Mehmet Ş. & B. Senem Ç. (der.), Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sending, O. J., Pouliot, V., & Neumann, I. B. (2011). The Future of Diplomacy: Changing Practices, Evolving Relationships. International Journal, 66(3), 527–542.

Sevim, H. (2006). Uluslararası İlişkilerde Küreselleşme Olgusu ve Ulus-Devlet Kavramını Yeniden Düşünmek. Uluslararası İlişkiler, 3(9), 89-124.

Sharp, P. (1997). Who Needs Diplomats? The Problem of Diplomatic Representation. International Journal, 52(4), 609-634.

Sharp, P. (2005). Revolutionary States, Outlaw Regimes and the Techniques of Public Diplomacy içinde J. Melissen (der.). The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations. New York: Palgrave Macmillan.

Singer, J. (2006). Uluslararası İlişkilerde Analiz Düzeyi Meselesi. Uluslararası İlişkiler / International Relations, 3(11), 3-24.

Snow, N. & P. Taylor. (2009). Routledge Handbook of Public Diplomacy, New York ve Londra: Routledge, Taylor & Francis Group.

Snow, N. (2009). Rethinking Public Diplomacy içinde Nancy Snow & Philip M.Taylor. (der.) Handbook of Public Diplomacy, New York: Routledge

Sochaczewski, M. (2015). Brazil, Ottoman Empire and Modern Turkey: notes on ancient relations and recent proximity. 2nd International Conference on Eur¬asian Politics & Society, Konya, 22-23 Mayıs.

Sofer, S. (1988). Old and New Diplomacy: A Debate Revisited içinde Jönsson and Langhorne (der.). Diplomacy.

Sputnik Türkiye, "Venezüella Devlet Başkanı Maduro: Türkiye'ye geldik çünkü Türkiye'ye inanıyoruz", 6 Ekim 2017, Erişim adresi: https://tr.sputniknews.com/turkiye/201710061030465665-venezuella-devlet-baskani-maduro-turkiye/ , Erişim tarihi: 10.04.2021

Szondi, G. (2008). Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences. Den Haag: Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael', Discussion Papers on Public Diplomacy.

Şahin M. & Çevik, S. (der.) (2015). Türk Dış Politikası ve Kamu Diplomasisi. Ankara: Nobel Yayınları.

T.C. Cumhurbaşkanlığı, "Kolombiya, Küba Ve Meksika'ya Gerçekleştirecekleri Resmi Ziyaret", 5 Şubat 2015, Erişim adresi: https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/2840/kolombiya-kuba-ve-meksikaya-gerceklestirecekleri-resmi-ziyaret , Erişim tarihi: 01.04.2021

T.C. Cumhurbaşkanlığı, "Cumhurbaşkanı Erdoğan Şili'ye Gitti", 30 Ocak 2016, Erişim adresi: https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/38661/cumhurbaskani-erdogan-siliye-gitti , Erişim tarihi: 02.04.2021

T.C. Cumhurbaşkanlığı, "Venezuela, Latin Amerika Bölgesinde Değer Verdiğimiz Bir Ortak", 6 Ekim 2017, Erişim adresi: https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/84825/venezuela-latin-amerika-bolgesinde-deger-verdigimiz-bir-ortak , Erişim tarihi: 02.04.2021

T.C. Cumhurbaşkanlığı, "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Paraguay Lopez Sarayında," 2 Aralık 2018, Erişim adresi: https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/99926/cumhurbaskani-erdogan-paraguay-lopez-sarayi-nda , Erişim tarihi: 05.04.2021

T.C. Cumhurbaşkanlığı, "Bolivya'nın Filistin davasına verdiği desteğe teşekkür ediyoruz", 9 Nisan 2019, Erişim adresi: https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/103896/-bolivya-nin-filistin-davasina-verdigi-destege-tesekkur-ediyoruz- , Erişim tarihi: 05.04.2021

T.C. Cumhurbaşkanlığı, "Önümüzdeki dönem ekonomide, sağlıkta, güvenlikte olduğu gibi dış politikada da Türkiye'nin şahlanış dönemi olacaktır", 23 Aralık 2020, Erişim adresi: https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/123309/-onumuzdeki-donem-ekonomide-saglikta-guvenlikte-oldugu-gibi-dis-politikada-da-turkiye-nin-sahlanis-donemi-olacaktir- , Erişim tarihi: 02.04.2021

T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu Meksika'da", Erişim adresi: https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-cavusoglu-meksika_da.tr.mfa , Erişim tarihi: 05.04.2021

T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Arjantin, Paraguay, Dominik Cumhuriyeti ve Meksika'yı kapsayan ziyareti", Erişim adresi: https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-mevlut-cavusoglunun-arjantin-paraguay-dominik-cumhuriyeti-ve-meksikayi-kapsayan-ziyareti-meksika.tr.mfa , Erişim tarihi: 02.04.2021

T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun Kolombiya Dışişleri Bakanı Sayın Maria Angela Holguin ile Ortak Basın Toplantısındaki Bazı Açıklamaları, 29 Eylül 2017, İstanbul", Erişim adresi: https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-mevlut-cavusoglu_nun-kolomobiya-disisleri-bakani-ile-ortak-basin-toplantisi.tr.mfa , Erişim tarihi: 03.04.2021

T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Güney Ortak Pazarı (MERCOSUR)", Erişim adresi: http://www.mfa.gov.tr/guney-ortak-pazari.tr.mfa , Erişim tarihi: 03.04.2021

T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Küba Dışişleri Bakanı Bruno Rodriguez Parrilla'nın ülkemizi ziyareti", Erişim adresi: https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-cavusoglunun-kubali-bakani-kabulu.tr.mfa , Erişim tarihi: 02.04.2021

T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Türkiye´nin Latin Amerika ve Karayiplere Yönelik Politikası ve Bölge Ülkeleri ile İlişkileri", Erişim adresi: https://www.mfa.gov.tr/i_-

turkiye_nin-latin-amerika-ve-karayiplere-yonelik-politikasi-ve-bolge-ulkeleri-ile-iliskileri.tr.mfa , Erişim tarihi: 07.04.2021

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. "Sınır Giriş Çıkış İstatistikleri", Erişim adresi: https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html , Erişim tarihi: 06.06.2021

T.C. Meksika Büyükelçiliği, "İkili İlişkiler", Erişim adresi: http://meksika.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/342466 , Erişim tarihi: 10.04.2021

TDK, "Diaspora", Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr , Erişim tarihi: 29.03.2021

TDK, "Diplomasi", Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr , Erişim tarihi: 27.12.2020

TDK, "Kamu diplomasisi", Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr , Erişim tarihi: 31.12.2020

TDK, "Kültür", Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 24.03.2021

The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2019). "Fourteen Points" Encyclopaedia Britannica, Erişim Adresi: https://www.britannica.com/event/Fourteen-Points, Erişim Tarihi: 26.04.2021.

Thornton, B. J. (2018). "Changing Landscapes of Faith: Latin American Religions in the Twenty-First Century" Latin American Research Review 53(4), 857–862.

THY, "Hikayemiz", Erişim adresi: https://www.turkishairlines.com/tr-int/basin-odasi/hakkimizda/hikayemiz/ , Erişim tarihi: 14.04.2021

TİKA, "Koordinatörlükler", Erişim adresi: http://www.tika.gov.tr/tr/koordinatorlukler , Erişim tarihi: 07.04.2021

TİKA, "Tarihçe", Erişim adresi: http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222 , Erişim tarihi: 07.04.2021

TRT Haber, “Anadolu Ajansının bir asırlık haber yolculuğu”, 6 Nisan 2020, Erişim adresi: https://www.trthaber.com/haber/turkiye/anadolu-ajansinin-bir-asirlik-haber-yolculugu-473528.html , Erişim tarihi: 15.04.2021

Türkiye Bursları, “Beca de Turquía - Transmisión en vivo”, Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=yUqq6KF6Hys , Erişim tarihi: 10.04.2021

TİKA, 2015 Faaliyet Raporu

TİKA, 2016 Faaliyet Raporu

TİKA, 2017 Faaliyet Raporu

TİKA, 2018 Faaliyet Raporu

TİKA, 2019 Faaliyet Raporu

TİKA, 2020 Faaliyet Raporu

TİKA, Türkiye Kalkınma Yardımları 2014 Raporu

TİKA, Türkiye Kalkınma Yardımları 2015 Raporu

TİKA, Türkiye Kalkınma Yardımları 2016 Raporu

TİKA, Türkiye Kalkınma Yardımları 2017 Raporu

TİKA, Türkiye Kalkınma Yardımları 2018 Raporu

TİKA, Türkiye Kalkınma Yardımları 2019 Raporu

Tuch, H. N. (1990). Communicating with the world: U.S. public diplomacy overseas. New York: St.Martin’s Press.

Tuncer, H. (1995). Eski ve Yeni Diplomasi. Ankara: Ümit Yayıncılık.

Tuncer, H. (2006). Küresel Diplomasi. Ankara: Ümit Yayıncılık.

Tuncer, H. (2009). Diplomasinin Evrimi: Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye. İstanbul: Kaynak Yayınları.

TÜİK, "Dış Ticaret", Erişim adresi: https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Dis-Ticaret-104 , Erişim tarihi: 06.06.2021

Ulusoy, K. (2010). The "Democratic Opening" in Turkey: A Historical/Comparative Perspective. Insight Turkey, 12(2), 71-90.

Usul, A. R. & Yaylacı, İ. (der.). (2020). Dönüşen Diplomasi ve Türkiye: Aktörler, Alanlar, Araçlar. İstanbul: Küre Yayınları.

Ünalmış, A. N. (2019). Yumuşak Gücün Tesis Edilmesinde Kültürel Diplomasinin Önemi ve Bir Uygulayıcı Olarak Yunus Emre Enstitüsü. bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, sayı 91, 137-159.

Van Dijk, J. (2012). The Network Society. Londra: SAGE Publications LTD.

Van Doeveren, V. (2011). Rethinking Good Governance. Public Integrity, 13:4, 301-318.

Väyrynen, R. (1995). Bipolarity, Multipolarity, and Domestic Political Systems. Journal of Peace Research, 32(3), 361-371.

Versan, R. (1995). Tarih Boyunca ve Günümüzde Diplomasi. İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, no 10, 89-96.

Waltz, K. (1979). Theory of International Politics. Addison-Wesley Publishing Company: Massachussetts.

Waltz, K. (1993). The Emerging Structure of International Politics. International Security, 18 (2), 44-79.

Watson, A. (1982). Diplomacy: The Dialogue Between States. London: Routledge.

Wolf, Jr. C. & Rosen, B. (2004). Public Diplomacy: How to Think About and Improve It. RAND Corporation.

Yağmurlu, A. (2007). Halkla İlişkiler Yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi. İletişim Araştırmaları Dergisi, 5(1), 9-38.

Yağmurlu, A. (2019a). Dijital Diplomasi: Kamu Diplomasisi Çerçevesinden Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve Türkiye Dışişleri Bakanlıkları İnternet Uygulamaları. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi , 7 (2) , 1267-1295.

Yağmurlu, A. (2019b). Kültürel Diplomasi: Kuram ve Pratikteki Çerçevesi. Selçuk İletişim, 12(2), 1182-1210.

YEE (a), "YEE'den Küresel Diplomasi Atağı", 20 Haziran 2017, Erişim adresi: https://www.yee.org.tr/tr/haber/yeeden-kulturel-diplomasi-atagi , Erişim tarihi: 11.04.2021

YEE (b), "Cumhurbaşkanından Güney Amerika'da YEE Müjdesi", 7 Ekim 2017, Erişim adresi: https://www.yee.org.tr/en/node/5225 , Erişim tarihi: 09.04.2021

YEE, "2023 Vizyonu", Erişim adresi: https://www.yee.org.tr/sites/default/files/2023_vizyonu.pdf , Erişim tarihi: 09.04.2021

YEE, "Türkçenin Sesi Radyosu, Dünyaya Türkçe Seslenen Radyo", Erişim adresi: http://turkceninsesi.yee.org.tr/duyurular/dunyaya-turkce-seslenen-radyo , Erişim tarihi: 09.04.2021

YEE, "Türkçeyle Kurulan Dostluk Tüm Dünyaya Yayılıyor", 8 Haziran 2020, Erişim adresi: https://www.yee.org.tr/tr/haber/turkceyle-kurulan-dostluk-tum-dunyaya-yayiliyor , Erişim tarihi: 09.04.2021

YEE, "Vizyon – Misyon", Erişim adresi: https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon , Erişim tarihi: 09.04.2021

YEE, "YEE", Erişim adresi: https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu , Erişim tarihi: 09.04.2021

YEE, 2014 Faaliyet Raporu

YEE, 2015 Faaliyet Raporu

YEE, 2016 Faaliyet Raporu

YEE, 2017 Faaliyet Raporu

YEE, 2018 Faaliyet Raporu

YEE, 2019 Faaliyet Raporu

Yeşiltaş M. & Balcı, A. (2011). AK Parti Dönemi Türk Dış Politikası Sözlüğü: Kavramsal Bir Harita. Bilgi, sayı 23, 9-34.

Yeşiltaş, M. (2014). The New Era in Turkish Foreign Policy: Critiques and Challenges. Insight Turkey, 16(3), 25-36.

Yetim, M. (2016). Türkiye'nin Latin Amerika Politikası 2016 içinde Burhanettin D., Kemal İ. & Mustafa C. (der.). Türk Dış Politikası Yıllığı 2016. İstanbul: SETA Yayınları.

Yetim, M. (2017). Türkiye'nin Latin Amerika Politikası 2017 içinde Burhanettin D., Kemal İ. & Mustafa C. (der.). Türk Dış Politikası Yıllığı 2017. İstanbul: SETA Yayınları.

Yetim, M. (2018). Türkiye'nin Latin Amerika Politikası 2018 içinde Burhanettin D., Kemal İ. & Mustafa C. (der.). Türk Dış Politikası Yıllığı 2018. İstanbul: SETA Yayınları.

Yetim, M. (2019). Liberal Temelde Kurumsallaşan Türkiye-Latin Amerika İlişkileri. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 19(1) , 167-178.

Yıldırım, Y. (2015). Richard Rosecrance'nin Sistem Modeli Perspektifinden Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistemin Analizi. U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(2), 179-207.

YTB, "Başkanlığımız", Erişim adresi: https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2 , Erişim tarihi: 13.04.2021

YTB, "Uluslararası Öğrenci Hareketliliği", Erişim adresi: https://www.ytb.gov.tr/uluslararasi-ogrenciler/uluslararasi-ogrenci-hareketliligi , Erişim tarihi: 13.04.2021

YTB, "Yurtdışı Vatandaşlar – Genel Bilgi", Erişim adresi: https://www.ytb.gov.tr/yurtdisi-vatandaslar/genel-bilgi , Erişim tarihi: 13.04.2021

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, "Öğrenci İstatistikleri", Erişim adresi: https://istatistik.yok.gov.tr , Erişim tarihi: 01.06.2021

Yükselen, H. (2018). Strateji Kavramını Çalışmak. Güvenlik Stratejileri Dergisi, 14 (27) , 1-38.

World Bank, "Population, total - Latin America & Caribbean", Erişim adresi: hHttps://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=ZJ , Erişim tarihi: 02.04.2021

Zaharna, R. S. (2012). "The Cultural Awakening in Public Diplomacy" CPD Perspectives on Public Diplomacy Paper, 4. Erişim Adresi: https://uscpublicdiplomacy.org/sites/uscpublicdiplomacy.org/files/useruploads/u35361/2012%20Paper%204.pdf , Erişim tarihi: 03.06.2021

Zengin, H. & Gonzalez Levaggi, A. (2016). A decade of opening. Turkey's new international role in Sub-Saharan Africa and Latin America. Tiempo Devorado, sayı 3, 262-285.

Zengingönül, O. (2004). Yoksulluk, Gelişmişlik ve İşgücü Piyasaları Ekseninde Küreselleşme. Ankara: Ekim Yayınları.

ÖZET

Latin Amerika, Türk dış politikasında uzun yıllar "uzak" bir bölge olarak değerlendirilmiştir. Türkiye'nin 2000'ler sonrası izlemeye başladığı aktif ve dış yönlü dış politika ve uluslararası arenada ortaya atılan merkez ülke ve küresel güç olma iddiaları Türkiye'nin Latin Amerika dahil olmak üzere dünya üzerindeki hiçbir bölgeden uzak kalmaması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu durumun bilincinde olan Türk dış politika yapıcıları, Latin Amerika ülkeleri ile başta ticari ortaklık kurma yoluyla ilişkiler geliştirmeye başlamış; devamında gelişen süreçte Latin Amerika halklarının kalplerinin kazanılmasına yönelik yumuşak güç araçları kullanılarak kamu diplomasisi faaliyetleri uygulanmaya başlamıştır. Buradan hareketle bu tez çalışması, Türkiye'nin Latin Amerika'daki kamu diplomasisi faaliyetlerini ortaya koyarak ve kurum bazlı bir yöntem izleyerek Türk dış politikasının eğilimlerine ve eksikliklerine ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Türk dış politikası, Latin Amerika, kamu diplomasisi, yumuşak güç*

ABSTRACT

Latin America has been considered as a “distant” region in Turkish foreign policy for many years. After the 2000s, Turkey's adoption of an active and multifaceted understanding of foreign policy and the claims to be the “center state” and “global actor” in the international arena have demonstrated that Turkey should not stay away from any country or region in the world. Turkish foreign policymakers, who are aware of the situation, have begun to develop relations with Latin American countries, primarily by establishing commercial partnerships, and in the following process, public diplomacy activities started to be implemented by using soft power tools to win the hearts of Latin American peoples. Based on this, this thesis aims to shed light on the trends and shortcomings of Turkish foreign policy by revealing Turkey’s public diplomacy activities in Latin America and following an institution-based method.

Key words: *Turkish foreign policy, Latin America, public diplomacy, soft power*